

KOSTANJEVIŠKE NOVICE

Glasilo občine Kostanjevica na Krki | Brezplačni izvod | Maj 2013 | Številka 57



Zaključni račun proračuna 2012 3

Poročilo o raziskovalni delavnici 14

Marija Gorenc 26

Potovanje po Vietnamu in Kambodži 37

KOSTANJEVIŠKENOVICE

IZDAJA

Občina Kostanjevica na Krki

Ljubljanska cesta 7

8311 Kostanjevica na Krki

E-mail

kostanjeviske.novice@gmail.com

UREDNIŠTVO

Odgovorni urednik

Goran Milovanović

Uredniški odbor

Marjana Krhin

Alenka Žugič Jakovina

Matic Skušek

Alja Pincolič

Matej Jordan

Lektor

Katja Plut

OBLIKA

Oblikovna zasnova

Janja Baznik

Oblikovanje

Matic Petrič

Urejanje fotografij

Matej Jordan

Fotografija na naslovnici

Uroš Abram

Tisk

Tiskarna TiskAM / Aljoša Mihelin

Naklada

1000 izvodov



| FOTO: **UROŠ ABRAM**

Običajno ljudje v medsebojnem sporazumevanju uporabljamo besede. Prepričani smo, da tako nekako najlažje drugemu prenesemo to, kar nam roji po miselnih krivuljah. Ste se kdaj vprašali, koliko tistega, kar ste nekomu hoteli povedati, je le ta tudi v resnici razumel? Pri govoru sicer na hitro uporabimo še kakšna dodatna pojasnjevanja, kar nam samo dokazuje, da se hočemo mišljenemu čim bolj približati. Nekoliko drugače je pri pisani besedi. Tu je potrebno striktnije upoštevati strukturo, besedni red, linearnost. Skratka kaj hitro ugotovimo, da je tako govorjenje kot tudi pisanje močno arbitrarno in s tem tudi omejeno. Kako pa je z branjem podobe? Skozi zgodovino so denimo znane svetopisemske upodobitve in načini, ki so večje uporabljali slikano upodobitev in so danes kulturna dediščina. Podoba bi naj bila bistveno bolj odprta, toda pušča bistveno več prostora imagi-narnemu.

Kaj preberemo, če poskušamo brati fotografijo z naslovnice te številke? Vidimo kosca, ki s trudnim a odločnim korakom stopa navkreber. Časovna opredelitev je težavna. Lahko bi bila jutranja ali večerna zarja. Lahko je utrujen od celodnevne-ga garaškega dela, lahko je spokojno umirjen v zgodnjem jutru? Lahko zaskrblje-no gleda po pridelku v mislih pa se mu podijo aktualne novice kriznih časov, ali pa je samo za trenutek postal, se zadovoljno ozrl po domači pokrajini in ujel tisti trenutek, ko nam je kristalno jasno, da je potrebno kvalitetno izkoristiti vsak trenutek relativno kratkega življenjskega časa. Tudi oblaki na nebu nam ne defini-rajajo občutja, ulovljeni so tako, kot da se trgajo po deževju ali pa se šele nabirajo in nosijo dež, ki je za pridelek morebiti celo nujen? Upodobitev torej pušča dovolj interpretativne svobode, katero si vsak posameznik kroji po svoji naravi. Nekaj pa je gotovo. Simbolično kosec pomeni blagostanje, kajti pobira sad svojega dela. Ta pa je lahko odvisen tudi od tega, kako je sejal. Zato smo ilustrativno dodali še eno fotografijo nad uvodnik. Moža upodobljenega v simbolni gesti, ko trosi seme-na. Ta nosi v sebi bistveno manj dramatičnosti in bistveno več upanja. Podobnost z aktualno politiko ni naključna. V kriznih časih je toliko bolj pomembno, da so poteze preudarno modre, predvsem pa odločne. In da tisti, ki jih vlečejo prevzame-jo zanje tudi odgovornost. Če ne, bo tisti z naslovnice že vedel, kako lahko še uporabi svoje orodje. Primerov v zgodovini ne manjka.

| GORAN MILOVANOVIĆ



1854-9284

ZAKLJUČNI RAČUN PRORAČUNA

OBČINE KOSTANJEVICA NA KRKI ZA LETO 2012

Proračunsko leto 2012 je Občina Kostanjevica na Krki začela izvrševati na podlagi pravočasno sprejetega proračuna. Odlok o proračunu Občine Kostanjevica na Krki za leto 2012 je Občinski svet sprejel na 10. redni seji, 22. 12. 2011, na 13. redni seji, 19. 6. 2012, je bil sprejet rebalans I, na 15. redni seji, 23. 10. 2012, je občinski svet sprejel rebalans II. Zadnji veljavni proračun je datiran na dan 26. 11. 2012, ko so bile opravljene prerazporeditve pravic porabe župana in finančne službe.

REALIZACIJA PRIHODKOV 2012: 2.624.054 EUR	NAČRT PRIHODKOV 2012: 2.789.142 EUR	ODSTOTEK REALIZACIJE: 94,1 %
REALIZACIJA ODHODKOV 2012: 2.650.172 EUR	NAČRT ODHODKOV 2012: 2.856.983 EUR	ODSTOTEK REALIZACIJE: 92,8 %
PRORAČUNSKI PRIMANJKLJAJ 2012: -26.118 EUR oziroma 38,5 % načrtovanega		

Največji delež v prihodkih predstavlja dohodnina (1.623.798 EUR), ki znaša 61 % celotnih realiziranih prihodkov. Sledijo prihodki iz naslova nadomestila za jedrsko rabo prostora (136.874 EUR), potem iz nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča od pravnih in fizičnih oseb, katerega skupna realizacija je znašala 110.219 EUR. Prihodki od komunalnih prispevkov so v letu 2012 dosegli realizacijo v višini 76.545 EUR, predvsem na račun plačanega komunalnega prispevka Resisteca za gradnjo proizvodno-skladišnega objekta, ki je trenutno v zaključni fazi. Prihodki od prodaje kmetijskih zemljišč so v letu 2012 dosegli 8.335 EUR, medtem ko načrtovani prihodki od prodaje stavbnega zemljišča v obrtni coni niso bili realizirani. Podjetje Athos je doniralo 300 EUR za nakup merilnika hitrosti, za katerega je občina plačala 2.650 EUR in ki uspešno služi svojemu namenu. Na področju turizma je bilo v letu 2012 ustvarjenih 813 nočitev, prihodki od turističnih taks so znašali 752 EUR. Terjatve od leta 2008 dalje iz naslova grobarin so v izvršbi pri pristojnem carinskem uradu, za leto 2007 pa je potekel 5-letni splošni zastaralni rok in bodo v letu 2013 na podlagi poročila o popisu ter sklepa župana odpisane. Največje odprte terjatve ob koncu leta so iz naslova obračunanega komunalnega prispevka do pravnih oseb (Eurofit, Kolpa, D-skupina). Izvršba na terjatve D-skupine poteka preko CURS-a, Eurofit je terjatev poravnal v začetku februarja 2013, medtem ko je terjatev do Kolpe še odprta.

Občina je v septembru najela kratkoročno posojilo v višini 140.000 EUR za koriščenje sredstev 21. člena Zakona o

financiranju občin (v nadaljevanju ZFO), ki ga je novembra vrnila poslovni banki. Sicer je naša občina ena izmed redkih, ki še ni dolgoročno zadolžena. Na dan 31. 12. 2012 je bilo zapadlih, a neplačanih obveznosti, iz naslova obnove javnih poti, v skupni višini 27.767 EUR.

Na odhodkovni strani so bili večji del realizirani vsi načrtovani projekti, realizacija načrta razvojnih programov je znašala 88 %. Največji realizirani projekt v letu 2012 je zagotovo ŠRC, katerega celotna vrednost investicije je znašala v letih 2007-2012 869.804 EUR. Občini je v letu 2012 za projekt ŠRC uspelo pridobiti 384.644 EUR sredstev iz državnega proračuna (Ministrstvo za šolstvo, Fundacija za šport in 21. člen ZFO). Objekt je bil septembra dan v upravljanje osnovni šoli.

Zimska služba v sezoni 2011/2012 je znašala 62.213 EUR, za tekoče vzdrževanje cest je občina porabila 123.335 EUR. Za obnovo javnih poti je občina v letu 2012 porabila 63.951 EUR, podoben znesek pa je bil prenesen kot predobremenitev v leto 2013. Obnovljene so bile naslednje lokalne ceste in javne poti:

- izdelan je bil elaborat obnove posameznih najbolj kritičnih odsekov lokalnih cest (odsek od vodeniške ceste proti Griču, odsek pri Karlčah, odsek od Globočič do Bajinega vrha),
- zgrajen je bil priključek na Ljubljansko cesto pri hiši Paič, narejen je bil občestni jašek pri Junkarju v Kočariji,
- plačane so bile obveznosti za asfaltiranje javne poti v Zaborštu,
- postavljena je bila ograja nad Cimermanovo jamo,
- obnova javne poti Zaboršt pri Kuharju,

- vzdrževalna dela na poti v Črneči vasi,
- obnova javne poti na Velikih Vodencih,
- obnova javne poti in asfaltiranje na Slinovcah pri Unetiču,
- obnova javne poti in asfaltiranje na Malencah pri Čukajnetu,
- obnova javne poti in asfaltiranje na Poljanah pri Gornji Prekopi,
- obnova javne poti, ureditev mostička in meritve nosilnosti v Orehovcu pri Mihelinu,
- širitev brežine na Prekopi,
- ureditev odcepa in navoz recikliranega asfalta pri Božiču na Gorjanski cesti,
- navoz peska na javne poti.

V letu 2012 je bilo staršem novorojenčkov izplačanih 31 daril v višini 200 EUR na otroka, 21 je bilo prejemnikov denarnih pomoči v občini. Za plačilo razlike med ceno programov v vrtcih in plačili staršev je bilo porabljenih 331.992 EUR, kar znaša 12,5 % celotnih realiziranih odhodkov. Za oskrbo v domovih je bilo porabljeno 84.807 EUR, za šolske prevoze 77.397 EUR. Šoli je bil v letu 2012 realiziran transfer za obnovo strehe na novem delu šole ter za obnovo pomožnega objekta pri ŠRC v višini 72.000 EUR, prostovoljni gasilski društvi Kostanjevica na Krki in Prekopa sta prejeli transfer v skupni višini 27.500 EUR za nakup gasilskih avtociستern. Občinska uprava ocenjuje, da je bilo leto 2012 kljub splošni gospodarski krizi uspešno. Naj ob koncu nanizam še nekaj statističnih podatkov za občino Kostanjevica na Krki. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je stopnja registrirane brezposelnosti v občini Kostanjevica na Krki decembra 2012 znašala 12,6 % (za celotno Slovenijo 13 %). Na dan 1. 7. 2012 je bilo v občini registriranih 2.416 prebivalcev. Povprečna mesečna plača v občini je v decembru 2012 znašala 1.007,08 EUR bruto oziroma 696,22 EUR neto.

| KARLA GAŠPAR, VIŠJA SVETOVALKA ZA JAVNE FINANCE, PRORAČUN IN GOSPODARSKE DEJAVNOSTI

ENERGETSKA SANACIJA JAVNE RAZSVETLJAVE V OBČINI KOSTANJEVICA NA KRKI

Vse pogosteje imamo priložnost iz medijev zvedeti, da se občine lotevajo energetske sanacije javne razsvetljave. To jim sicer nalaga že Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaženja okolja iz leta 2007 (Ur. l. RS, št. 81/07, spremembi 109/07 in 62/10), ki jim je med drugim naložila zahtevo, da porabo električne energije do leta 2016 znižajo na 44,5 kWh/a na prebivalca. Napredek tehnologije svetil pa je privedel tudi do ugotovitve, da je sanacija javne razsvetljave praviloma zelo donosna naložba. Zato ni čudno, da smo praktično bombardirani s ponudbami različnih zasebnih družb, ki se ponujajo, da v javno-zasebnem partnerstvu izvedejo sanacijo obstoječih javnih razsvetljav in se poplačajo iz prihrankov pri porabljeni električni energiji.

Kakšna je situacija v naši občini?

Poraba električne energije za javno razsvetlavo je leta 2008 znašala 115,1 kWh/a na prebivalca, strošek pa 32.947,90 EUR. Že v letu 2009 smo naredili ustrezno analizo in načrt sanacije javne razsvetljave in ga takoj začeli izvajati. Izhodišče je bilo, da bomo letno investirali na ravni predvidenih prihrankov, tako da za te namene ne bomo črpali drugih proračunskih virov.

Sočasno smo dograjevali sistem javne razsvetljave, kar je povečalo število svetil. Tako smo leta 2009 namesto nedelujoče javne razsvetljave v okviru projekta rekonstrukcije Gorjanske ceste zgradili novo javno razsvetlavo.

Leta 2010 smo v okviru nove obvoznice zgradili novo javno razsvetlavo od gostilne Žolnir do krožišča in nadaljevanje proti mestnemu jedru ter Dobam. Leta 2011 smo dobili novo javno razsvetlavo na Prekopi v okviru 1. faze rekonstrukcije regionalne ceste - in leta 2012 še dodatno v okviru delno realizirane 2. faze projekta. Obnovljena je bila tudi javna razsvetljava v okolici osnovne šole in na novo zgrajena v okviru ŠRC-ja, a se stroškovno ne vodi na ravni občine. Kljub vsemu navedenemu je bila poraba električne energije v letu 2012 ocenjena na 44,5 kWh/a na prebivalca (leta 2011 je bila ugotovljena poraba 46,0 kWh/a na prebivalca), strošek električne energije pa je znašal 17.791,52 EUR oziroma 15.156,38 EUR manj kot leta 2008.

Kakšno pa je razmerje med prihranki in vlaganji?

V obdobju 2009–2012 smo v primerjavi s stroškom iz leta 2008 prihranili za 46.063,64 EUR. Pri tem gre za izredno konzervativno metodo ugotavljanja prihranka, saj nismo preračunali, koliko bi se povečal strošek iz leta 2008 ob dograditvi vseh navedenih sistemov javne razsvetljave. Sočasno smo za tekoče vzdrževanje javne razsvetljave in zamenjave starih za nove svetilke porabili 28.174,11 EUR. Preprosto povedano, vsa vložena sredstva so se že povrnila in na dan 31. 12. 2012 imamo neto razliko v korist prihranka v višini 17.889,53 EUR. V naslednjih letih

lahko pričakujemo letni prihranek na ravni 15.000,00 EUR glede na stanje leta 2008. Pri tem bomo v letu 2013 nadaljevali in po možnosti zaključili zamenjave še nezamenjanih svetil, sočasno pa se bo tudi sistem javne razsvetljave še širil z izgradnjo nove javne razsvetljave ob regionalni cesti skozi Doljno Prekopo in Dobravo. Ugotovimo torej lahko, da smo z modelom sanacije javne razsvetljave, za katerega smo se odločili in ga uspešno izvajamo, dosegli sledeče:

- porabo električne energije na prebivalca (ki ga bomo vzdrževali tudi naprej) na ravni cilja iz uredbe.
- Naložba se samofinancira s prihranki pri porabljeni električni energiji.
- Občina v celoti razpolaga z neto prihranki skozi življenjsko dobo projekta.

| STANISLAV ROSTOHAR, VIŠJI SVETOVALEC
ZA GOSPODARSKO INFRASTRUKTURO, URE-
JANJE PROSTORA IN VARSTVO OKOLJA

Podrobnejši podatki so razvidni iz priložene preglednice.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	SKUPAJ	SKUPAJ
2009–12								
Strošek elektrike	25.280,95	32.947,90	26.317,93	23.264,21	18.354,30	17.791,52	143.956,81	85.727,96
Strošek tekočega vzdrževanja	9.820,36	0,00	4.084,02	7.994,41	6.648,42	6.560,72	35.107,93	25.287,57
Strošek izgradnje in širitve	0,00	1.029,60	0,00	0,00	0,00	2.886,54	3.916,14	2.886,54
SKUPAJ stroški	35.101,31	33.977,50	30.401,95	31.258,62	25.002,72	27.238,78	182.980,88	113.902,07
Prihranek 2009–12			-6.629,97	-9.683,69	-14.593,60	-15.156,38	-46.063,64	-46.063,64
Stroški 2009–12								28.174,11
Razlika								-17.889,53

Vrednosti so v EUR.

IZVAJANJE DEJAVNOSTI GOSPODARSKIH JAVNIH SLUŽB V OBČINI KOSTANJEVICA NA KRKI

Družba Kostak, komunalno stavbno podjetje, d. d. (v nadaljevanju Kostak, d. d.) je v skladu s Koncesijsko pogodbo za izvajanje gospodarskih javnih služb, sklenjeno 10. 9. 2010, zadolžena za opravljanje gospodarskih javnih služb:

1. individualne rabe, ki so financirane s strani uporabnikov storitev:
 - oskrba s pitno vodo,
 - odvajanje in čiščenje odpadnih in padavinskih voda,
 - zbiranje in prevoz komunalnih odpadkov,
 - urejanje in vzdrževanje pokopališč ter pogrebne storitve,
2. kolektivne rabe, ki so financirane iz občinskega proračuna:
 - vzdrževanje občinskih javnih cest,
 - urejanje in čiščenje javnih površin,
 - javna razsvetljava, izobešanje zastav in okraševanje v naseljih.

V nadaljevanju vam predstavljamo ključne informacije po posameznih dejavnostih.

OSKRBA S PITNO VODO

Kakovost pitne vode v letu 2012

Zagotavljanje nemotene oskrbe z zdravstveno ustrežno pitno vodo v zadostnih količinah je ena izmed temeljnih nalog pri izvajanju dejavnosti oskrbe s pitno vodo. Oskrba s kakovostno pitno vodo je pomembna družbeno odgovorna naloga, ki je združena s skrbjo in prizadevanji za ohranitev kakovostnih in količinsko ustreznih vodnih virov. Občino Kostanjevica na Krki pretežno oskrbujemo iz dveh vrtin v Orehovcu, manjkajoče količine vode pa prispeva kraški izvir Studene pri Kostanjeviški jami, poimenovan Jama.

Na 8 vzorčevalnih mestih je bilo za potrebe mikrobioloških, fizikalnih in kemijskih preskušanj v letu 2012 odvzetih 31 vzorcev vode, od katerih je bil le 1 neustrezen. Vzrok za neustrezen vzorec je bil mikrobiološkega izvora (koliformne bakterije), vzrok katerega je bilo interno (hišno) vodovodno omrežje. Trend nenehnega izboljševanja kakovosti vzdržujemo z dejavnim delom, s poostrenim nadzorom, z izvedbo dodatnega lastnega vzorčenja ter vzdrževanjem objektov in naprav.

Raziskave kažejo, da je kljub težjem nadzoru distribucije pitne vode po vodovodnem omrežju ta bolj kakovostna kot marsikatera embalirana voda, saj gre za dnevno svežo vodo, medtem ko je uporabnost embalirane vode tudi do enega leta.

Trend zanesljive oskrbe in izboljševanja kakovosti pitne vode ostaja naš cilj tudi v letu 2013.



Zajetje Orehovec – kamnolom



Hidrantno omrežje

Hidranti na javnem vodovodnem omrežju so namenjeni zagotavljanju požarne varnosti in morajo biti vedno dostopni in v brezhibnem stanju. Iz njih se voda ne sme odzematati brez predhodnega soglasja s strani upravljavca (Kostak, d. d.), razen v primeru gašenja požara ali elementarnih nesreč. Nelegalen odzem lahko negativno vpliva tako na kakovost pitne vode kot tudi samo delovanje sistema za oskrbo s pitno vodo.

Na javnem vodovodnem omrežju v občini Kostanjevica na Krki je vgrajenih okoli 70 hidrantov. Ti so v prvi vrsti namenjeni zagotavljanju požarne varnosti, zato nezakoniti odvzemi vode lahko povzročijo težave pri oskrbi, na



katere nimamo neposrednega vpliva in smo običajno o njih obveščeni s strani uporabnikov. Z globo 1.200 EUR se kaznuje za prekršek pravna oseba in z globo 400 EUR fizična oseba, če brez soglasja izvajalca uporablja vodo iz hidranta na javnem vodovodu. Odzem vode iz hidrantov za čiščenje ulic in cest, zalivanje zelenic, izpiranje kanalov, utrjevanje cestišč ali druga

gradbena dela, za javne prireditve, protiprašno škropljenje in za polnjenje cistern za razvoz vode je možen ob predhodnem soglasju upravljavca, ki določi lokacijo odvzema, ravno zato, da ne prihaja do opisanih težav.

Vse, ki opazite morebitne kršitve, povezane z nedovoljenim odvzemom vode iz hidrantov, pozivamo, da o tem obvestite upravljavca javnega vodovoda na telefonsko številko 07 48 17 225 in Medobčinski inšpektorat in redarstvo občin Šentjernej, Škocjan, Šmarješke Toplice in Kostanjevica na Krki na telefonsko številko 07 39 33 561.

Kontakt:

Jan Zdravec, operativni vodja na oskrbi s pitno vodo
48 17 225
051 369 533
jan.zdravec@kostak.si;
kostak@kostak.si

Kontakt:

Nataša Rajak, inšpektorica Medobčinskega inšpektorata in redarstva občin Šentjernej, Škocjan, Šmarješke toplice in Kostanjevica na Krki
07 39 33 561
031 754 658
natasara.rajak@sentjernej.si; medobcinski.inspektorat@sentjernej.si

ODVAJANJE IN ČIŠČENJE ODPAJNIH IN PADAVINSKIH VODA

Obveznost izgradnje javnega kanalizacijskega omrežja v naslednjih letih

Urejeno odvajanje odpadnih voda zagotavlja manjše obremenjevanje vodotokov in ohranjanje življenja v njih. Izgradnja kanalizacijskega omrežja je obvezna na območjih poselitve nad 50 PE (populacijskih enot) na hektar, zato bo v naslednjih letih treba zgraditi omrežje na območjih, ki jih je določila Vlada RS z operativnim programom. To pa so za občino Kostanjevica na Krki sledeče aglomeracije: Gornja in Dolnja Prekopa ter Dobrava pri Kostanjevici na Krki, Črneča vas in Kostanjevica na Krki z naselji Globočice, Avguštine, Dolšce in Oštrc. V teh aglomeracijah mora biti priključenih 85 % populacijskih enot, preostali pa bodo morali biti priključeni na malih komunalnih čistilnih napravah ali na nepretočnih greznicah.

Prevzem grezničnih gošč in blata iz malih komunalnih čistilnih naprav

(MKČN)

Malomarno izlite odpadne vode in gre-



znične gošče lahko v okolju povzročijo različne težave, med drugim onesnaženje virov pitne vode in širjenje nalezljivih bolezni. Nekontrolirano praznjenje greznic in MKČN skladno z določili veljavne zakonodaje ni več mogoče. Vsebinsko greznic in malih komunalnih čistilnih naprav mora izvajalec odvažati na industrijsko čistilno napravo Vipap, skladno s programom, ki ga spremlja Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. V njem so po naseljih okvirno opredeljeni termini praznjenja. Osnova za mesečno zaračunavanje storitve bo količina dobavljene pitne vode oziroma za območja brez javnega vodovoda število stalno prijavljenih stanovalcev na posameznem odjemnem mestu, ob upoštevanju normirane porabe pitne vode, ki znaša 0,15 m³ na osebo na dan. Storitve prevzema grezničnih odplak oziroma blata vam bomo zaračunavali v sklopu računa komunalnih storitev s 1. 7. 2013. Sklep o zaračunavanju storitev oziroma njegovi višini je bil sprejet na seji občinskega sveta v mesecu aprilu.

Uporabnike bomo o predvidenih področjih izvajanja storitev obveščali preko računa za komunalne storitve, spletne strani in Posavskega obzornika.

Blato, ki nastaja na kmetijskem gospodarstvu in je zmešano s komunalno odpadno vodo iz greznic ali MKČN in gnojevko ter skladiščeno najmanj šest mesecev, se lahko uporablja za gnojilo v kmetijstvu samo v primeru, da je izvajalcu javne službe ob vsakokratni uporabi predložena pisna izjava.

Vgradnja malih komunalnih čistilnih naprav

Mala komunalna čistilna naprava je naprava za čiščenje komunalne odpadne vode na območjih, ki niso oziroma tudi v prihodnje ne bodo opremljena z javno kanalizacijo.

Skladno z Uredbo o emisiji snovi pri odvajanju odpadne vode iz MKČN bo

treba najkasneje do 31. 12. 2017 zagotoviti čiščenje komunalne odpadne vode v malih komunalnih čistilnih napravah ter ukiniti obstoječe greznice. Vgradnja MKČN ni dovoljena na vodovarstvenih območjih (I, II ali III), zato je treba pred vgradnjo preveriti lokacijo predvidene vgradnje. Podatke lahko pridobite sami, z uporabo spletnega pregledovalnika Prostorski informacijski sistem občin, krajše PISO, ali s pridobitvijo brezplačnega potrdila o namenski rabi zemljišča. Zanj zaprosite z vlogo na občini, na območju katere se zemljišče nahaja.

MKČN morajo biti izdelane skladno s standardom, kar izkazujejo z izjavo o skladnosti (v slovenskem jeziku), ki jo izda proizvajalec oz. prodajalec naprave, in s CE oznako. Za doseganje visoke stopnje čiščenja je treba vedeti, kaj sodi v MKČN in kaj ne. Vanjo ne sodijo:

- čistilna sredstva in druga škropiva (čistilna sredstva z vsebnostjo klor, dezinfekcijska sredstva, sredstva za čiščenje odtočnih cevi, jedke in strupene snovi),
- ostanki hrane, ki privabijo glodavce in zamašijo odtoke,
- odpadno jedilno olje, mleta kava in ostanki čaja (vrečke, filtri),
- tekstilni izdelki, higienski vložki, tamponi, plenice, bombažne vate, palčke za ušesa, papir, kosi lesa,
- zdravila, živalski iztrebki ter pesek za mačja stranišča in ptiče.

Primer vgradnje MKČN

V MKČN je prepovedano odvajati tudi deževnico, zaradi posledične prekomerne hidravlične obremenitve čistilna naprava ne bo delovala. Skladno z zakonodajo vam bo družba Kostak, d. d., izdelala oceno obratovanja, ki velja kot opravljena prva meritev za MKČN. Če sami vgradite MKČN, vas prosimo, da nas po končanju del obvestite.

Tri mesece po začetku obratovanja oziroma najkasneje do devetega meseca

obratovanja mora izvajalec gospodarske javne službe izdelati oceno obratovanja. Z njo se preveri, ali naprava deluje pravilno. Praviloma se zniža tudi obveznost za plačilo okoljske dajatve za obremenjevanje voda za kar 90 %. Za strokovni nasvet, kakšno MKČN izbrati, kako izvesti priključitev ali sanirati obstoječo greznico, katere podatke je treba sporočiti ter za pridobitev izjave o ustreznosti oz. pravilni priključitvi MKČN, ki je pogoj za uveljavljanje subvencije, smo vam na voljo na telefonskih številkah 07 48 17 228 ali 07 48 17 262.

Kontakt:

Samo Ban, operativni vodja odvajanja in čiščenja odpadnih in padavinskih voda
48 17 228
051 369 533
samo.ban@kostak.si; kostak@kostak.si

ZBIRANJE IN PREVOZ KOMUNALNIH ODPADKOV

V zadnjih 10 letih smo postavili učinkovit in sodoben sistem ravnanja z odpadki, ki je usmerjen k intenzivnemu ločenemu zbiranju odpadkov na izvoru, s katerim lahko ločeno zberemo že več kot 50 % vseh odpadkov. Na lokaciji zbirnega centra Spodnji Stari Grad se odpadki obdelajo in oddajo v predelavo (papir, plastika, biološki, gradbeni ...). Dograditev sortirne linije z napravo za mehansko obdelavo v letu 2012 pa pomeni celovit sistem ravnanja z odpadki in cenovno sprejemljivejši za uporabnika. Z njo je omogočeno samodejno sortiranje mešanih komunalnih odpadkov in posledično odložitev manjših količin ostankov odpadkov na odlaganje.

Cene ravnanja z odpadki nismo usklajevali od leta 2008, ko je bilo povišanje zaradi odlaganja ostanka odpadkov na regijsko odlagališče Cerod pri Novem mestu. V štiriletnem obdobju smo brez uskladitev cen, na podlagi usmeritev



MAJ			JUNIJ			JULIJ			AVGUST		
S	Č	P	S	Č	P	S	Č	P	S	Č	P
1	2	3				3	4		1	2	
8	9	10	5	6	7	10	11		7	8	9
15	16	17	12	13	14	17	18		14	15	16
22	23	24	19	20	21	24	25		21	22	23
29	30	31	26	27	28	31			28	29	30

SEPTEMBER			OKTOBER			NOVEMBER			DECEMBER		
S	Č	P	S	Č	P	S	Č	P	S	Č	P
			2	3							
4	5		9	10		6	7		6	7	
11	12		16	17		13	14		13	14	
18	19		23	24		20	21		20	21	
25	26		30	31		27	28		27	28	

občinske uprave in posameznih naselij, namestili dodatne zbiralnice in vsem občanom omogočili ločevanje bioloških odpadkov. Skladno s spremembo Odloka o ravnanju z odpadki iz leta 2012 je merilo za določitev višine smetarine prostornina posod, ki jih za ločeno zbrane odpadke uporablja povzročitelj, torej posod za odvoz mešanih komunalnih odpadkov in posod, namenjenih odlaganju ločenih frakcij. S sledenjem določilom zakonodaje na področju ravnanja z odpadki smo v poletnih mesecih povečali odvoz ločenih frakcij in zmanjšali odvoz mešanih komunalnih odpadkov. Količina odpadkov, ki jih zaradi vedno doslednejšega ločevanja odlagamo na večjih lokacijah, pa se pri tem ni spremenila. To pomeni, da je zmanjšano frekvenco odvoza ostanka odpadkov posledično nadomestila povečana frekvenca odvoza ločeno zbranih frakcij.

Skozi dolgoletno osveščanje tako mladine kot preostalih uporabnikov smo uspeli doseči zelo dobre rezultate. V mesecu aprilu smo za vsa gospodinjstva pripravili letak s ključnimi

informacijami za področje ravnanja z odpadki. Do konca leta bomo odpadke odvažali po zgornjem urniku.

Kontakt:

Zoran Omerzu, vodja ravnanja z odpadki
48 17 283
051 369 533
zoran.omerzu@kostak.si; kostak@kostak.si

UREJANJE IN VZDRŽEVANJE POKOPALIŠČ TER POGREBNE STORITVE

Javna služba urejanja in vzdrževanja pokopališč in pogrebnih storitev obsega upravljanje pokopališč, njihovo vzdrževanje in čiščenje, vodenje pokopaliških katastrov, oddajanje grobnih prostorov v najem, organizacijo pogrebov in pogrebnih svečanosti, prevoze pokojnikov, pogrebno službo zunaj rednega delovnega časa ter preostale storitve, ki skladno z zakonom, odlokom in drugimi predpisi sodijo v okvir obravnavane javne službe.



uporaba poslovnega objekta	7,65
izvedba pogrebne svečanosti	9,84
ureditev žalnega odra, priprava in dekoracija pokopnega mesta, ureditev dokumentacije	12,32
Skupaj povprečni stroški pogreba	100,00

Informacijo objavljamo, ker smo v zadnjem času prejeli več vprašanj glede strukture cen pogrebnih storitev.

UREJANJE IN VZDRŽEVANJE POKOPALIŠČ

Gospodarska javna služba urejanja in vzdrževanja pokopališč obsega upravljanje pokopališč, urejanje zelenih površin, vzdrževanje in čiščenje poti in preostalih objektov, skrb za odvoz odpadkov, oskrbo z vodo in elektriko, vodenje pokopaliških katastrov, oddajanje grobnih prostorov v najem, izdajo soglasij za postavitve nagrobnih spomenikov ali druga kamnoseška in zidarska dela. Urejanje in vzdrževanje pokopališč v občini Kostanjevica na Krki opravljamo na pokopališčih Kostanjevica na Krki in Oštrc.

Kontakt:
Manuela Škoda, vodja pogrebne in pokopališke dejavnosti
07/ 490 17 227
041 615 341
manuela.skoda@kostak.si

POGREBNE STORITVE

Vsako slovo je težko, a zadnje najtežje, zato je naše poslanstvo, da vam pomagamo tudi v težkih trenutkih. Dosegljivi smo v vsakem času, na telefonski številki 041/615-341 ali 07/48-17-227, ali pa se oglasite na sedežu družbe ob delavnikih med 7.00 in 15.00 oziroma po predhodnem telefonskem dogovoru zunaj delovnega časa, kjer se bomo dogovorili o prevzemu pokojnika. Lahko pokličete tudi našega pogodbenega podizvajalca, g. Žičkarja, na tel. številko 041/628-420 ali 041/ 619-455.

V nadaljevanju vam predstavljamo strukturo povprečnih stroškov žarnega pogreba, ki znašajo 1.688 EUR (z vključenim DDV). Upoštevano je, da je smrt nastopila v bolnišnici in je treba pokojnika prevzeti pri lokalnem izvajalcu. Iz preglednice je razvidno, da največji delež stroškov (26,22 %) predstavlja prevoz na upepelitev, saj je potreben dvakratni prevoz v Ljubljano. Prvič se pokojnika pripelje v upepeljevalnico in naroči storitev, drugič pa je treba žaro prevzeti na Žalah in pripeljati do poslovnega objekta. Sledijo stroški materiala ter stroški upepelitve oziroma kremacije. V skupnih stroških predstavljajo storitve družbe Kostak 12,32-odstotni delež, in sicer za ureditev žalnega odra, pripravo in dekoracijo pokopnega mesta ter ureditev dokumentacije. Pogrebna svečanost s štirimi pogodbenimi pogrebci predstavlja v strukturi nekaj manj kot 10% in uporaba poslovnega objekta 7,65%.

Višina posameznih stroškov je bila ocenjena glede na želje naročnikov, ki so se največkrat pojavljale pri izvedbi žarnega pogreba. Pregled strukture povprečnih stroškov pogreba

vrsta stroška	v %
material	18,26
prevoz na upepelitev	26,22
upepelitev	16,71
storitve bolnišnice in lokalnega izvajalca	9,00



VELIKA PUSTNA POVORKA 2013 ... POGLED Z MARSA

Letošnja pustna povorka je bila za udeležence in prišleke zanimiva paša za oči ter priložnost za norčije in pustne vragolije. V kostanjeviški povorki smo sodelovali domačini in gostje od drugod. Predstavljali smo določene probleme, norčije, podvige in hotenja, kot nekakšne skrite želje.

Kot najštevilčnejša domača skupina je že šestnajstič v povorki sodelovala skupina z Malenc (40 ljudi). Tema je bila letos: DOST' MAMO, GREMO NA MARS. Izstrelitev na Mars z najboljšo raketo, dobro opremo in s pravimi marsmobili, da se preseže dogajanje na Zemlji in vidi svet lepši – in verjemite, vsi smo bili vsaj en meter nad tlemi, ko nam je uspelo pripraviti vse, kar smo si zamislili. Da bi lahko razumeli, kako vse to steče, da se doseže t. i. izstrelitev na Mars (v povorko), bi morali malo budneje spremljati malenške priprave, ki seveda ne gredo brez smeha in nepozabnih dogodivščin ter seveda kar nekaj dela in sredstev. Donatorjev in tistih, ki si vzamejo čas.

Prezreti ne smemo preostalih skupin: šentjernejska ablasi, Godba Šentjernej, Mišo Broz iz Tržišča, Diskoteka Vrhpolje, Tutankamon iz Zagorja, Godba Markovci, kurenti, Shaka Zoolu iz Dobove, blanški jagri, arabski pleharji, Hribci z' Denca, lopovi iz Grobelj, krap, mažoretke-Noro mesto ...

Nekateri so imeli zanimivo sporočilno vsebino:

Blanški jagri: blanški gasilci so se spremenili v lovce, niso več streljali živali, ampak kozle v parlamentu ...
Hribci z' Denca: prodajali so Aljažev stolp, da bi napolnili državno blagajno.
Trnovski brajdarji: podali so rodovnik vina: iz zemlje gre v trto in iz trte gre v grozdje. Iz grozdja gre v brente, iz brente gre pa v prešo. Iz preše gre v sode in iz sodov gre v litre. Iz litrov gre v glažke, iz glažkov pa v glavce. In da te glavce bogato obrodijo in dlje živijo v Trnovcu, svoje zemlje ne škropijo. Da pa je vse eko, dokazuje tudi to, da so njim le noge za vleko.

Arabski pleharji: nafto in cviček bi skupaj imeli in tankali vozila in voznike ...
Tutankamon: kultura Egipta v kulturo Kostanjevice se dobro vklaplja in zato faraonko Kleopatru so si upali pripeljati ...

Diskoteka Vrhpolje: nekoč ponosna diskoteka, polna plesa, nekaj pitja, in polna nočnega življenja. Vasi v ponos in cvet nekoč, ker sta se muzika in glas slišala daleč proč ...

Shaka Zoolu – Dobova: duhovni zbor iz Južne Afrike: Spoštovani beli prijatelji, trpinčeni in zatirani od gotovih, očitno čas suženjstva, ki je pri nas minil, prihaja v vaše kraje. Prišli smo, da vas naučimo, kako lahko s pesmijo preživimo brez hrane, vode in politikov. Zato poješ iz srca in ne potrebuješ ne evra, ne vlade, ne strehe nad glavo. Shaka Zoolu za vas ...

Vsi malo politično naravnani, vsi malo nestrpni. Toda ni čar pusta odpravljajo



| FOTO: IGOR PUCHAR

nje okvar, temveč pokazati tisto, kar je dobro. Na Malencah želimo ljudem pokazati, da znamo marsikaj narediti skupaj, da zmoremo sodelovati in biti tisti, ki pišemo pustno zgodovino. Za nas se šteje šestnajsta pustna maska. Vsaka je predstavljala svojo tematiko in vsaka je bila zelo številčna. Čas, ki ga žrtvujemo, ni namenjen samo nam, pač pa vsem tistim, ki prihajajo, da nas vidijo. Komu narišemo nasmeh na obraz, koga pocukamo in razmigamo s svojo muziko, vsem nam pa je bit, da vse še ostaja in gre naprej, da otroci čutijo pust kot dan v letu, ko postanejo, kar želijo, da gradimo na tradiciji. Pust je res nori čas za tiste, ki so gledani, a tudi tisti, ki gledajo, „pašejo“ poleg.

| ANA DROBNIČ

BERNARDA ŽARN JE PRIREDITEV OB 130-LETNICI PGD KOSTANJEVICA NA KRKI VODILA BREZPLAČNO

Odgovor na zapis v prejšnji številki Kostanjeviških novic

V februarski številki Kostanjeviških novic je občinska svetnica Melita Skušek ugibala o honorarju, ki naj bi ga kostanjeviški gasilci namenili priznani TV-voditeljici Bernardi Žarn za vodenje našega praznovanja ob 130-letnici društva.

Gasilci PGD Kostanjevica na Krki smo oktobra 2011 pripravili prireditev ob visokem jubileju društva kot zaključek večletnega zbiranja sredstev za nakup

novega gasilskega vozila. S prireditvijo smo se želeli zahvaliti vsem, ki ste s svojimi prispevki omogočili nakup novega vozila ter nam pomagali obnoviti gasilski dom in urediti dvorišče. Na slavnostni akademiji v Lamutovem likovnem salonu pa smo se za večletno požrtvovalno in prostovoljno delo v društvu zahvalili našim članom.

Prireditev je zelo lepo uspela, tudi s pomočjo voditeljice Bernarde Žarn, ki je s sproščenim vodenjem dodatno obogatila naš program. Kakor podjetja, društva in številni drugi posamezniki,

ki so nam brezplačno pomagali pri izvedbi prireditve, je tudi Bernarda Žarn program vodila popolnoma brezplačno, saj ni želela niti povračila potnih stroškov. S tem je prispevala svoj delež k našemu praznovanju, za kar smo ji iz srca hvaležni. Žal je morala po uradnem delu zaradi snemanja oddaje na TV Slovenija takoj nazaj v Ljubljano, tako da z nami ni uspela nazdraviti in spiti kozarca cvička ...

| PGD KOSTANJEVICA NA KRKI

POHOD PO RESSLOVI POTI 2013



DVOŽIVKA | FOTO: ANA DROBNIČ

Bilo je 13. aprila 2013, ko smo se zbrali na parkirišču pred gostilno Žolnir, domačini in gostje od drugod. Vsi tisti, ki smo komaj čakali prve pomladne dihe in gibe neokrnjene narave. Da smo se vklopili v doživetje pohoda, smo morali upoštevati prvi pogoj: gumijasti škornji, vodotesni in višji od 20 cm. Rek Kjer je voda, tam je življenje nam je skozi celo pot po Resslervi poti dokazoval, da je to pot zelo pestrega živalskega in rastlinskega življenja. Kaj pomeni ta pot, nam je na njenem začetku nazorno razložil zelo dober poznavalec in naš župan, gospod Mojmir Pustoslavšek. Zelo dobro pripravljen in razporejen je z velikim veseljem spremljal in vodil pot po Krakovskem gozdu, ki je največji nižinski gozd hrasta doba v Sloveniji. Pogrešali smo le še koga drugega iz občinske uprave oziroma iz vrst svetnikov, da bi dokazali, da so „fit“ in v dobri formi, gospod župan to vsekakor je. To je potrdil tudi ornitolog gospod Hudoklin, ki je povedal mnogo o pticah, naravi, selitvah, opažanjih, statistiki in kam gremo s krivuljo številca ptic – strmo navzdol, zaradi vpliva človeka ... moderne košnje, sterilnosti travnikov, modernega baliranja, ki s

travnikov odpelje vse bube, zarodke in žuželke. Moderne rotacijske kosilnice s košnjo do tal, prezgodnje košnje, izsuševanje mokrišč, vse to pomeni tudi izginjanje določenih ptic. Pomeni zaskrbljenost, ker se ponekod štejejo zadnje ptice.

Na Resslervi poti sta nam usmerjala pogled tudi botanik in biologinja. Opazili smo zaščiteno vrsto močvirsko logarico, močvirsko vrsto tulipana, ki uspeva v močvirnatih travnikih in gozdovih. Ogroža jo izsuševanje in gnojenje rastišč.

Žabe letos niso bile številčne in jih je bilo zelo malo, kaj bo statistično pokazal čas, še ne vemo. Vse je v uspešnosti razmnoževanja in letos je vse bolj zapozneno, biologinja nam je le zaskrbljeno povedala, da upa, da jim bo uspelo poskrbeti za prihodnji naraščaj. Pri nas so vse dvoživke zaščitene, od 19 dvoživk jih je v Krakovskem gozdu prisotnih 16. Kar je spodbudna številka, saj pomeni, da je tu še dovolj prostora, vode in čiste neokrnjene narave za življenje.

Ob vstopu v pragozd nam je gobarska razstava gospoda prof. Kosca dala vedeti, da nismo dovolj videli okrog

sebe, saj je on na Resslervi poti opazil številčno vrsto gob, ki rastejo po drevesih, lubju, vejah in so živih barv, in ki jih nekateri nismo videli še nikoli. Opremil jih je z vsemi latinskimi imeni in pojasnil, kaj katera goba pomeni na drevju. Nekatero gobo uničijo drevo v nekaj letih, nekatere rastejo le na trhljih drevesih in podobno.

Ob Malenškem hrastu, ki ima 7 m obsega in je drugi največji hrast dob v Sloveniji, smo za hip obstali in se prijetno razšli, saj nas vreme ni pustilo na cedilu in smo vsi uspešno in polni svežega zraka odhajali domov.

Za tiste, ki bi v prihodnje radi videli svet okrog sebe bolj zelen, bolj umirjen, pa se le pridružite na drugem pohodu pa Resslervi poti. Saj veste, Od vijaka do junaka je rek, ki je zaznamoval Josefa Resslera. Po rodu Čeh, deloval je tudi pri nas, kot gozdar v Pleterjih (od l. 1917 dalje), in v Krakovskem gozdu je trasiral parcele ter uspešno in napredno uredil gozdne poti, po katerih so odvažali les za ladjedelnice.

| ANA DROBNIČ

10 LET USTVARJALNEGA DELA MAJE HODNIK

Frizerski studio Maja praznuje 10. obletnico delovanja. Vodi ga Maja, Kostanjevičanka, hči Vencija in Jožice Strajnar. Vedno nasmejana, družabna, zaljubljena v življenje, polna idej, ljubiteljica narave in mati treh otrok.

Po končani frizerski šoli je imela možnost opravljati začetniško delo v salonu, ki ga je takrat vodila Angelika Mihorič. V letu 2003 se je Angelika odločila in odšla v Krško. Izziv je bil pred Majo: ali prevzeti salon, se postaviti na lastne noge?! Volja do dela in življenjska energija, podpora in pomoč domačih so vodili k odločitvi. Še isto leto je priredila otvoritveno mini revijo pred salonom in za popestritev so ji priskočile na pomoč še plesalke iz skupine Harlekin, saj je včasih tudi ona bila del te skupine. Z nenehnim izobraževanjem doma in v tujini je postala mojstrica svojega poklica. Vsaka stranka je dobrodošla, vsaki se posveti in ji ponudi najboljše. Uporablja vrhunske barve Schwarzkopf professional, izdelke za oblikovanje in nego las. Poskrbi pa tudi za nego las doma. Ker ima rada ličenje, novosti, nenehne izzive, je l. 2005 pripravila novo revijo v Rock Cafféju. Še večjo in bogatejšo revijo pa je pripravila v Lamutovem likovnem salonu za peto obletnico delovanja. V tem času je bila izbrana med 10 najfrizerjev Dolenjske, Posavja

in Bele krajine. Sodeluje s šolami pri predstavitvah poklicev, pri stilski preobrazbi v časopisih in v različnih revijah. Maja neprestano išče nekaj več. Pri oblikovanju pričeske je vedno ustvarjalna, gre v korak z zadnjimi trendi in modo. V salonu ponuja popolno urejanje, od pričeske, ličenja do ureditve nohtov – manikira s Sheelacom.

Časi za frizerje niso rožnati, kot velja še za marsikateri poklic. Veliko truda, napora in dobre volje je potrebnih, da pri vseh stroških in izdatkih lahko mesečno posluje. Vendar nikoli ne pozabi na stranke, ki tudi težko odštejejo denar za barvanje, manikuro. Ponuja različne akcije, praznična darila in drobne pozornosti. Vedno ponudi cenejše, a kakovostne proizvode za nego las, lakiranje in odstranjevanje laka z nohtov sta varna in nohte ohranjata zdrave. Za 10. obletnico dela ji kot stranka čestitam in ji želim, da bi še naprej nadgrajevala svoje znanje in znala prisluhniti še tako zahtevni stranki. Od vseh nas, starih in novih strank, je odvisno delo salona v Kostanjevici. In z dobrim delom lahko Maja pripomore k pridobitvi poklica marsikateri dijakinji ali dijaku, ki opravlja obvezno prakso. Hkrati pa omogoči zaposlitev še kakšnemu frizerju, ki si bo zagotovil vir preživetja in lastno zadovoljstvo. Lepo bi bilo, da



bi v Kostanjevici delovale različne obrti, saj nas to bogati in omogoča naš skupni razvoj. In kot pravi Maja: „Veliko poguma in dobre volje je v meni. To je dobra popotnica za prihodnost!“

| MIHAELA KOVAČIČ

PRAZNIK VINA, KRUHA IN "SUHEGA SADJA"

Društvo vinogradnikov Kostanjevica na Krki in Društvo domače koline Kostanjevica na Krki sta v petek 19. in soboto 20. aprila gostili tradicionalno prireditev Praznik vina, kruha in »suhega sadja«, praznik izbranih okusov in ljudi ki spoštujejo tradicijo.

Petkov večer je bil namenjen mesninam in kruhu. Društvo domače koline je nagradilo najboljše pridelovalce domačih suhomesnatih dobrot in kruha. Predsednik društva Franc Kovačič, je poudaril, da so pri ocenjevanju iskali mojstrstvo v sozvočju s kmečkim okoljem in v okviru danih možnosti. Med 56 prispelimi vzorci je prvo mesto za najboljšo salamo osvojil Jože Petkovšek, za domačo klobaso Jože Vrečko, za dimljeno špehovko Edo Kos, za šink Franc Kovačič in za špeh Miran Macedoni. Najboljši kruh je spekla Slavica Kuhar.

Gost večera je bil eden najeminentnejših slovenskih turističnih novinarjev

Drago Bulc. Dogodek so s pesmijo ozaljšali pevke Društva podeželskih žena Pod Gorjanci ter ansambel Drakslerji.

Sobotni večer je bil vinogradniški. Priznanja in pohvale za društveno ocenjevanje je podelilo Društvo vinogradnikov. Stane Tomazin, predsednik društva, je povedal, da je bilo pridelano zelo veliko dobrih cvičkov. V ocenjevanje je bilo dano 134 vzorcev, od tega 79 cvičkov in za najboljšega je komisija izbrala cviček Tadeja Kodriča iz Brezja pri Podbočju. Matej Kuhar ima najboljšo modro frankinjo. Chardonney, jagodni izbor 2009, ki so ga pridelali pri družini Gramc z Jablanc pa je bil proglašen za šampiona ocenjevanja. Milena Raztresen je zmagala z najboljšo vinogradniško malico (kombinacija kruha, slanine in vina).

V soboto so za smeh poskrbeli s komedijo Zbeži od žene v izvedbi KUD Slavček, dramska sekcija Vaška scena

in kasneje za ples ansambel Mladi Dolenjci.

Letošnji Praznik vina, kruha in »suhega sadja« je v sončnem pomladanskem vikendu minil v znamenju kvalitetnih vzorcev, prijetnega druženja in je kot tak pomemben prispevek k ohranjanju izročila na podeželju.



| FOTO: MATEJ JORDAN

POHOD PO USKOŠKI POTI

V nedeljo, 12. maja, je v sklopu 2. posavskega festivala pohodništva potekal pohod po novonastali Uskoški poti, ki je bila urejena v okviru projekta 'Posavske poti prijetnih doživetij'. Udeležilo se ga je ok. 30 pohodnikov, med njimi tudi Zveza Častnikov iz Leskovca. Z Uskoško potjo želimo obiskovalce - pohodnike na interaktiven način seznaniti z zapuščino, ki so jo na to območje v 16. in 17. stoletju vtisnili selitveni valovi posameznih skupin iz območij Dalmacije in Bosne na begu pred osmanskimi vojaškimi enotami. Pot je primerna za kar najrazličnejše ciljne skupine, saj ni težavna, hkrati pa je izredno razgibana in pohodnika niti za trenutek ne prepusti dolgočasju; od slikovite cerkve Sv. Mohorja se vije skozi gozdno pobočje, ki z zanimivimi skalnimi formacijami predstavlja najbolj pustolovski del poti in obiskovalcu, ki se znajde na njej ob pravem letnem času, nudi slastno malico gozdnih jagod, borovnic in lešnikov. Potem, ko se z gozdnimi plodovi napesejo najmlajši, s 'spustom' na Črneški vrh bržkone pridejo na svoj račun tisti malce starejši. Ti imajo pregovorno gostoljubje domačinov moč okusiti na poti mimo zidanic, kjer obstaja velika možnost postanikov ob cvičku, sladkem belem vinu, v žganje namočenih zeliščih in orehovcu. Pot se ustavi pri stražnem stolpu v Črneči vasi, kjer obiskovalce z uskoško kulturno dediščino seznanja ena izmed treh opisnih informativnih tabel. Skozi vas se sprehod nadaljuje do Črešnjevca, na poti pa se obiskovalcu mimogrede odprejo čudoviti razgledi na kraški svet. Iz Črešnjevca se - pri eni od tabel - spustimo proti Oštrcu skozi gozdove in travnike, ki dišijo po svobodi otroških in mladostniških pohajanj, preden sta se svetu zgodila televizija in svetovni splet. Ko prispe do Oštrca, obvezno zaobide staro



ZAČETEK POHODA PO USKOŠKI POTI PRI CERKVI SV. MOHORJA IN FORTUNATA
| FOTO: PETER LÄNGAUER

vaško lipo in lučaj naprej od spomenika zavije navzgor - med prečudovite razglede na Kostanjevico, Galerijo Božidar Jakac in od tam naprej na 'vso Slovenijo' (kot se je izrazil eden izmed pohodnikov). Tudi na tem delu poti zidance nudijo možnost postanikov in kontemplacije ob razgledih. Skozi kratko gozdno pot in še zadnji 'pas razgledov' prispemo na izhodiščno točko pri cerkvi Sv. Mohorja, kjer lahko prisedemo na klopi poleg prijaznega gospoda, ki noč in dan soncu in dežju, v sedi ob svoji kupici. Na informativni tabli pa si lahko še enkrat ogledamo, kje nas je vodila pot, in vijugasto črto primerjamo z doživetji, ki so se nam zgodila. Želimo si, da bi se sčasoma v Usko-

ško pot vključilo čim več domačinov, navdušencev, pobudnikov, vodnikov, pripovedovalcev zgodb, obstoječih in potencialnih ponudnikov; da bi domačini pot vzeli za svojo in da bi jim uspelo izkoristiti možnosti, ki jih ponuja.

Želimo si tudi, da bi pot obiskovalce seznanila s kulturno dediščino območja, hkrati pa bi služila kot kakovostno izhodišče promociji in prodaji pridelkov ter kulinarčnih dobrot lokalnih pridelovalcev, gostincev in rokodelcev.

| JANA MILOVANOVIĆ

Da se je nedeljski pohod po Uskoški poti nadgradil v pristno in poučno doživetje prostora, se imamo zahvaliti predvsem Franciju Klemenčiču - ki je pot soustvaril in nas smelo vodil po stezicah; Jožici Klemenčič - ki je na pohodu sploh ni bilo, ker je v domači krušni peči spekla hrustljav, izjemno okusen cop na lop, ki ga še dolgo ne bomo pozabili; Nejki Gobec, pristni 'Črnečanki', ki je obiskovalce vpeljala v čare 'pominanja po črneško'; ter Branku Čuku, ki nas je med potjo poučil o skrivnostih podzemnega sveta. Hvala tudi Zvezi slovenskih častnikov Leskovec za udeležbo, dobro družbo in zakusko iz francoskih sirov.



STELETOVO PRIZNANJE

Konservatorica Marinka Dražumerič je dobitnica letošnjega Steletovega priznanja, ki se podeljuje za najboljše dosežke na področju obnavljanja kulturne dediščine, za uspešno vodenje obnove Mordaxove kapele v Novem mestu iz 17. stoletja, ki je bila do leta 1984 v lasti gospe magistre Fonove in sedaj že več kot desetletje služi za bogoslužni prostor evangelijski cerkvi Dobrega pastirja v Novem mestu. Prenova Mordaxove kapele je potekala v globokem medsebojnem zaupanju in spoštovanju vseh sodelujočih: odgovorne konservatorice mag. Marinke Dražumerič s strokovnostjo in humanistično širino, arhitekta Boruta Simiča z ustvarjalnim nabojem in s tankočutnim poslušom za dediščino

ter pastorja dr. Daniela Brkiča, ki je projekt koordiniral, mu dodajal duhovno noto ter nosil njegovo finančno breme. Projektna dokumentacija za prenovo je bila izdelana v podjetju Neap, d. o. o., Dobrava pri Kostanjevici na Krki, s strokovnim in avtorskim pristopom arhitekta Boruta Simiča.

| ZAVOD OTOK S SODELAVCI



| FOTO: MIRAN KAMBIČ

ARHITEKTURA IN OTROCI – PIONIRSKI PROJEKT IN PLEČNIKOVA MEDALJA

Plečnikovo medaljo za prispevek k bogatitvi arhitekturne kulture so prejele članice strokovnega sveta Arhitektura in otroci pri Zbornici za arhitekturo in prostor. Ekipa je prepričala žirijo s projektom, ki je usmerjen v raziskovanje, pripravo in razvoj systemskega programa formalnega in neformalnega izobraževanja otrok in pedagogov na področju arhitekture, urbanizma, krajine in oblikovanja. Akcija je pionirsko delo na področju uveljavljanja prostorske kulture v vzgojno-izobraževalnih programih vrtcev, osnovnih in srednjih šol, ki ga odlikuje celovit in sistematičen pristop.

Med prvimi v Sloveniji je k projektu Igrive arhitekture pristopil tudi Zavod Otok in znanje podal učencem naše šole ter s tem pripomogel k bogatitvi prostorske kulture v našem kraju. Plečnikova medalja potrjuje pravilno usmeritev in delovanje Zavoda Otok. Zahvaljujemo se tudi zaposlenim na Občini Kostanjevica na Krki in gospodu Mojmirju Pustoslemšku, ki so projekt Igriva arhitektura finančno podpirali in v projektu prepoznali korist za najmlajše prebivalce občine.

| ZAVOD OTOK



| FOTOARHIV: ZAVODA OTOK

OGLED PRAVLJIČNE POTI VIL ČESTITK

PREŽIVITE PRIJETNO NEDELJO V KOSTANJEVICI NA KRKI

Kostanjevica na Krki in njena okolica sta prelepi v vsakem letnem času, posebno ob kresu, 23. junija, ko je narava že vsa ozelenjena in v cvetju. Prepustite se animiranemu ogledu pravljíčne poti vil Čestitk in objemu Gorjancev. Na poti vil Čestitk boste spoznali nekaj čarobnega in videli očem skritega, pri tem nam bodo pomagali različni strokovnjaki. Otroci, ne pozabite prinesiti radovednosti.

Termin: nedelja, 23. 6. 2012
 Čas: 15.00, Lokacija: parkirišče pred Galerijo Božidar Jakac, Grajska cesta 45, Dolžina poti: 4 km
 Dolžina izleta: približno od 3 do 4 ure, odvisno od programa vodenja in starost obiskovalcev.
 Zahtevnost: Pot vil Čestitk je srednje zahtevna, primerna je za otroke z dobro kondicijo od 3 let naprej. Priporočamo: primerno obutev in obleko ter zaščito pred insekti.
 Kaj: doživeti pravljíčni svet malo drugače.
 Informacije: www.zavod-otok.si
 Telefon: 040 657 015

VEČER V NAREČJU

Zavod Otok vas v sodelovanju z Valvasorjevo knjižnico in Osnovno šolo Jožeta Gorjupa vabi na klepet in prijetno druženje z ustvarjalci zgoščenke „Bajka o vilah Čestitkah po ljudskem izročilu v narečju“.

V kostanjeviški osnovni šoli bomo v petek, 21. junija 2013, ob 20. uri predstavili različne poglede na ljudsko izročilo in poklepetali z ustvarjalci ustnega izročila. Spoznajte obraze, ki se skrivajo za zvočnim zapisom, in njihov motiv.

| PRIPRAVIL: ZAVOD OTOK

KOSTANJEVICA NA KRKI 2013 – POROČILO O RAZISKOVALNI DELAVNICI

Velikokrat je že bilo izpostavljeno, da spada Kostanjevica na Krki med najbolj prepoznavna naselja v slovenskem prostoru. Staro mestno jedro, ki je od leta 1997 razglašeno za kulturni spomenik, je tako zaradi svoje lege na rečnem otoku kakor tudi zaradi starosti in ohranjene srednjeveške zasnove pomembno v slovenskem in mednarodnem merilu. Kostanjevica na Krki je od lanskega leta tudi članica Združenja zgodovinskih mest Slovenije, v katero so vključena mesta Celje, Idrija, Koper, Kranj, Novo mesto, Piran, Ptuj, Radovljica, Slovenske Konjice, Škofja Loka in Tržič. Prav to, kar daje Kostanjevici na Krki tako izjemno prepoznavnost – njena lega na rečnem otoku – pa je hkrati tudi vir ogrožanja njene kulturne dediščine. Kostanjevica na Krki namreč spada med naselja, ki so potencialno močno poplavno ogrožena, kar seveda vpliva tudi na stanje stavb v starem mestnem jedru.

Aprila je v Kostanjevici na Krki potekala 1. faza večdisciplinarne raziskovalne delavnice, v katero bodo v letih 2013 in 2014 vključeni študenti arhitekture, krajinske arhitekture in etnologije. Program financira Občina Kostanjevica na Krki, v strokovno in organizacijsko delo pa je vključena tudi Galerija Božidar Jakac. Med 19. in 23. aprilom so v Kostanjevici na Krki bivali in delali študenti arhitekture in etnologije, ki so bili pod mentorskim vodstvom prof. dr. Žive Deu s Fakultete za arhitekturo Univerze v Ljubljani in dr. Helene Rožman iz Galerije Božidar Jakac usmerjeni predvsem v iskanje sozvočja, ki ga v okviru prenavljanja starega mestnega jedra Kostanjevice na Krki pomenita kakovostno varovanje dediščine in zaščita pred poplavno vodo. Terensko delo je obsegalo predvsem spoznavanje z naseljem, izvedbo osnovnih analiz in pogovore s prebivalci, s katerimi smo zlasti v etnološkem delu raziskave izvedli intervjuje, skozi katere smo želeli spoznati način življenja, ki ga pogojuje in določa tudi reka Krka.

Ob delavnici smo načrtovali predavanje Ivana Parklja, velikega poznavalca vodotoka reke Krke, ki je bil še v času



DELAVNICA | FOTO: ARHIV GBJ

zadnje velike poplave v septembru 2010 zaposlen na Uradu za upravljanje z vodami pri Agenciji za okolje RS. Zaradi nepredvidljivih okoliščin je predavanje žal odpadlo in ga bomo za študente izvedli na Fakulteti za arhitekturo. Na pomen sodelovanja s prebivalci naselij oz. z lastniki kulturne dediščine pa je v svojem predavanju v pripravljalni fazi na Fakulteti za arhitekturo in ob prihodu v Kostanjevico na Krki opozorila Helena Rožman. Dobro vzpostavljeno sodelovanje že v zgodnjih, načrtovalskih fazah projektov preнове kulturne dediščine namreč omogoča uspešno ohranjanje, prenavljanje in oživljanje dediščine, na kar opozarjajo tako mednarodni dokumenti o varovanju kulturne dediščine kot tudi primeri dobrih praks v domačem in predvsem tujih okoljih. Delavnico smo sklenili z delovno predstavitevjo načina dela znotraj delavnice in prvih pogledov na problematiko varovanja kulturne dediščine Kostanjevice na Krki ter na zaznane problematične točke naselja. Vsa izhodišča bodo udeleženci v nadaljevanju študijskega leta reševali v okviru svojih nalog na fakultetah, v

naslednjem letu pa jih bodo prebivalcem Kostanjevice na Krki predstavili v okviru razstave in publikacije. V tem delu se bodo že predstavljenim izhodiščem pridružili še pogledi študentov krajinske arhitekture, ki bodo svoj del terenske raziskave izvedli v okviru seminarja pri prof. dr. Davorinu Gazvodi, jeseni 2013.

V delovanje delavnice so bili poleg prebivalcev starega mestnega jedra Kostanjevice na Krki dejavno vključeni še župan Kostanjevice na Krki, Mojmir Pustoslemšek, višji svetovalec za gospodarsko infrastrukturo, urejanje prostora in varstvo okolja, Stane Rostohar, in Marjana Krhin, ki je poskrbela za celoten organizacijski vidik petdnevnega bivanja študentov od nastanitve v prostorih Osnovne šole Jožeta Gorjupa do prehrane v Gostilni Žolnir in ureditve delovnih prostorov v Gasilskem domu Kostanjevica na Krki. Vsi trije so bili tudi ves čas na razpolago s pojasnili, z dopolnitvami in gradivi, ki so jih udeleženci deloma prejeli že ob kabinečnih pripravah na terensko delo.

| HELENA ROŽMAN

Nataliya Gorza, SLIKE IN RISBE

Lamutov likovni salon, 12. april–12. maj 2013



NATALIYA GORZA | FOTO: MATEJ JORDAN

Programsko leto 2013 smo v Galeriji Božidar Jakac odprli z razstavo slik in risb Natalije Gorza, ki bo do 12. maja na ogled v Lamutovem likovnem salonu.

Umetnica se je rodila leta 1972 v ukrajinskem mestu Černivci, tam končala srednjo likovno šolo, življenjska pot pa jo je leta 2000 pripeljala v Slovenijo, kjer je nadaljevala šolanje na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje v Ljubljani. Na slikarskem oddelku je študirala pri profesorjih Metki Krašovec, Zmagu Lenardiču in Sergeju Kapusu. Diplomirala je leta 2010. Je članica Društva likovnih umetnikov Ljubljana in ZDSLU, živi in ustvarja pa v Ribnici in Ljubljani.

Kustosinja razstave Milena Zlatar je v spremnem besedilu med drugim zapisala:

„Nataliya Gorza sebe imenuje slikarka "psiholoških portretov". Umetnica pravi, da njene portrete lahko označujemo

kot avtobiografska dela, saj slika osebe iz kroga družine, prijateljev in znancev, tistih, ki se pustijo portretirati takšni, kot jih vidi ona. „Očarana sem nad močjo pogleda kot kompleksnega dogajanja, ki se vrši tako navznoter kot navzven, je povedala o svojih delih. Človekova eksistenca je skupek psihofizičnih lastnosti in čustvovanj, ki jih ni mogoče ločevati od fizične realnosti. Vse je izpisano v pokrajini obraza: vse na obrazu je strukturirano in izklesano glede na način posameznikovega mišljenja, glede na to, kako razmišlja o stvareh, kako jih čuti in doživlja ...

Dela Natalije Gorza so psihološka in slikarska premišljevanja o upodobljencu, z njenimi besedami „gre za intenzivni individualni odziv na utrip drugega človeškega bitja“. Ko govorimo o portretih, so to tudi slike golih teles – aktov. Slikarski portreti so razmeroma lahko berljivi, slike golih teles pa zaradi družbenih norm veliko težje.

Slikanje aktov je bilo vedno predzno dejanje. Njeni akti niso običajne študije, temveč so najbolj veristični portreti: umetnica goloto z brutalno resničnostjo prej zakriva kot odkriva, pri tem prihajajo na dan povsem drugi vpogledi. Zanimala jo je zveza med človekovo duševnostjo in prikazom njenih fizičnih znakov v slikarstvu. Izbrala je slikarski način nanašanja barv s slikarsko lopatico. Telo slike je postalo relief, barva tvori brazde iz nemirne snovi.“

Razstavni program v Lamutovem likovnem salonu bomo 24. maja nadaljevali s predstavitev domačega umetnika, ki se v okviru programa Galerije Božidar Jakac prvič predstavlja s samostojno razstavo. V prostore razstavišča prihaja akademski slikar Rajko Čuber.

| HR

JOŽE MARINČ RAZSTAVLJA NA GRADU PODSREDA



| FOTO: ARHIV AVTORJA

V petek, 19. aprila 2013, so v galerijskih prostorih gradu Podsreda svečano odprli razstavo Jožeta Marinča „Heroji časa“. V zloženci, ki so jo ob razstavi izdali v Kozjanskem parku, je umetnostna zgodovinarica in kustosinja razstave

Alenka Černelič Krošelj zapisala: „Razstava na gradu Podsreda HEROJI ČASA, čas razkriva in označuje, je kratek zapis o času, kot ga dojema Jože Marinč, in o herojih, ki jih razkrivajo v stoletjih zapisane zgodbe. Marinč je eden najbolj

znanih, zanimivih in nenehno ustvarjajočih umetnikov, ki svoje poslanstvo opravljajo s strastjo, predvsem pa z nenehno predanostjo delu in komunikaciji z "likovnim občestvom". Jože Marinč je slikar barve, ima jo, preprosto rečeno, rad in barve mu "služijo". Poseben umetnikov dosežek je uresničitev projekta Strani neba, ki se je pričel leta 2007, udejanjil leta 2012, javnost pa ga bo še bolj opazila v letu 2013. Strani neba so namreč postale strani nove stavbe Hidroelektrarne Krško, ki bo slovesno odprta 7. junija 2013. Industrijski objekt je tako postal tudi likovno polje oziroma likovna pripoved Jožeta Marinča. Razstava na gradu Podsreda je neke vrste uvertura v sprejemanje odzivov na soustvarjanje okolja z likovnim delom, ki se je iz razstavišč prestavilo v javnost na manj vsakdanji način, še vedno pa z enako silovitostjo, energijo in prepričanjem oziroma zavedanjem, da umetnost ostane in je prav ona tista, ki ustvarja in zapisuje heroje časa.“

DRUŠTVO LIKOVNIH UMETNIKOV DOLENJSKE RAZSTAVLJA V NOVEM MESTU

Društvo likovnih umetnikov Dolenjske, ki ima svoj sedež v Kostanjevici na Krki, je letošnji kulturni praznik zaznamovalo na sebi značilen način. Po razstavah v Ljubljani, Novem mestu, Metliki, Zagrebu in Kostanjevici na Krki so v Jakčevem domu odprli še VI. društveno razstavo Društva likovnih umetnikov Dolenjske (DLUD). Svoja dela je tokrat na ogled postavilo 22 članov DLUD: Hamo Čavrk, Rajko Čuber, Mojca Lampe Kajtna in Simon Kajtna, Maja Kastelic, Mateja Kavčič, Alojz Konec, Martina Koritnik Fajt, Jože Kumer, Vladimir Leben, Robert Lozar, Roman Makše, Jože Marinč, Jožica Medle, Nataša Mirtič, Jasmina Nedanovski, Janko Orač, Andreja Potočar, Marija Rus, Jože Slak - Đoka, Jožef Vrščaj in Uroš Weinberger. Kustos razstave je Jožef Matijević, ki je v spremnem tekstu še posebej poudaril različnost tako po slogovni, svetovnonazorski kot tudi generacijski pripadnosti, pa vendar gre za „kakovostna likovna

dela na ravni zahtevnega likovnega občinstva, ki povezujejo ustvarjalna prizadevanja, vključujejo pa poetiko nadrealizma, hoteno infantilnost s

pravljličnimi predznaki, eksperimente oblik in materialov, mešanje grotesknih in lirčnih občutij, dopolnjenih z barvno in ekspresivno abstrakcijo.“



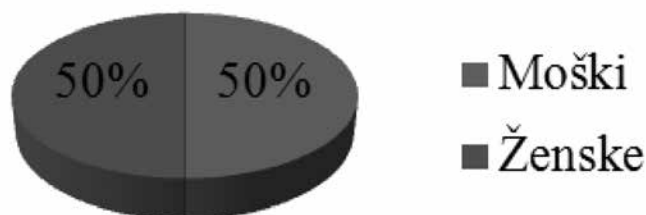
DLUD -RAZSTAVA - Z LEVE JOŽEF MATIJEVIČ, ZDENKO PICELJ, JOŽE MARINČ IN ALOJZ MUHIČ | FOTO: BRANKO BABIČ

VPRAŠALNIK ZA SLOVENSKE IN TUJE OBISKOVALCE GALERIJE BOŽIDAR JAKAC

Nadaljevanje iz prejšnje številke

Vprašalnik za slovenske in tuje obiskovalce Galerije Božidar Jakac

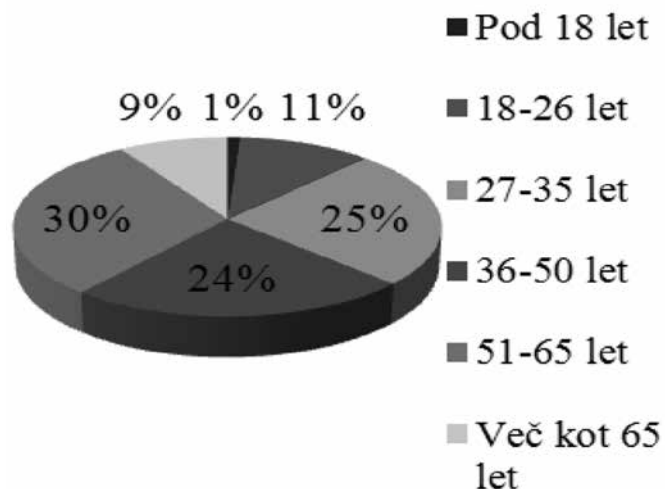
1. Spolna struktura anketirancev



N = 100

Zgornji graf prikazuje enakomerno razporejen delež moške in ženske populacije, vključene v drugo različico anket, namenjenih obiskovalcem Galerije Božidar Jakac. Anketiranih je bilo 50 žensk (50 %) in 50 moških (50 %) iz Slovenije ter drugih evropskih držav. Pri tujih turistih je bilo anketiranih več moških (57,5 %) kot žensk (42,5 %), pri slovenskih obiskovalcih pa je bil delež moških (45 %) v primerjavi z deležem žensk (55 %) nižji.

2. Starostna struktura anketirancev



N = 100

Po pogovoru z vodnicami je delež mladih, ki prihajajo v galerijo kot turisti, in ne v okviru šolskih ekskurzij, majhen. V anketi je bilo tako težje vključiti mlajše od 18 let, populacija med 18. in 65. letom starosti pa je zajeta enakomerno. Najvišji delež anketiranih (30 %) je v starostni skupini od 51 do 65 let ter od 27 do 35 let (25 %). Od 36. do 50. leta je bilo vprašanih 24 %, od 18. do 26. leta pa 11 % obisko-

valcev. V anketi je sodelovalo 9 % starejših od 65 let ter odstotek starih pod 18 let.

3. Izobrazbena struktura anketirancev



N = 100

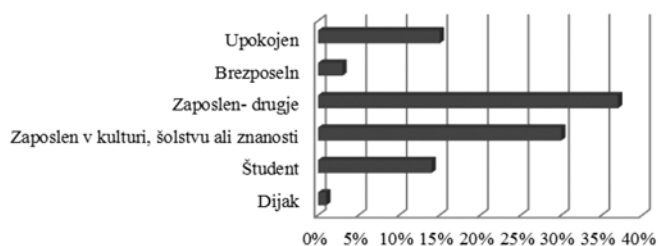
Največ anketiranih ima dokončano srednješolsko stopnjo izobrazbe (36 %), vendar sem mnjenja, da delež ne kaže stvarnega stanja in dokončne izobrazbe, saj v slovenskem prostoru mladi v povprečju študirajo dalj časa. Osnovnošolsko izobrazbo ima 1 % anketiranih, kar se ujema s starostno strukturo anketiranega prebivalstva (posameznik, mlajši od 18 let, ki še ni dokončal srednje šole). 2-letno višjo šolo ima 11 %, visoko šolo 8 %, univerzitetno izobrazbo 29 %, magisterij ali doktorat pa 15 % vprašanih. Glede na izobrazbeno strukturo anketiranih je precejšnja razlika med slovenskimi in tujimi turisti, saj so tujci v primerjavi s slovenskimi obiskovalci v povprečju bolj izobraženi. 30 % tujih anketirancev ima dokončano 8. stopnjo izobrazbe, medtem ko ima med slovenskimi obiskovalci isto stopnjo dokončano le 5 % vprašanih. Dokončano 7. in 8. stopnjo izobrazbe skupaj ima 58 % vprašanih tujcev, medtem ko je podatek pri slovenskih turistih znatno nižji (35 %).

V mednarodnem merilu je po raziskavi organizacije ATLAS „kulturni turist v povprečju bolje izobražen, posledično ima boljše službo, višji dohodek in je na potovanjih pripravljen tudi več zapraviti (Richards, 2007).“

Primerjava rezultatov ankete s podatki Statističnega urada Slovenije za leto 2011 o izobrazbeni strukturi anketirancev nam kaže zanimivo sliko. Osnovnošolsko izobrazbo ali manj je imelo 4,4 % Slovencev, osnovnošolsko 24,7 %, srednjo poklicno, strokovno ali splošno izobrazbo 53,3 % državljanov, višješolsko in višjo strokovno pa 4,8 %. Visokošolsko ali 1. bolonjsko stopnjo 3,3 %, univerzitetno ali 2. bolonjsko stopnjo 8,1 % državljanov, magisterij ter doktorat znanosti pa okoli 1,3 % Slovencev.

Pridobljene informacije kažejo, da je stopnja izobrazbe na državni ravni precej nižja v primerjavi s stopnjo izobrazbe obiskovalcev Galerije Božidar Jakac. Zajeta skupina anketirancev je torej nadpovprečno izobražena. Na podlagi izobrazbene strukture obiskovalcev, posebej tujih državljanov, bi lahko sklepali, da gre za kulturne turiste, saj so v povprečju bolje izobraženi in so Kostanjevico na Krki obiskali predvsem zaradi kulturnodediščinske ponudbe.

4. Anketirani glede na status



N = 100

Segment mladih, ki jih kulturna dediščina ter z njo povezane znamenitosti privlačijo, naj bi bil po raziskavi organizacije ATLAS v galerijah in muzejih močno prisoten. Zanimala me je vključenost mladine v Galerijo Božidar Jakac ter predvsem korelacija med posamezniki, ki imajo na delovnem mestu stik s kakršnokoli obliko kulture, in obiskom galerije. Največ anketiranih je zaposlenih „drugje“ (37 %), manj kot tretjina (30 %) je zaposlenih v kulturi, šolstvu ali znanosti, upokojenec predstavljajo 15 %, študentje 14 % ter brezposelni 3 % vprašanih obiskovalcev. Odstotek anketiranih predstavlja dijak. Iz grafa za starostno strukturo prebivalstva je razvidno, da je delež mladine pod 26 let, ki se odloči za obisk galerije, nižji od pričakovanega (12 %), zgornji graf pa beleži pričakovano visok delež obiskovalcev, ki so zaposleni v kulturi, šolstvu ali znanosti.

5. Delež anketiranih glede na statistično regijo bivanja

Statistična regija	Kraj bivanja	Delež (%)
Osrednjeslovenska	Ljubljana, Grosuplje, Mengeš, Vrhnika	25 %
Jugovzhodna Slovenija	Novo mesto, Dolenjske Toplice, Škocjan	15 %
Gorenjska	Žirovnica, Cerklje na Gorenjskem, Kranj	7 %
Goriška	Most na Soči	2 %
Koroška	Slovenj Gradec	3 %
Obalno-kraška	Koper	2 %
Podravska	Gorišnica, Pesnica pri Mariboru, Ptuj, Slovenska Bistrica, Maribor	13 %
Pomurska	Tišina	1 %
Savinjska	Žalec, Velenje	7 %
Spodnjeposavska	Senovo, Brežice, Brestanica, Krško, Sevnica	25 %

N= 60

Največji delež anketiranih je iz osrednjeslovenske (25 %) ter spodnjeposavske statistične regije (25 %). 13 % vprašanih prihaja iz podravske statistične regije, 15 % iz jugovzhodne Slovenije, 7 % iz gorenjske ter enak delež iz savinjske regije (7 %). Obiskovalci iz koroške (3 %), goriške (2 %), obalno-kraške (2 %) ter pomurske statistične regije (1 %) so bili v manjšini. Največ obiskovalcev je prišlo iz osrednjeslovenske, spodnjeposavske regije ter jugovzhodne Slovenije, kar prikazuje gravitacijsko zaledje galerije, ki ne predstavlja

celotne države, ampak je usmerjeno na sosednje regije ter regionalna središča (Ljubljana, Maribor, Novo mesto, Krško in Brežice).

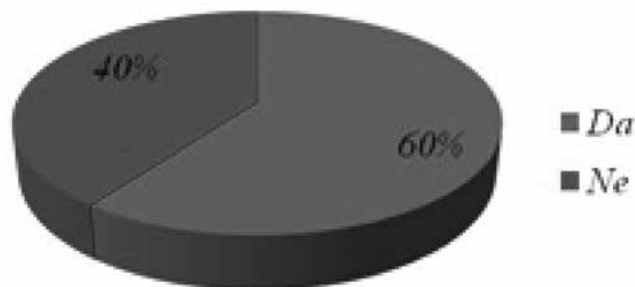
6. Delež anketiranih glede na državo bivanja

Država	Delež (%)
Slovenija	60 %
Anglija	4 %
Avstrija	4 %
BiH	1 %
Francija	2 %
Hrvaška	2 %
Italija	10 %
Nizozemska	7 %
Nemčija	8 %
Norveška	1 %
Srbija	1 %

N= 100

Večji delež predstavljajo slovenski obiskovalci (60 %), tujih turistov pa je bilo manj (40 %). Izmed vseh obiskovalcev jih 10 % prihaja iz Italije, 8 % iz Nemčije, 7 % iz Nizozemske, 4 % iz Anglije ter enak odstotek iz Avstrije. 2 % anketiranih je bilo Francozov in Hrvatov, po en odstotek pa je bilo turistov iz BiH, Norveške ter Srbije. Največ obiskovalcev galerije je prišlo iz Italije, Nemčije, Nizozemske, Avstrije in Združenega kraljestva. Po podatkih statističnega urada RS so prebivalci naštetih držav najbolj prisotni tudi pri prenočitvah v Kostanjevici na Krki.

7. Ste danes prvič obiskali Galerijo Božidar Jakac?



N= 100

Med izvajanjem ankete je galerijo prvič obiskalo 60 % vprašanih, 40 % pa jih je v galeriji že bilo. Med tujimi turisti je delež tistih, ki so v galeriji že bili, nizek (10 %), predvsem gre za obiskovalce sosednjih držav oziroma držav nekdanje Jugoslavije. Pri slovenskih obiskovalcih pa je ta delež občutno višji (60 %) in se nanaša na prebivalce sosednjih občin oziroma statističnih regij.

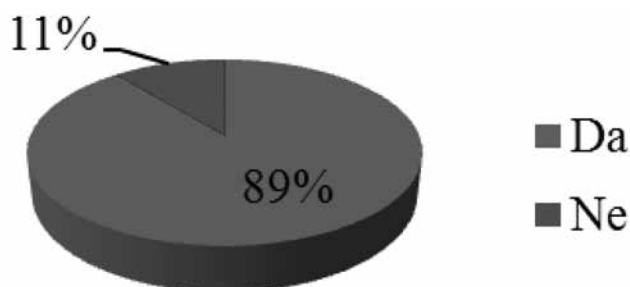
8. Vir informacij o galeriji?

Kje/od koga ste izvedeli za Galerijo Božidar Jakac?	Delež (%)
Vodnik po Sloveniji	27
Od prijateljev/družine (moža, sestre, brata ...)	26
Živimo blizu Kostanjevice na Krki	11
Galerija je preveč znana, da bi moral-a od koga izvedeti	9
Iz TV oddaj/časopisov	7
Kostanjevica je moj rojstni kraj/sorodniki živijo v Kostanjevici	5
Čisto po naključju	3
Že med študijem umetnostne zgodovine	3
Šmarješke toplice, Galerija Hest (Ljubljana), Galerija Jakčev dom (Novo mesto)	6
Internet	2
Sem lastnik Jakčevih slik	1

N = 100

Na spletni strani Thinkslovenia.com je območje doline reke Krke s Kostanjevico in z Galerijo Božidar Jakac opisano kot eno izmed tistih, ki si jih popotnik mora ogledati. Največ turistov (27 %) je kot vir informacij uporabilo vodnike po Sloveniji. 26 % vprašanih je za galerijo izvedelo preko t. i. ustnega informiranja od prijateljev, dekleta ali fanta oziroma družine. 11 % jih je za galerijo slišalo, ker se nahaja blizu njihovega kraja bivanja. Za te lahko sklepamo, da prihajajo iz okolice oziroma bližnjih regionalnih središč. Zanimivo informacijo mi je podalo 9 % vprašanih, ki so mnenja, da je galerija preveč znana in prepoznavna, da zanje ne bi vedeli. 7 % jih je za galerijo slišalo iz TV oddaj oziroma časopisov, 5 % anketiranih je bilo na obisku sorodnikov v Kostanjevici na Krki (nekaterim pa je mesto rodni kraj), 3 % so prišli čisto po naključju, 3 % pa so se že med študijem umetnostne zgodovine seznanili z umetniki, kot so Božidar Jakac in brata Kralj. 2 % vprašanih je za galerijo izvedelo od drugih galerij (prodajna galerija Hest v Ljubljani, Galerija Jakčev dom v Novem mestu) ali pa so jim v hotelu priporočili ogled znamenitosti Kostanjevice na Krki (Šmarješke toplice). Dvema odstotkoma obiskovalcev je vir informiranja predstavljal internet, gospod iz Nizozemske pa je želel donirati dela Božidarja Jakca.

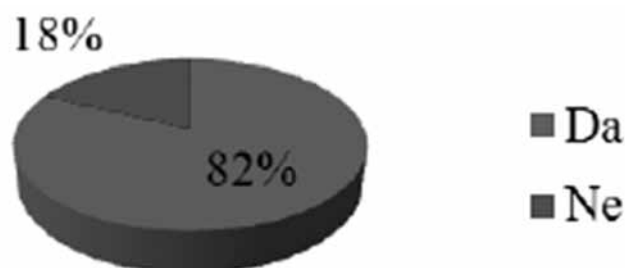
9. Vpliv galerije na povečan obisk turistov v Kostanjevici na Krki



N = 100

Po mnenju 89 % vprašanih galerija vpliva na povečan obisk turistov v Kostanjevici na Krki, medtem ko jih je 11% nasprotnega mnenja in misli, da bi bil obisk mesta brez Galerije Božidar Jakac kot glavne turistične znamenitosti takšen, kot je bil do sedaj. Nekateri turisti so bili presenečeni nad skromnim obiskom galerije med anketiranjem, saj so bili v galeriji praktično sami. S teoretičnega vidika so sklepali, da bi galerija sicer morala vplivati na večje število obiskovalcev, vendar iz njim neznanega razloga ni tako.

10. Večja prepoznavnost Kostanjevice na Krki zaradi galerije



N = 100

Visok delež vprašanih (82 %) je mnenja, da galerija vpliva na večjo prepoznavnost Kostanjevice na Krki, 18 % vprašanih pa meni, da galerija na večjo prepoznavnost mesta ne vpliva, saj nekateri sploh ne vedo, kje je. Od starega mestnega jedra je oddaljena dober kilometer, vendar so oznake poti postavljene na manj vidnih oziroma neprimerenih mestih, zato mnogi do nje ne znajo priti. Tuji turisti, ki so bili mnenja, da galerija ne vpliva na večjo prepoznavnost mesta, so dodali, da za tuje Kostanjevica na Krki sploh ni poznano mesto, kar je velika škoda.

11. Ocena ponudbe Galerije Božidar Jakac

	Zelo slabo	Slabo	Zadovoljivo	Dobro	Zelo dobro	Se ne udeležujem/ne poznam
Stalne zbirke			11 %	22 %	67 %	
Občasne razstave (Lamutov likovni salon, Lapidarij ter samostanska cerkev)		1 %	9 %	26 %	23 %	31 %
Ponudba prireditelj in koncertov		4 %	7 %	3 %	6 %	80 %
Delavnice				6 %	9 %	85 %
Vodstvo ter informacije, ki jih pod vodstvom pridobim	7 %	2 %	7 %	12 %	26 %	46 %
Gostinska ponudba v galeriji	55 %	16 %	2 %	2 %	6 %	19 %
Lokacija TIC-a in informacije, ki so mi na voljo	7 %	14 %	17 %	21 %	26 %	15 %

N = 100

Stalne zbirke razstav likovnih umetnikov: pri večini vprašanih je namen obiska galerije prav ogled stalnih zbirk razstav. S ponudbo je bilo 67 % vprašanih zelo zadovoljnih (ocena zelo dobro), 22 % zadovoljnih (ocena dobro), 11 % pa jih je zbirko ocenilo kot zadovoljivo. Večina je bila nad umetniškimi deli navdušena (89 %), majhen odstotek vprašanih pa bolj kot ne razočaran (11 %). Po besedah nekaterih razstavljenih dela umetnika Božidarja Jakca (po katerem se galerija tudi imenuje) popolnoma degradirajo. Predvsem njegovi pasteli naj ne bi sodili v zbirko.

Občasne razstave v Lamutovem likovnem salonu, Lapidariju in samostanski cerkvi:

23 % vprašanih je ponudbo zbirk označilo kot zelo dobro, 26 % kot dobro, 9 % kot zadovoljivo, odstotek kot slabo, 31 % (skoraj tretjina vprašanih) pa ne pozna dislociranih razstavnih prostorov galerije. Tisti, ki s ponudbo niso bili povsem zadovoljni (10 %), so izpostavili predvsem vprašanje kakovosti razstavljenih likovnih del.

Ponudba prireditev in koncertov: vprašanje je bilo zastavljeno preveč podrobno, saj je zelo optimistično pričakovati od tujih obiskovalcev, da bodo poznali program prireditev galerije, glede na to, da je bila spletna stran v času anketiranja le v slovenskem jeziku. Bolj primerno pa je za obiskovalce, ki živijo v bližini in so seznanjeni s kulturnim dogajanjem lokalnega okolja. Zatorej ni presenetljivo, da 80% ponudbe prireditev, koncertov idr. dogodkov ne pozna. Med preostalimi pa so 4 % ocenili ponudbo s slabo, 7 % z zadovoljivo, 3 % z dobro ter 6 % z zelo dobro. Eden izmed razlogov nepoznavanja ponudbe je pomanjkanje promocije oziroma oglaševanja dogodkov. Na srečo pa se s pomočjo spletnih portalov (Twitter, Facebook) stanje na tem področju izboljšuje.

Delavnice: s ponudbo delavnic ni seznanjenih 85 % vprašanih (med njimi so vsi tuji obiskovalci), medtem ko je preostalih 15 % s ponudbo zelo zadovoljnih.

Vodstvo ter informacije, ki jih pod vodstvom pridobim: vodstvo po galeriji je v ceno vstopnine vključeno le za večje skupine, posameznikom pa z nakupom vstopnice vodenje ne pripada, vendar so vodniki na voljo za kakršnekoli informacije. Med anketiranjem ni bilo nobene skupine obiskovalcev, kljub temu pa je nekaj več kot polovica vprašanih (54 %) seznanjena z načinom vodenja po galeriji in kakovostjo informacij, ki so pri tem posredovane. S ponudbo ni bilo zadovoljnih 7 % vprašanih in so jo označili z zelo slabo, 2 % s slabo, 7 % z zadovoljivo, 12 % z dobro, 26 % pa jih je ponudbo označilo z zelo dobro. Visok delež (46 %) s ponudbo ni seznanjen, saj je niso bili deležni.

Gostinska ponudba: vprašanje je nerodno zastavljeno in bi bilo bolj primerno, če bi goste vprašala, ali v galeriji manjka gostinska ponudba oziroma kavarna. Več kot polovica vprašanih (55 %) je ponudbo ocenila kot zelo slabo. Kot slabo jo je označilo 16 % vprašanih, za 2 % je ponudba zadovoljiva in za enak odstotek dobra (2 %). 6 % pa jih je zadovoljnih tako, kot je, in so možnost označili kot zelo dobro. 19 % s ponudbo ni seznanjenih oziroma je ne pozna, vendar bi v tem primeru rekla, da se nekateri niso dovolj poglobili v vprašanje. Večina gostov je bila mnenja, da kavarna v takem ambientu manjka, gostje pa bi na ta način poleg kulturne izkoristili tudi gostinsko ponudbo in kulturnemu dodali še tržni, za turizem pomemben element. V galeriji sta trenutno dva avtomata z vodo, prva okrepčevalnica pa je kilometer stran.

Lokacija TIC-a in informacije, ki jih v turističnem cen-

tru pridobim: Turistični informacijski center je v Galeriji Božidar Jakac in je združen s prodajnim mestom vstopnic. Od starega mestnega jedra Kostanjevice na Krki je oddaljen približno kilometer in predstavlja edino možnost informiranja turistov, ki v kraj pridejo.

Pri rezultatih je presenetljivo, da je velik delež vprašanih z lokacijo in informacijami zadovoljen, vendar so bili mnenja, da bi bil TIC potreben tudi v mestu. Ponudbo je z zelo dobro ocenilo 26 %, z dobro 21 %, z zadovoljivo 17 %, s slabo 14 % ter z zelo slabo 7 % vprašanih. 15 % jih s situacijo ni bilo seznanjenih oziroma morda niso vedeli, da je hiška, kjer prodajajo vstopnice, tudi Turistični informacijski center.

12. Spremembe v galeriji po mnenju anketiranih

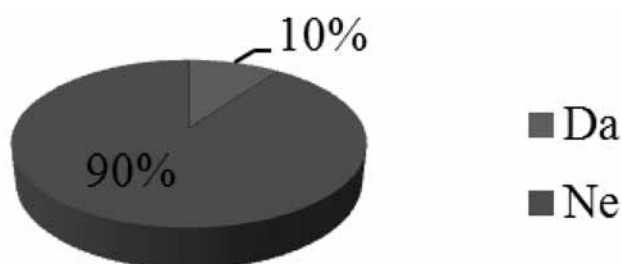
Kaj manjka v galeriji po mnenju anketiranih	Delež (%)
Večja promocija galerije, prireditev in umetnikov	12
Več prireditev	2
Ponudba bolj primerna za otroke	2
Gostinska ponudba/kavarna	21
Nič	19
Oznake na avtocesti in lokalnih cestah	10
Bolj raznolika ponudba (za nekonvencionalne obiskovalce)	2
Ukinitev porok v samostanski cerkvi	2
Jakčevi pasteli degradirajo Jakca	4
Vodstvo bi potrebovalo pedagoško prilagoditev/vodstvo ne more biti za vse enako/bolj zanimivo za dijake, mlajše/moderno personalno vodenje, interaktivno vodenje vodičev, ki govorijo še kak drug jezik poleg angleškega	9
TIC manjka tudi v središču mesta	5,5
Trgovina s spominki	5,5
Dodati pojasnila v večih jezikih – tolmači v več tujih jezikih, ne samo v angleščini, informacije pri vsaki sliki v tujih jezikih	6

Skupno število odgovorov = 109

Največ vprašanih (21 %) meni, da v galeriji manjka gostinska ponudba oziroma kavarna. Promocijo galerije, prireditev in umetnikov bi bilo treba izboljšati po mnenju 12 % obiskovalcev. Desetina vprašanih je imela težave pri iskanju poti do galerije, saj so označbe pomanjkljive in samo v slovenskem jeziku. 9 % vprašanih je bilo mnenja, da bi vodnice po galerijskih zbirkah potrebovale pedagoško prilagoditev, saj vodenje ne more potekati za vse starostne skupine enako. Po njihovem mnenju manjka moderno personalno vodenje ter interakcija s poslušalci. 6 % je mnenja, da bi bilo pod naslove likovnih del smiselno dodati vsebinska pojasnila, predvsem italijanski turisti pa bi si želeli podnapise še v kakšnem drugem tujem jeziku, ne samo angleškem. 5,5% je bilo mnenja, da manjka trgovina s spominki, kar bi bila tržna niša galerije, vendar slovenska zakonodaja na tem področju še ni povsem urejena. Enak odstotek anketiranih (5,5 %) je mnenja, da bi bil TIC potreben tudi v starem mestnem jedru. Turisti, ki pridejo v Kostanjevico na Krki, ne vedo, kam z vprašanji, zato se velikokrat zgodi, da obiščejo bližnji gostinski obrat, katerega primarna funkcija ni podajanje informacij. 4 % vprašanih meni, da pasteli Božidarja Jakca degradirajo in bi bilo bolje, če bi lahko razstavili kaj

drugega iz Jakčevega fonda. Slovenskim turistom (2 %) manjkajo prireditve, ki bi pritegnile večjo množico ljudi. 2% anketiranih sta bila mnenja, da bi morali izboljšati ponudbo za otroke. Vendar glede na to, da so od meseca aprila do oktobra otroške delavnice skoraj vsak teden, menim, da se obiskovalci o ponudbi niso pozanimali. 2 % vprašanih bi si želela bolj nekonvencionalne ponudbe, 2 % pa ukinitvev porok v samostanski cerkvi, saj te potekajo tudi v času razstav. Po mnenju nekaterih gostov v galeriji manjka prostor, kjer bi bili predstavljeni zgodovina mesta in gradu, rodbina Spanheimov ter cistercijanski meniški red, kar bi bilo zanimivo ne samo za odrasle, temveč tudi za mlajše generacije. Nekateri bi spremenili vsebino razstav oziroma inštalacij v samostanski cerkvi, manjkajo pa tudi razstavniki prostori za še neuveljavljene umetnike in otroške likovne izdelke. 19 % vprašanih je s ponudbo zelo zadovoljnih.

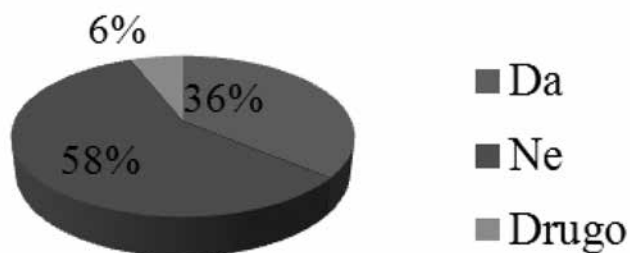
13. Se vam zdi vstopnina za galerijo previsoka?



N = 100

Vstopnina za odrasle znaša 3, družinska vstopnica 5, za upokojeince, dijake/štolente pa je 1,5 evra. Če primerjamo ceno vstopnine z evropskimi muzeji in galerijami, je tu znatno nižja. Kljub temu je za 10 % vprašanih vstopnina previsoka. Nekateri so mnenja, da bi moral biti vstop v galerijo brezplačen, drugim pa se ne zdi pravično, da za enourni ogled galerije plačaš polno ceno. Večini vprašanih (90 %) vstopnina se ni zdela previsoka oziroma menijo, da bi lahko bila višja.

14. Ste v Kostanjevico na Krki prišli izključno zaradi ogleda galerije?



N = 100

Več kot polovica vprašanih (58 %) si je poleg galerije želela ogledati tudi preostale znamenitosti Kostanjevice na Krki in njihov namen ni izključno ogled galerije, 36 % pa jih je v mesto prišlo samo zaradi ogleda galerije. Pod možnostjo „drugo“ sta motorista odgovorila, da sta tukaj čisto po naključju, dva starša pa sta pripeljala otroka na delavnico. Dva tuja turista sta možnost „drugo“ verjetno napačno razumela in mislila, da odgovor pomeni „druge znamenitosti v

mestu“ in ne „drug namen obiska“.

15. Kaj si boste (ali ste si že) v Kostanjevici na Krki še ogledali?

Kaj si boste/ste si že v Kostanjevici ogledali?	Delež (%)
Formo vivo	9 %
Dejavnosti na reki Krki (čolnarjenje, plavanje ...)	8 %
Staro mestno jedro	33 %
Cerkve	2 %
Mostove	1 %
Kostanjeviško jamo	15 %
Izkoristil/-a bom gostinsko ponudbo v mestu	6 %
Lamutov likovni salon	13 %
Podeželje	7 %
OŠ in mozaik na OŠ	6 %

Skupno število odgovorov = 128

Tretjina vprašanih (33 %) si je (ali si bo) ogledala še srednjeveško mestno jedro Kostanjevice na Krki, 15 % Kostanjeviško jamo, 13 % Lamutov likovni salon, 9 % Formo vivo, 8 % si je želelo uživati v dejavnostih na reki Krki (čolnarjenje, plavanje ...), 7 % pa raziskati podeželje ter okusiti dobrote vinsko-turističnih poti. Gorjupovo galerijo ter mozaik na osnovni šoli je izpostavilo 6 % obiskovalcev, 6 % pa bi si želelo okusiti tradicionalno gostinsko ponudbo v mestu. 2% gostov bi si ogledalo cerkve, 1 % pa mostove na reki Krki. Tuji turisti so se povečini odločali za obisk jame, cerkva, starega historičnega jedra, Gorjupove galerije in Lamutovega likovnega salona. Namen obiska je predvsem ogledovanje kulturne dediščine kraja.

16. Koliko časa so se obiskovalci zadržali v Kostanjevici na Krki

Kje prenočujete	Delež (%)
Enodnevni izlet	42 %
Večdnevni dopust v okoliških krajih	14 %
Na dopustu v Kostanjevici na Krki	15 %
Pri sorodnikih v Kostanjevici na Krki	7 %
Imamo hišo v Velikem Podlogu	2 %
Spimo v avtodomu	6 %
Otočec	4 %
Šmarješke Toplice	5 %
Ptuj	2 %
Terme Čatež	3 %

N = 100

Večina anketiranih je Kostanjevico na Krki obiskala za en dan (42 %). Predvsem slovenski obiskovalci so se odločali za enodnevne izlete ob vikendih, saj so razdalje med kraji v državi majhne. Na večdnevnom dopustu v okoliških krajih je bilo 14 % anketiranih, med njimi nekateri niso želeli izpostaviti kraja prenočišča. V Kostanjevici je dopustovalo 15% vprašanih. Turisti imajo v Kostanjevici na Krki možnost nočitve v Apartmaju na Krki (štiri zvezdice) ter Gostilni

Žolnir (dve zvezdici). 7 % vprašanih je v času anketiranja bivalo pri sorodnikih in prijateljih, 6 % pa v avtodomu. Po njihovem mnenju je velika škoda, da v mestu ni avtokampa, ker bi z veseljem ostali še kakšen dan dlje. 5 % turistov je prenočevalo v Šmarjeških Toplicah, 4 % na Otočcu, 3 % v Termah Čatež, 2 % v Velikem Podlogu in 2 % na Ptujju. Četrtnina anketiranih je torej prenočila v Kostanjevici na Krki, manj kot tretjina pa je na dopustovanju v okoliških krajih oziroma zdraviliščih. Z vidika pestrosti nočitvenih ponudb bi bilo dobrodošlo, da bi se v ponudbo vključilo tudi kampe in hostle, ki bi privabili mlajše generacije ljudi. Mladi na potovanjih po tujini uporabljajo cenejše ponudnike nočitev, cene v Kostanjevici pa so zanje občutno previsoke.

Anketna raziskava, narejena med domačini, kaže na spodbudno okolje, med obiskovalci Galerije Božidar Jakac pa na konstruktivno „drugo mnenje“, potrebno pri razvoju pestrosti kulturne ponudbe. Kostanjevica na Krki privlači določen tip obiskovalcev, ki se odločajo za enodnevnne izlete in jim destinacija v večini ne pomeni končnega cilja, na katerem bodo preživeli dalj časa, kaj šele svoj dopust. Vzroki za takšno stanje so morda ravno v pomanjkljivi ponudbi, ki ni enotna. Menim, da manjka usklajenosti, enotnega nastopanja, več povezovanja in seveda strategija razvoja, ki bo našla pot iz teorije v prakso. Smiselno bi bilo različne akterje na področju turizma povezati, ker bi le s pestrostjo

ponudbe ugodili željam povpraševalcev. Zaželeno bi bilo oblikovanje večdnevni turističnih paketov, ki bi kulturno, sakralno in naravnodediščinsko ter rekreacijsko ponudbo združili in vključevali različne možnosti preživljanja prostega časa v kraju. Skupaj z dobro promocijo bi se ponudba širila navzven, na slovenske in evropske trge. In prav na ta način bi turiste poskušali zadržati več kot za en dan ali pa jih vsaj navdušiti za ponovni prihod.

V raziskovalni nalogi sem se ukvarjala s pojmom kulturnega turizma na primeru Galerije Božidar Jakac ter njenih segmentov, ki skupaj tvorijo atraktivno kulturnoturistično ponudbo. Ravno ta pestrost kulturne ponudbe daje kraju poseben pečat, na podlagi katerega lahko govorimo o kulturnem turizmu kot tisti zvrsti, ki v občini prevladuje. Analiza anketnega dela je pokazala, da tuji državljani bolj ustrezajo profilu kulturnega turista, ki ga je v delu Cultural Tourism opisal Greg Richards. V Kostanjevici na Krki so namreč preživeli dalj časa, v povprečju imajo višjo izobrazbo in so povečini konzumenti kulturnih znamenitosti območja (Galerije Božidar Jakac in njenih dislociranih enot, starega mestnega jedra ter sakralne dediščine). Slovenski obiskovalci pa kraj povečini obiskujejo za en dan. To pomeni, da so izletniki, ki poleg galerijske največkrat koristijo športno-rekreacijsko in naravnodediščinsko ponudbo.

| TAMARA ZAKŠEK

Zijah A. Sokolović: MEDIGRE 0 – 24, kabare

»Še ni čas ... še ni čas ... še ni čas ... zdaj, zdaj je pa prepozno!«

V Cervantesovih časih so med odmori dolgih predstav uprizarjali »medigre«, kratke predstave, ki so gledalce sproščale. In od tod izvira ideja za predstavo Zijaha Sokolovića. Medigre 00 - 24 so drobna, kratka razmišljanja v odmorih med dolgimi in velikimi življenjskimi obveznostmi. Sestavljene so iz množice vsakdanjih razmišljanj, zlitih v kratke pripovedi, od katerih jih je nekaj osnova kabaretske oblike, ostale pa se spreminjajo iz predstave v predstavo. V uro in pol trajajoči predstavi Zijah Sokolović gledalca na svoj značilen način prepriča, naj človek kljub galopu, ki ga povzroča današnja civilizacija ne pozabi drobnih zadovoljstev, ki mu prinašajo počitek in duševni mir.

Zijah Sokolović, igravec, režiser in pisec, je v rodnem Sarajevu diplomiral na Akademiji za scenske umetnosti. Igralsko kariero je začel v Malem pozorištu, kasneje pa igral in režiral v številnih gledališčih bivše Jugoslavije. Igral je tudi v slovenskih filmih Barabe (2001), Outsider (1997) in Hudodelci (1987). Najbolj znan pa je po svojih monodramah, še posebej Glumac ... je glumac ... je glumac (1978), ki si jo je v 20 državah sveta

ogledalo že preko pol milijona ljudi ter Cabares Cabarei (1993). Sokolović je tudi avtor več televizijskih otroških oddaj, za svoje delo pa je prejel številna priznanja. Od leta 1992 živi na Dunaju in poučuje igro kot gostujoči docent na zasebnem vseučilišču Bruckner Konservatorium, hkrati pa je tudi direktor otroškega gledališča

Theaterland v Salzburgu. Organizator dogodka: Kulturno društvo Kostanjevica na Krki. Vstopnice po ceni 15,00 € lahko kupite v Galeriji Božidar Jakac in v knjižnici Kostanjevica na Krki ali rezervirate na e-mail marjana.krhin@gmail.com



Zijah A. Sokolović

M E D I G R E 0 – 2 4
kabare

V KNJIŽNICI SPOMLADI

Pestro pomladno dogajanje v knjižnici smo po prvopetkovskem druženju 1. marca s Stanko Hrastelj in Katjo Plut nadaljevali s pogovorom Da bo Življe-nje živelo, ko je bila z nami Fani Okič, skoraj devetdeset let stara, modra ženska, večna iskalka, oseba, polna zgodb, znanja in čudovite energije. Aprila je starodavno kitajsko vedo o harmoniji v našem okolju, naših domovih in našem življenju Feng shui predstavila Špela Kryžanowski, avtorica knjige Feng shui: Filozofija prostora in psihologija bivanja. Spoznali smo načela, ki so lahko v pomoč pri sodobni arhitekturi, oblikovanju krajine ter opremljanju prostorov, v katerih živimo in delamo. S prihodom pomladi se otroci poslovijo tudi od pravljčnih bralnic pri Kostanjevem Škratu in za slovo smo uživali ob predstavi Kroki in prijatelji z Ajdo Rooss. Teden pred prvomajskimi počitnicami je bil še posebno poln dobrih povabil. V ponedeljek 22. aprila, na dan Zemlje, je Ivan Esenko, pisatelj, naravovarstveni fotograf, avtor številnih člankov in knjig, izkušen ekološki vrtnar, čebelar, poznavalec ptic in varuh netopirjev na predavanju ob fotografijah spregovoril o pestrosti



FANI OKIČ | FOTO: ARHIV VKK

življenja na vrtu in sožitju človeka z naravo.

In v sredo 24. smo se v Gostilni Žolnir dobili ob kavi. Dr. Božidar Jezernik je ta čarobni napoj predstavil ob zanimivih zgodbah, dejstvih, mitih, z ozadjem zbirke različnih fotografij, razglednic in reklam, ki kažejo kako

pomembna je kava širom sveta že vrsto let.

Živahno je bilo in bo tudi v prihodnjih tednih dogajanje v knjižnici, nešteto »živih« zgodb pa na svoje bralce čaka v naših prepolnih knjižnih policah, zato dobrodošli v knjižnici!

RAZSTAVA ROČNIH DEL

V nedeljo, 19. maja, smo z razstavo v Gostilni Žolnir zaključili letošnjo delavnico ročnih del, ki je v knjižnici potekala v okviru delovanja Točke vseživljenjskega učenja. Od sredine jeseni vse v maj so se vsak četrtek v knjižnici družile dame, ki so pletle in vezle niti, besede in prijateljstva. Letos je bil poudarek na pletenju, ki ga je usmerjala Marija Molan, pod mentorstvom Cirile Gradišar so pa nastali čudoviti rešiljeji.

Z izdelki so se predstavile: Erika Brudar, Ivanka Dvojmoč, Jožica Gliha, Cirila Gradišar, Jožica Janževc, Amalija Jordan, Ljudmila Kuplenik, Vesna Lapuh, Danica Molek, Pavla Olovec, Zinka Olovec, Majda Pavlin in Silva Pincolič.

Prijetno druženje so s pesmijo polepšale pevke Društva podeželskih žena Pod Gorjanci.



ROČNA DELA | FOTO: ARHIV VKK

PRVI PETKI

V Kostanjevici že skoraj dve leti začnemo mesece s Prvimi petki, dogodki, ki na različna načine beležijo zgodbe našega okolja in ljudi, ki živijo med nami ali je njihova življenjska pot povezana z našim mestom.

MARJAN JERELE IN POGLED IZ ČOLNA

Aprilsko dogajanje je bilo v veliki meri povezano z naravo in okoljem, ki nas obdaja. Tako smo 5. aprila vabili na »Pogled iz čolna«. Marjan Jerele je brez dvoma eden tistih naših sokrajanov, ki zna opazovati in videti ter je tudi vedno pripravljen za sodelovanje, sam poln idej. Pred časom je bil med pobudniki projekta Kostanjevica na Krki v štirih letnih časih. Ker je v zadnjem času pogledov iz balona zaradi objektivnih razlogov bolj malo, ga lahko pogosto opazimo v čolnu, odkoder se je tudi večkrat srečal z bobri, ki se vse bolj naseljujejo tudi na bregove Krke. Ta »srečevanja« so prinesla veliko zanimivega gradiva, ki smo ga predstavili na razstavi. Del postavitve tvorijo fotografije, ki so nastale v okviru družbenj fotografov v prej omenjenem projektu. Ostale fotografije so utrinki pestrega življenja in življa ob reki, ki mesto obliva in včasih tudi zaliva. Posebej so dragocene fotografije bobrov, saj so zelo plahe živali, ki se največ gibljejo ponoči. Na otvoritvi razstave fotografij, je v pogovoru poleg Marjana Jereleta, sodeloval tudi mag. Hrvoje T. Oršanič, naravovarstvenik in hkrati odličan fotograf. Na začetku smo si ogledali kratek film čudovitih pogledov iz čolna, ki jih je zabeležil Marjan. Na razstavi so na ogled fotografije Boštjana Colariča, Irene Gayatri Horvat, Marjana Jereleta, Hrvoje T. Oršaniča in Gorana Rovana.

SEDEM BESED IN MIRANA LIKAR BAJŽELJ

Majski kostanjeviški prvi petek bo tudi gotovo še dolgo odmeval v spominu. Mirana Likar Bajželj, ki je ena najbolj priznanih avtoric kratke proze pri nas, je odraščala v Kostanjevici. Sem se še vedno rada vrača, naš kraj s svojimi zgodbami pa ima pomembno mesto tudi v njenem pisanju, ki je izjemno



POGLED IZ ČOLNA | FOTO: MATEJ JORDAN

očarljivo in sprejeto s hvalo tako pri bralcih kot pri kritikih. Pisateljska pot Mirane, po poklicu učiteljice, je precej preprosta. Pisati je začela relativno pozno, okoli leta 2006, ko je zmagala na natečaju za najboljšo kratko zgodbo Delove priloge Ona. Leta 2007 je zmagala na literarnem festivalu Urška. Leta 2009 je izšla njena prva knjiga kratkih zgodb Sobotne zgodbe. Zbirka je bila leta 2010 nominirana za najboljši prvenec in za nagrado fabula. Lani je izšla njena druga knjiga kratkih zgodb Sedem besed. Njene kratke zgodbe so bile doslej objavljene v različnih literarnih revijah, na spletnem portalu Airbeletrina in na Radiu Slovenija. Zgodbe so nagrajevane in se berejo tudi

v drugih jezikih. Zgodba Nadin prt je del antologije Best european fiction 2013 in Mirana je prva slovenska pisateljica v vrsti najboljših. Mirana ni le odlična pisateljica, je tudi izjemna pripovedovalka, kar se je izkazalo tudi v majskem večeru v Gostilni kmečki hram. Pogovor, ki ga je vodila njena sestrična in prijateljica iz otroških poletij Aleša Valič, še ena dama, ki je del kostanjeviških spominov, je bil prijeten, mestoma nostalgičen, prepleten s tremi Miraninimi zgodbami, ki so v številne poslušalce priklicale spomin na neke oddaljene, lepe čase v Kostanjevici. Za okus in spomine v Novicah objavljamo zgodbo Valerca.



MIRANA LIKAR BAJŽELJ IN ALEŠA VALIČ | FOTO: MATEJ JORDAN

Šola ni šala



PROSLAVA OB 8. FEBRUARJU | FOTO: **MATEJ JORDAN**



PROSLAVA OB 8. FEBRUARJU | FOTO: **MATEJ JORDAN**



PROSLAVA OB 8. FEBRUARJU | FOTO: **MATEJ JORDAN**



EEXTEMPORE | FOTO: **MATEJ JORDAN**



EEXTEMPORE | FOTO: **MATEJ JORDAN**



EEXTEMPORE | FOTO: **MATEJ JORDAN**

MARIJA GORENC, PO DOMAČE JERINATOVA, Z DOBRAVE 7 PRI KOSTANJEVICI NA KRKI

Preden prideš po ozki makadamski poti, ki se pred krajevno tablo Dolnja Prekopa z glavne ceste odcepi k hiši Gorenčevih, po domače Jerinatovih, na Dobravi, te na ovinku pozdravi kapelica, postavljena in blagoslovljena leta 1906. Kljub temu da sta tega leta v Kostanjevici in v Črneči vasi zrasli novi, mogočni šolski poslopji, so se pri Jerinatovih postavitve kapelice precej bolj razveselili. Zgraditi jo je namreč dal stari ate, ki je premagal hudo bolezen in se za čudežno ozdravitev poklonil Materi Božji, pripoveduje Marija Gorenc, ki sem jo obiskal na njenem domu na Dobravi pri Kostanjevici na Krki. Pa tudi sicer smo v krajih, kjer je med ljudstvom duh cistercijanov, ki so vneti Marijini častilci, precej prisoten. In nadaljuje:

Med tremi otroci sem bila drugorojena. Prva svetloba me je skozi mala okna kmečke hiše, predhodnice današnje, obsijala 23. novembra 1928. Starejši, že pokojni brat, je bil rojen leta 1925, najmlajši, ki danes živi v Kanadi, pa 1934. Tudi pri sosedih Abramih so imeli tri, pri Jordanih pa štiri otroke, kar je bilo za čas med obema vojnama nekakšno slovensko povprečje. Ate, Ignac Župan, ki je bil ob mojem rojstvu štel že 47 let, je umrl leta 1958 v 77. letu starosti. Enako starost je dočakala tudi mama, Antonija Borse iz šentjernejske fare, ki nas je za vedno zapustila leta 1972. Moj ate, ki je bil edinec, mi je pripovedoval, da mu je mama umrla zelo mlada in bila pokopana še na pokopališču pri farni cerkvi sv. Jakoba. Pokopališče so zaradi pogostih poplav po letu 1894 prestavili ven iz starega mestnega jedra, na današnjo lokacijo. Ker na kmetiji ni šlo brez gospodinje, se je stari ate še enkrat poročil, imel z njo pet otrok, ob tem pa je moj ate spoznal, da so zgodbe o hudobnih mačehah lahko resnične. Iz svoje trpke življenjske izkušnje o njih ni imel kaj lepega povedati. Večkrat me je vprašal: „Koliko je dobrih mačeh?“ In v isti sapi odgovoril: „Prva je od žeje v čolnu na reki umrla, druga se je ob kresu (24. junija) na ledu razčesnila in tretjo so ob božiču muhe obžrle. Z eno besedo, nobena ni dobra.“ In še dodal: „Dobrih je toliko, kolikor je vran belih, razen svetlih izjem, seveda.“ Ate, ki je po smrti svojega očeta podedoval posestvo, je s pogodbo o preužitku ali dosmrtnem preživljanju moral skrbeti za mačeho in polbrata, ki sta imela svoje prostore v hiši, ob tem pa še preskrbljeno prehrano. Polbrat je podedoval tudi večjo njivo, travnik in vinograd ter sedem vozov gnoja na leto. Razen vsega naštetega mu je moral vsako leto kupiti obleko, tri srajce, dva kosa spodnjega perila, čevlje in klobuk, vsako drugo leto pa še škornje, ki bi

jih lahko mirno nosil najmanj pet let. Ob obrabi spodnjega dela obuval so zamenjali le tega, škorenjci ali rori, ki so se težje obrabili, pa so zdržali tudi deset ali več let. Ate so varčevali in hodili zakrpani, polbrat pa je obleke prodajal. Največji problem pa je bila seveda vojna, ko ni bilo denarja niti možnosti nakupa vsega zgoraj našte-

tega. Ker se ni držal pogodbe, ga je polbrat po vojni celo tožil in zahteval, naj mu kupi vse, česar v vojnem času ni dobil. Mačeha je starega ata nagovarjala, naj premoženje zapusti otrokom, ki jih je imel z njo. On pa je bil toliko pošten, da je rekel: „Po Nackovi mami sem posest dobil in sinu Nacku jo bom prepustil.“ V tistih



PORTRET DVAINDVAJSETLETNE MARIJE, LETA 1950 | FOTO: F. RABUSE

časih so ponavadi otroci dobili krstna imena svojih staršev, kar se je zgodilo tudi mojemu atu, ki so ga krstili za Ignaca (Nacka). Ker pa mu ime ni bilo všeč, je za svoja naslednika izbral drugačni imenovanji. Mene so krstili za Marijo, po stari mami, ki jo je ata zelo spoštoval. Ko se je leta 1958 na smrtni postelji poslavljajal od nas, me je prosil, naj pokličem polbrata Tončka, da bi ga prosil, naj nam za božjo voljo odstopi nekaj zemlje. Atu sem odločno rekla ne in dodala: „Če ste ga vi prenašali, ga bom tudi sama.“ Za te izgovorjene besede mi še danes ni žal, kljub temu da po njegovi smrti nismo živeli nič kaj dobro. Preživljali smo se s kmetovanjem. Njive, travniki, pašniki, nekaj gozda in vinograd v Vrhpolju. V hlevu smo imeli par konj in dve kravi, od katerih sta telici

kar hitro zapustili hlev. V svinjaku so ponavadi tri plemenske svinje dvakrat na leto skotile, v povprečju vsaka po osem mladičev. Največkrat smo jih prodali na sejmu v Novem mestu, nekaj pa tudi kar doma. Tudi sama sem bila večkrat z atom na vozu, ki je izpred domače hiše krenil na pot že sredi noči. Konjska vprega je s tovorom po makadamski cesti do Novega mesta drdrala približno tri ure in ko smo zavili mimo visoke stavbe bolnice, sem si oddahnila. Treba je bilo prečkati le še most in že smo bili na Loki ob Krki, kjer je bilo sejmišče. Kupčija pa ni stekla vedno po naših željah. Prodajalcev je bilo večkrat preveč in kupcev premalo, pa še denarja niso imeli. Prašiče smo bili primorani prodati, ker ni bilo hrane, pa tudi prostora v svinjakih je

primanjkovalo. V jeseni se je pri nas oglasil prekopški čevljar Premru, s katerim je ata odšel v usnjarno Gliha, zbral in odmeril ter zrezal ravno prav usnja, da je za vse družinske člane sešil obuvala, ki smo jih nosili jeseni in pozimi. Po cvetni nedelji, ki je naznanjala veliko noč, je bila zemlja že blagoslovljena in čevljev nismo več potrebovali. Drugače pa je bilo na kmetih vedno veliko dela, katerega ritem so narekovali letni časi. Spomladi in poleti smo delali na njivah, s pokošenih travnikov pa spravljali posušeno seno. Vinogradniški cikel se je začel s pomladanskimi opravili ter sklenil z jesenskimi gnojenjem. V hlevu je bilo treba krmiti živino, ji nastiljati in kidati gnoj, prašiči v svinjaku pa so spet zahtevali svoje. V jesenskih mesecih sva z mlajšim bratom večkrat v gozdu pomagala grabiti listje in pripravljati drva za zimo. Sklonjena sva vlekla za ročaja ostre žage, kar je bilo kar težko delo. Doma na stolicah je bilo precej lažje. Sejali smo tudi konopljo in iz prediva tkali platno. Ko je na njivi dozorela, smo jo spukali, posekali koreninice in naredili snope. Po košnji otave smo jo razgrnili po travniku, kjer se je v treh tednih dobro orosila, kar je bilo nujno potrebno. Zvezana v snopih je čakala pozne jeseni, ko smo jo meseca novembra na šivnici (sušilnici) posušili. Sledilo je trenje, za katero je bil rezerviran zimski čas, ko je delo na polju mirovalo. Tega dokaj težaškega opravila so se lotile terice s pripravo, imenovano trlica. Iz prediva so na kolovratu pletle niti, tkalec pa je stkal platno, iz katerega so nastajale rjuhe, brisače, po drugi svetovni vojni tudi hlače. Med deli, ki so bila na kmetiji najbolj naporna, je bila mlačev, ki je potekala v najtoplejšem mesecu leta in zahtevala veliko pridnih rok. Mlatilnico sta imela v španoviji Prah iz Kostanjevice in Tomšič z Dob. Dan pred mlačvijo je ata s konjsko vprego na dvorišče pripeljal leseno mlatilnico, kasneje pa še železen in težak motor, ki je vse skupaj poganjal. Delo je moralo biti organizirano, delavci pa med seboj zelo usklajeni. Preden so pognali stroj, je moral biti vzporedno z mlatilnico postavljen voz, natovoren s snopi žita, ki so ga sneli z lat kozolca. Na njem sta bili dve pridni ženski, od katerih je ena razvezovala ali z ostrim rezilom rezala poveze med snopi, jih podajala drugi, ta pa delavcu na mlatilnici, ki jih je vstavljajal med kovinske čeljusti. Žito se je



PRED DOMAČO HIŠO, OKOLI LETA 1950 SEDITA, OČE IGNAC IN MAMA ANTONIJA. ZA NJIMA STOJITA MARLIJA GORENC IN BRAT FRANC. | FOTO: ZASEBNI ARHIV

izluščilo iz klasja in ločilo od slame, ki je padala ven na koncu stroja. Dva delavca sta jo odmetavala v snico [skedenj], kjer smo jo otroci tlačili, da bi čim bolj zapolnili prostor. Izluščeno zrnje se je v bobnu mlatilnice prečistilo in spravljalo v vreče, pri odnašanju katerih je bil zraven vedno ate. Delo je trajalo nekaj ur in bilo po urni postavki tudi plačano. Ječmen, rž in soršco [rž in pšenica, ki rasteta skupaj] smo omlatili s cepi [cepci] in jih vezali v snope (škupo). Slamnate strehe so bile med obema vojnama tudi zaradi precej dražje opečne kritine na kmetih še vedno bolj priljubljene. Mlačev s cepi smo opravili na podu. Na dobro očiščena in pometena tla smo znosili posušene snope žita, jih razvezali in položili na podnice. Potem so štirje s cepci izmenično udarjali po njih, vsak s svoje strani. Ko so prišli do konca, so jih obrnili in postopek ponovili. Enakomerni, ritmični udarci na lesenem podu mi kot neka prijetna melodija še danes odzvanjajo v spominu. Ob tem se pojavljajo podobe, ki jih že davno ni več med nami. Kako lepo jih je slišati

in za trenutek spet videti. Pri delu so nam večkrat pomagali tabrhari. Ti so nam vračali usluge za nekatera dela, ki smo jih zanje opravili, največkrat seveda ate. Tistim, ki niso imeli gozda, je dovolil, da so v naši hosti grabili listje za steljo, in jim ga z vozom pripeljal na dom. Drugim spet je vozil gnoj v vinograd, tretjim je bilo treba dostaviti poljske pridelke, nekaterim drva iz gozda. Tisti, ki niso imeli zemlje, so je lahko pri nas kakšen manjši kos dobili v najem, da so si na njej pridelali hrano. Tudi sami smo šli večkrat v tabrh in na ta način odplačevali dolgove. Zima s svojimi dolgimi nočmi je pomenila počitek. Otroci smo se ob večerih stiskali na krušni peči, starejši pa so pod nami na klopi ružili ali prebiral fižol. Je pa svetloba petrolejke osvetljevala prostor le za kratek čas. V kriznih časih moje mladosti je bil petrolej zaradi pomanjkanja denarja še dražji. In tako se je vleklo življenje v dolgočasno, temačno in hladno zimo. So bili pa tudi dnevi, ki so bili manj dolgočasni, največkrat povezani s sankanjem na sosedovem brežičku. Kje smo dobili

sani, mi danes ni jasno, vem samo, da je bilo kar veselo. Drsalci smo tudi po bližnjem Lačnem potoku, ki je zamrznil večkrat kot Krka. Je pa tudi res, da so pomladanske in poletne ure tekle neprimerno hitreje, pa še bolj barvite so bile. V šolo smo hodili peš. V prvem razredu me je učila prijazna učiteljica Debevčeva, ki nam je vsem v razredu za Miklavža prinesla darila. To se je zgodilo prvič in zadnjič v času mojega šolanja. Drugo polovico leta je namesto nje prišla Stana Gajšek, katere mož me je tudi učil v sedmem razredu. Visokega, strogega in pravičnega učitelja, ki je bil tudi šolski upravitelj, se spominjam, kako je že v času okupacije prišel v razred s harmoniko in zaigral Regiment po cesti gre, mi pa smo ga s svojimi razglašenimi glasovi spremljali. V 6. razredu, ki sem ga obiskovala v času napada Nemčije in njenih pomagačev na Jugoslavijo, je bil moj razrednik Jože Jankovič. Ker je bil mobiliziran v jugoslovansko vojsko, je bil temu primerno žalosten. V petem razredu me je učil učitelj Podnar, ki je stanoval v majhni sobi v zgradbi gasilskega



V ZGODNJIH ŠESTDESETIH NA ENI IZMED DOMAČIH NJIV Z MAMO OKOPAVATA KROMPIR | FOTOV: ZASEBNI ARHIV

doma. V četrtem razredu učiteljica Iva Mesečeva, pri kateri smo bili več na kolenih kot sedeli v klopeh, v tretjem pa učiteljica, ki je stanovala v gostilni Dinehar. Osmega razreda pa sploh nisem končala, saj je bilo šolsko poslopje, v katerem je bila nastanjena italijanska vojska, po maju 1942 že prenevarno za pouk. Spominjam se, da smo se ob vračanju iz šole pogosto ustavljali pri stari mami pokojnega miličnika Čuka, ki je živel na ovin-ku na Dobah. Iz vodnjaka je zajela hladne vode ter nam jo ponudila. Pili smo kar iz zajemalke (šefelce). Potem smo se še pomenili, kako je bilo v šoli, in šli počasi domov. Ker je bilo ob poti kar nekaj jablan, smo si privoščili tudi kakšen svež sadež. Tudi če so nas ljudje videli, nas niso preganjali, razen Čukovega sosedu Franca Kuharja (Jamravca), ki je bil skopuh prve vrste. Če smo ga prosili za vodo ali kakšno jabolko, se je kar umaknil, kot da nas ni. Skrit za vogalom je neprestano oprezal za nami. V njihovi hiši je imel stari oče advokata Franca Kuharja gostilno. V šoli malice ni bilo. Vsak je prinesel s seboj, kar so mu doma dali. Prgorci z Vodenic sadje, ki pri nas ni najbolj uspevalo, mi pa ponavadi črn kruh, saj je bilo na ravnici več žita. Večkrat sem s sošolci s hribov menjala svoj košček kruha za slastne farovške hruške. Glede lakote je imel moj oče dva izreka: „Kruh ni nikoli tako oster, da mu ne bi bil glad mojster.“ Drugi pa: „Vse je dobro, samo pravega kajta je treba.“ Ta pa je, ko je človek lačen. Do kruha smo morali biti zelo spoštljivi. „Če kruhek pade ti na tla, poberi in poljubi ga,“ so pravili starši. Ko smo trikrat na dan sedli za mizo, smo najprej zmolili očenaš pa zdravo marijo in čast bodi, zaužili obrok in po njem spet molili ter šli delat, kar je kateri od nas pač moral. Molili smo tudi v šoli. Pred začetkom in ob koncu pouka. Dvakrat tedensko nas je kaplan Franc Šeškar imel verouk. Ob nedeljah in praznikih je bilo treba k maši. Kletvic skorajda nismo poznali, krščen Matiček in podobno je bilo včasih že skoraj preveč. Svojega očeta nikoli nisem slišala, da bi zaklel. Tudi doma je bil osnovna hrana nizek, iz ječmena, ajde in koruze mešan kruh, ki smo ga jedli večkrat na dan. Drugače pa smo za zajtrk največkrat iz lončene skledice z leseno žlico segali po zelju ali repi z matevzem, v toplejših mesecih pa žgan-

cih z mlekom. Za kosilo so bili na mizi največkrat krompir, fižol, bob, kumare, solata, pozimi kislo zelje. Zadnji dnevni obrok pa se je ponavadi končal z mlečno kašo ali močnikom (sukancem). Meso je bilo na mizi le ob nedeljah in praznikih. Julija 1928, tik pred mojim rojstvom, je bil na Dobravi velik požar. Tega žalostnega dogodka se je oče večkrat spominjal in pripovedoval, da je pri bližnjih sosedih Abramih ali Jordanih v toplar, poln žita in sena, udarila strela. Začelo je goreti. Vročina in ognjene iskre so zanetile požar tudi na sosednjem kozolcu. Ko so prišli gasilci, je njihov poveljnik Brulc iz Šentjerneja modro ugotovil, da obeh poslopij nima več smisla gasiti. Ognjeni zublji so ju namreč že preveč načeli in ni jima bilo več pomoči. Zato so z vodo zmakali le še naš kozolec in ga s tem obranili pred pretečim ognjem. Še dobro, da je v bližini Lačni potok, iz katerega so črpali vodo. Kako je bilo v moji mladosti lepo pogledati v polne toplarje. Detelja, pa snopi, pa spet detelja, v jeseni ajdovca, ki so jih ate dajali na smrekove late in jih s tem zaščitili pred dežjem. Danes pa lepo oblikovane lesene konstrukcije žalostno samevajo in kažejo svoja suha in prazna rebra. Za shranjevanje koruze smo imeli doma koruznjak, v katerega smo ob večerih vlagali zličkano koruzo, da se je sušila. Pri sosedih, Abramih in Jordanih, pa je bilo ličkanje družabni dogodek, poln veselja in prešernega smeha. Zbrani na podu smo si pripovedovali šale, ko pa je prišel harmonikar in raztegnil meh, se je pravo veselje šele začelo. Pesem je odmevala po prostoru in se zgubljala v tiho in temno noč. Nekateri so ob zvokih harmonike tudi zaplesali in večer je minil, kot bi trenil z očesom. Daleč najpremožnejši v naši sosesčini so bili Globočnikovi. Gospa Vilma je bila od leta 1929 vdova in je sama vodila graščinsko posest, ki so jo obdelovali najeti okoličani. Na Dobravi so imeli poštno priprego, hlev s konji pa tudi ob stavbi takratne gostilne Rumpret v Krškem, kjer je danes kitajska restavracija. Imeli so tudi osebni avto, Mercedes Benz, ki je imel, kot se spominjam, kolesa na šprikle. Spredej je bila slika sv. Kristofa, zavetnika šoferjev. Spominjam se, da so imeli tudi radio in še marsikaj, o čemer smo mi le sanjali. Drugače pa so bili v graščini med 2. svetovno vojno do italijanske kapitu-

lacije nastanjeni legisti (pripadniki MVAC – antikomunistične milice). Zaradi tega so partizani kljub mole-dovanju in prošnjam gospe Globoč-nikove, ki jim je ponujala pšenico, živino in vino, grad v jeseni leta 1942 zažgali. Ogenj pa je uničil le del stavbe, v kateri je še vedno prebivala gospa Globočnikova. Podobno usodo je doživelo tudi poslopje nekdanjega cistercijanskega samostana, v katerem je danes Galerija Božidar Jakac. Za ostarelo gospo sta po vojni skrbeli Hostova Ivanka in gospa Stana Gajšek. Leta 1945 je v spodnjih prostorih v pomanjkanju in revščini pod streho, ki je bila zbita iz desk, umrla. Po njeni smrti je posestvo kupil njihov daljni sorodnik, gospod Majcen, ki je končal vojaško šolo v Beogradu in postal oficir, vendar vojaške službe ni nikoli opravljal. V glavnem mestu takratne kraljevine je odprl kavarno, kjer so se pred vojno zbirali pomembni funkcionarji ilegalne komunistične partije. Iz Beograda je odšel v Perzijo, današnji Iran, kjer je v Teheranu odprl hotel. V njem so se nastanili tudi nemški inženirji, ki so projektirali iransko železniško progo. Ko je 6. aprila 1941 Nemčija napadla Jugoslavijo, je omenjeni skupini nemških strokovnjakov zaprl vrata hotela, rekoč: „Pripadniki naroda, ki je napadel mojo domovino, v hotelu niso zaželeni.“ Med vojno se o njem ni nič vedelo. Maja meseca leta 1945 pa se je kar naenkrat pojavil na Dobravi v ruski uniformi. Bil je v enotah rdeče armade, ki je na Sremski fronti osvobajala Jugoslavijo. Po vrnitvi je kupil celotno kmetijsko mehanizacijo in začel na posestvu kmetovati. Toda takratni časi in politični sistem taki vrsti kmetijstva in kulakom niso bili naklonjeni, zato je s to dejavnostjo odnehal. Gospodu Majcnu je gospodinjala gospa Zagorčeva, ki je nekega dne vsa panična prišla k ravnatelju takratne osnovne šole, gospodu Gajšku, in mu zaskrbljeno začela pripovedovati, kako so v graščino prišli udbovci in gospoda Majcna odpeljali s seboj na policijo. Nekatere na pol poti med Kostanjevico in Šentjernejem so ga namreč ujeli pri prodaji zlatih palic. Pokojna Staša Šoba, rojena Gajšek, mi je pripovedovala, da je njen oče telefoniral v Beograd Moši Pijadeju in mu sporočil, da je gospod Majcen neke v ječi. Ta mu je odgovoril: „E pa znam, Pavao je uvijek isti. Z glavom u socializmu a sedi u kapitalizmu.“ Vendar je takoj posredoval in

že naslednji dan je bil gospod Majcen doma. Na ta način mu je vrnil uslugo, ki mu jih je Pavel večkrat naredil v Beogradu.

Napad na Jugoslavijo in s tem začetek 2. svetovne vojne me je doletel, preden sem dopolnila 13 let. Da se dogaja nekaj hudega, sem občutila po vedenju učitelja Jankoviča, ki je bil mobiliziran v jugoslovansko vojsko. Prvih uniformiranih italijanskih vojakov se spominjam iz šole. Zasedli so spodnje prostore, zgoraj pa smo imeli pouk. S prednje strani šolskega poslopja je bila straža. Preden si prišel pred poslopje, te je pričakala straža, otroci in učitelji so vstopali z zadnje strani. Leta 1942 smo bili skupaj pri pouku učenci sedmega in osmega razreda, saj je bila zaradi zasedbe šolskega poslopja kar velika gneča. Mi, ki smo izhajali iz kmečkega okolja, pomanjkanja hrane na začetku vojne niti nismo občutili. Že leta 1942 pa smo začeli dobivati živila na karte. Kar naenkrat so se pojavili makaroni, ki smo jih sicer poznali, niso pa bili pogosto na jedilnem listu kmečkega prebivalstva. V naši prehrani so

prevladovala živila, ki so zrasla na njivi in jih ni bilo treba kupovati. V prvi vrsti krompir in raznovrstna zelenjava. Bilo pa je pomanjkanje blaga in drugih za življenje potrebnih stvari. Toda brez vsega tega bi se dalo preživeti, če nas ne bi neprestano nekaj strašilo. Eden teh strahov so bila letala, ki so večkrat prekrila nebo. Kljub temu da so bila zavezniška, ki so svoj smrtonosni tovor stresala na nemška mesta in industrijska središča, se je neznosni ropot kar zalezal v kosti.

Strašljivo pa je postalo, ko so nad nas prihrumeli italijanski bombniki. Že v minuti smo se znašli v skrivnem zatočišču za potokom.

Tam smo se v jami, izkopani v zemljo, prekrito s težkimi fosni, počutili dokaj varno. Verjeli smo namreč, da našega skrivališča sredi zelenja z letala ne vidijo. Strah pred italijanskimi letali pa je bil več kot upravičen, saj so julija leta 1942 bombardirali Prekopo in porušili Jereletovo hišo. To je bil njihov odgovor in maščevanje za uboj dveh civilistov, ki sta končala pod streli partizanskih pušk. Iste leta

so Italijani požgali Dulčevo in Črtaličevo hišo, 21. oktobra leto kasneje pa so ognjeni plameni požrli še Cvitkovo in Volčjakovo domovanje.

Spominjam se družine Križman, ki je na Dobravo pribežala z Malenc, ki so spadale pod nemško okupacijsko območje. Vsi štirje sinovi nesrečne matere so bili internirani v italijansko taborišče, kjer so ljudje silno stradali. Mama, ki jim je občasno pošiljala pakete, se je vsakokrat znašla pred hudo zagato, kaj v paket sploh dati. Tudi doma je namreč vladala lakota. Makaronov, ki jih je dobivala na karte, ni mogla dati v kartonsko škatlo, saj surovi niso bili užitni, drugega pa ni bilo ali pa bi se na poti v Italijo pokvarilo. Zato je večkrat prišla k moji mami in svoje makarone zamenjala za moko, iz katere je spekla kruh, ga posušila v prepečenec in ga poslala v paketu. Dva od sinov sta se iz internacije vrnila domov, druga dva pa sta se odselila v Anglijo in tam tudi ostala.

Tik pred koncem vojne sem bila z nekaterimi domačini s Prekope in z Dobrave aktivirana v delovno skupi-



MARIJA GORENC, APRILA 2013 | FOTO: JANEZ ZAKŠEK

no. Meseca februarja ali marca so nas poslali na delo v Grmovlje [občina Škocjan], kjer smo v gozdu kopali bunker velikosti 4 x 4 metre. Zjutraj so nas odpeljali in po osmih urah dela z vozom pripeljali nazaj domov. In tako vsak dan, dokler Nemci niso zginili z naših krajev. Vsak dan je prihajal nemški nadzornik in izmeril, koliko zemlje smo odkopali. Varoval nas je ostarel nemški vojak, ki je večkrat odložil puško, slekel vojaški suknjič, sedel pod gaber in malo zadrmoval. Ena od delavk s Prekope se stražarja, ki bi ji bil lahko najmanj oče, če ne celo dedek, ni nič bala. Ko je nekega dne spet zaspal, je oblekla njegov suknjič, oprtala puško čez ramo in ga narahlo prijela za ramo. Zbujeni stražar je skočil pokonci, kot bi ga pičila kača. Onemel je in se skoraj podelal v hlače, saj je v prvem trenutku pomislil, da stoji pred njim nemški vojak.

In potem je prišla svoboda. Okupatorjeve vojske ni bilo več, tudi mrtvih nismo več preštevali, se pa marsikdo iz različnih vojska ni vrnil domov. Prva leta osvoboditve so bila kar težka, saj nas je težila obvezna oddaja. Oddajati smo morali žito, krompir, svinjsko mast, mleko, goveje meso... Pri sosedih Jordanovih so imeli še srečo, saj so zaradi večjega števila mlajših otrok v hiši oddali manj mleka. Spominjam se, da sta bila moj, takrat že več kot šestdesetletni oče in sosedja Marija Abram kaznovana, ker nista oddala zadosti mleka. Delati sta morala v drevesnici na Johu. Nekega dne se je pri nas pojavila komisija in nam na silo vzela žito, ker ga nismo oddali toliko, kolikor so nam določili. Kako se je zgodba razpletla, ne vem, da je bilo življenje po vojni težko, pa lahko zatrdim.

Če ni bilo za oddajo zadosti svinjske masti, si moral to nadomestiti z oljno repico, ogrščico ali s sončničnimi semeni, iz katerih so stiskali rastlinsko olje. Več si imel obdelovalne zemlje, živine ali prašičev, več si moral dati. Nikogar ni zanimalo, koliko si pridelal. Blago smo dobivali na karte, ki so nam jih mesečno izdajali na Krajevem ljudskem odboru. Nekateri so se že zvečer postavili v vrsto pred trgovino, ki je bila v Javorškovi hiši na današnji Oražnovi ulici številka 6 v Kostanjevici na Krki. Čakali smo jutro, da je začel trgovec izdajati živila in različno drugo blago, blago za obleke, predpasnike, moške srajce in drugo. Kdo je prej prišel, je imel nižjo

številko. Nema lokrat se je zgodilo, da so tisti z višjimi številkami odšli domov praznih rok. Leta 1949 nas je kar nekaj deklet z Dobrave, s Slinovc in Prekope odšlo v Šempeter v Savinjsko dolino obirat hmelj. Ostale smo teden dni. S prisluženim denarjem sem si kupila blago, iz katerega je krojač izdelal obleko.

Leta 1956 sem se poročila, dve leti kasneje pa so umrli ate. Po njegovi smrti sta v enem prostoru domače hiše živeli atova mačeha in njegova polsestra Rezka. Drugo sobo je uporabljal brat Tone, tretji prostor sva zasedla midva z možem, četrtega je uporabljala mama. Starejši brat, Jože, ki je bil pri domobrancih, se ni nikoli vrnil domov. Bog ve, kam so pokopali njegovo truplo. Mlajši brat pa je bil že leta 1958 v Kanadi, kjer živi še danes. Tudi moj zakon ni bil najbolj uspešen. Po desetih letih sva se z možem ločila in ostala sem sama s petimi otroki. Spominjam se, da so štirje naenkrat obiskovali osnovno šolo. Bili smo brez otroškega dodatka in kakršnekoli druge podpore. Tudi od moža nisem dobivala denarja. V šoli pa je bilo treba plačevati malico in včasih še kaj drugega. Vse, kar smo imeli, je dala kmetija, včasih bolj skopo, drugič spet malo boljše, nikoli pa nismo živeli v razkošju. Najboljši zaslužek je bil leta 1973, ko smo sadili kumare. Stroški pridelave so bili majhni. Ni bilo treba folije, sami smo jih sadili, sami obirali. Še dobro, da nas je bilo toliko pri hiši in da v poletnih mesecih ni bilo pouka. Otroci so natančno vedeli, koliko mora vsak narediti. Po jutranjem nabiranju

so lahko šli za dve uri ali tri na Krko, popoldan pa spet na njivo. Kumare smo razvrščali v kakovostne razrede. Prvoklasne, ki niso smele presehati pet centimetrov, so bile najboljše plačane, so bile pa tudi najlažje. V drugo klaso so spadale tiste, ki niso bile daljše od 8 centimetrov, tretjeklasne, ki so bile najmanj cenjene, pa so bile za solato. Najbolj se je splačalo prodajati tiste iz druge klase, saj so bile težje od prvoklasnih in jih je bilo potrebnih manj kot teh. V enem letu smo zaslužili toliko, da bi lahko kupili kar pet puhalnikov za krmo. Od petih otrok so tri hčerke zapustile dom, Malči in Slavica živita v bližini, najmlajša, Irena, v Ljubljani. Fanta sta ostala doma. Jože se ukvarja s kmetijstvom, Franci je zaposlen v Dolenjskih Toplicah.

V življenju sem se precej nagarala. Veliko je bilo skrbi, saj sem morala do kruha spraviti pet otrok. Tudi danes sem še dejavna. Na vrtu posadim vse, kar potrebujemo za v lonec, ko zraste zel, je treba okopati, pa vsak dan kosilo skuhati. Doma spečem tudi kruh. Tudi najhujše stvari, ki sem jih v življenju doživljala, počasi izginjajo iz spomina in, kot so vedeli povedati moji starši, čas res zaceli vse rane. Veselim se srečanja in druženja s svojimi bližnjimi, ki me radi obišejo. Rada pa sedem tudi za volan svoje petke in se odpeljem do Kostanjevice ali Šentjerneja. Treba je izkoristiti šoferski izpit, ki so mi ga pred kratkim podaljšali za dve leti. Bog ve, če me bo ta sreča doletela še enkrat.

| JANEZ ZAKŠEK



BREZ TRAKTORJA V KMETIJSTVU DANES VEČ NE GRE. LETO 2010 | FOTO: MALČI KOŠAK

VALERCA



NA FOTOGRAFIJI, POSNETI SEPTEMBRA 1937 GOSPA VALERCA, S PREDPASNIKOM, PRED SVOJIM MODNIM SALONOM V DRUŽBI ŠIVILJ. PRVA NA DESNI, Z RUTO NA GLAVI, JE VALERCINA MAMA ANA AUGUŠTIN, DONA ANITA | FOTO: F. RABUSE

Aleši, za najsvetlejše besede mojih otroških poletij.

Ležimo na Križnikovem kozolcu in gledamo dol na cesto, kjer je pred hišo gospodične Valerce gospod Furlan ustavil svoj zeleni renault 17. Sprašujemo se, kako ima lahko tako star človek tako dober avto. Odprl je prtljažnik in oboja sprednja vrata, nobene nevarnosti ni, da bi koga oviral, ker je v našem mestu samo malo avtov, in šel po potki prek mostička nad jarkom na njen vrt in v hišo. Gospod Olči je že notri, to vemo po črnem kolesu, ki je prislono pod kuhinjskim oknom, pa tudi Pavli ga je srečal, ko je tekel sem, pa ga enkrat izjemoma ni nahrulil, kam pa gledaš, ko pozdravljaš, kot to naredi zmeraj, kadar sreča koga od nas. Preden je gospod Furlan vstopil, si je snel klobuk. Zdi se nam, da je tudi zavzdihnil.

Malo cvikamo, da nas ne bi opazil Križnik. Pravi, da mu drobimo mrvo, mrva pa mora trajat še vso zimo, zdaj pa je komaj začetek jeseni. Če nas dobi, kako po senu delamo rove in se igramo Nemce in partizane, nas vedno našene. Kriči ko zmešan, da nas bo pobil. Večkrat se zgodi, da izgubimo japanke, najhuje je, da samo eno, in potem ne vemo, kaj bi s tadrugo, spomladi, ko je kozolec prazen, pa potem Križnik nosi tiste izgubljene japanke od enega do drugega in sprašuje, a je mogoče kakšna tvoja, ampak ne vemo, ker so vse japanke enake, vsi jih kupujemo pri Rabuzetu, vsako pomlad nove, ker nam noge še rastejo. To bom vse vrgel stran, z obžalovanjem reče Križnik in nas očitajoče gleda. Mi pa rečemo, lahko, moja ni nobena. Nekje za našimi nogami spodaj v jasli buhajo krave, kakšna tudi zamuka in zarožlja z obročem, Kala, ki se je vsi

malo bojimo, leži v senci pred hlevom, vse je mirno, mi pa čakamo, kako bo. Gospod Furlan bo danes peljal gospodično Valerco umret. Vsi bi radi videli, kako bosta to naredila. Nikoli še nismo videl mrliča, bi pa Furlanova Marjanca enkrat skoraj umrla, to je bilo takrat, ko je prišla h Križnikovi Magdalenci, mi pa smo se šli vojake in je mislila, da ima Emil pravo pištolo. Zavpil je, da je ona talec in da naj gre z dvignjenimi rokami ritensko. Ko je bila le en korak od apnenice, je rekel še dva koraka, in Marjanca se je v kosmatem plaščku zvrnila v apno, ki je bilo pokrito z visoko vodo. Zaradi plaščka ali kaj je izginila pod njo, in če Peter ne bi skočil v jamo in je rešil, bi najbrž umrla. Mogoče smo takrat na njenem obrazu videli smrt, mogoče je bil pa samo strah. Tastara gospa Furlanova je vse videla z balkona, pa ni mogla nič, ker smo vse naredili

tako hitro. Rekla je, da smo zmešani in da bo šla k Emilovim, pa potem ni šla, samo mame so potem pri Valerci vseeno vse izvedele, ker je bil plašček za stran in je gospodična Valerca na hitro morala sešit novega. Rekli so, da se ne smemo več družiti, samo so potem na to pozabili. Takrat smo bili vsi še bolj majhni. No, pa videli smo tudi, kako je umrl Vinetu, ampak vsi vemo, da je bil tisto samo film in da ni bilo zares, čeprav je bilo zelo lepo. Pogled se mu je izgubljal v daljavi.

Na seno gremo vsakič, kadar se ne moremo spomnit česa drugega, pa tudi, kadar zmanjka vode.

Kadar zmanjka vode v mestnem vodovodu, se tu zgoraj pogovarjamo, da je to sigurno sabotaža. Vodo verjetno zastrupijo sovražniki Jugoslavije. Od tu imamo dober razgled. Pod lipo, ki je največja lipa na svetu, ima gospodična Valerca cigo. Kadar smo žejni in se nam ne da domov, ker bi nas mame zadržale, gremo pit k cigi, tavečji med nami z eno roko cigajo in drugo nastavijo pod curek, tamalim pa na roke cigajo tavečji. Včasih je bila pri cigi šefla, ki se ji pravilno reče zajemalka, ampak letos je ni bilo več. Pa sploh ni treba nič vprašat, če lahko, tako da je ta ciga pravzaprav naša. Gospodična Valerca vsem pusti, da jemljejo vodo. In ker pusti vsem, pridejo na njen vrt vse ženske iz soseščine, prinesejo ajmerje in škafe, natočijo si vodo in ene jo znajo nest na glavi. Pod škafo si dajo tak svitek iz blaga, nanj pa posodo. Mi potem s kozolca gledamo, katera zna in katera ne, katera se bo polila in katera ne. Ajmerje in škafe imajo bele in modre, voda iz njih pa diši na vrh k nam. Tudi okus ima voda iz ajmerja ali pa iz šefle čisto drugačen.

Lipa nad cigo je tako visoka, da ni še nihče splezal nanjo, menili smo se, da bi si pomagali z lojtrami in vrvjo, pa nismo naredili še nič. Mogoče pa še bomo. Ima pa Valerca še eno drevo, ki nas vse zanima. To je res velika jabolana, kolikor vemo, edina taka v našem kraju. Na njej so jabolka zrela že junija. Ko je konec šole in se začnejo počitnice, se začnejo tudi jabolka, potem pa kar dolgo trajajo. Vsako jutro gremo najprej za Valerčino hišo, na južno stran, da bi jih nabrali za na kopaljšče. Ker je jabolana tako velika in dela senco, je tam vse vlažno, pa tudi trave skorajda ni. Poberemo lahko, kar pade na tla. Jabolka ne smemo trgati, ker bi šlo vse potem prehitro v nič. Včasih, ko smo bili še manjši, smo morali mamam, tetam in babicam jabolka pokazati prej, kot smo jih pojedli. Nismo imeli pojma, kako točno vedo, če je bila katera

utrgana. Potem je Željko ukapiral, da se to vidi na pečlju. Zdaj jih ne nosimo več kazati, utrgamo pa samo kdaj kakšno, ker vemo, da bomo vsi dobili košarice jabolka na dom. Gospodična Valerca ima celo knjigovodstvo, nikogar ne izpusti. No, tako je bilo do letos, letos pa nam je rekla, naj vzamemo košare in jih nabereemo z drevesa kar sami, ampak nismo bili tega nič veseli, ker nismo navajeni odločati o jabolkih z drevesa in smo se takoj skregali.

Kadar splezamo na jabolano, vidimo skozi okno, ki je skoraj vedno odprto, v salon. Na sredi je velika miza, na kateri je gospodična krojila blago. Vedno ona, nikoli njene punce. Vsi govorijo, da so njene punce natančne šivilje, ampak da slabo krojijo, ker se je preveč bala, da bi kaj skazile in bi razočarala stranko, pa jim ni pustila krojit. Na mizi je v lepi škatlici še zdaj polno krojaških kred, in buck. Tam je tudi krojni papir, poleg pa leži kup nemških revij, na katerih piše Burda. Pod oknom, ki gledata na zahod, sta dva šivalna stroja, na stojalih ob steni pa so včasih visele obleke. Najrajši smo gledali maturantske obleke, najlepša je bila od Hočevarjeve Vande, rumena in mini. Za tako staro žensko je gospodična Valerca zelo moderna šivilja. Stara je kot gospod Furlan, saj sta bila sošolca, gospod Furlan pa je zadnjič v restavraciji ponosno povedal, da jih ima čez osemdeset, pa da so mu spet podaljšali šofersko. Tudi gospod Olči je hodil z njima v šolo. Včasih se je kakšna ženska tudi slekla za špansko steno. Željko je enkrat videl Koširjevo v modrcu in štrumpantelnih, pa kaj pol. Kdaj pa kdaj smo šli tako in tako vsi z mamami ali sestrami na mero. Pri gospodični se je vedno učila kakšna punca in vedno je bilo zanimivo. Medtem ko so ženske pomerjale obleke, smo si mi lahko ogledali stvari, ki so na psihi: lesena, znotraj rdeča škatla, posuta z morskimi školjkami in peskom in s sliko rdečega avtobusa, na kateri piše Zadar, pa prave morske zvezde, pa velike školjke, tudi take, ki v njih slišiš morje. Tam je tudi ogromno razglednic, na njih pa tuje znamke in piramide, Eifflov stolp, Bled, Bela hiša, pa Dubrovnik in še veliko krajev, ki jih ne poznamo.

Parkrat so bila odprta vrata, ki vodijo v gospodičnino spalnico. Tam sta dve zelo visoki postelji. Doma so nam povedali, da je na eni spala gospodičnina mama, ki je že dolgo mrtva. Pohištvo je staro in ima poseben vonj. Take sobe nismo videli še nikjer. Na predalniku stojita umivalnik in vrč, ker hiša nima kopalnice. Enkrat jo je Marjanca šla klicati za

k maši. Ker se ji ni oglasila, je potrkala še na vrata njene sobe. Videla jo je napol slečeno in ravno umito, sive lase je pa imela prav do pasu in se je česala. Mi je nepočesane še nismo videli, vedno ima narejeno frizuro.

Zadnje leto je malo bolj zmršena, pa rokavice nosi, tudi poleti, take, iz katerih gledajo prsti. Dokler ji niso začeli hrane nositi od Furlanovih, je tudi kuhala v rokavicah. To nam je povedala Marjanca. Njena hiša diši po paradiznikovi omaki in parmezanu, ker je dolgo za kosilo jedla samo to. Ko je to pogruntala tastara gospa Furlanova, je začela kuhati tudi za gospodično, in preden so Furlani sedli k mizi, vsakič točno opoldan, je Marjanca stekla s posodami še čez cesto. Včeraj pa ji je gospodična dala ogromno denarja. Marjanca ga je vzela, ker ni vedela, kaj bi. Gospodična Valerca ji je rekla, da ji ga da zato, ker ji je nosila jest toliko časa. Bilo je več kot sto tisoč dinarjev, ampak ko je Marjanca denar pokazala doma, so ji rekli, da so to tri gospodičnine pokojnine in naj nese denar nazaj, da lahko zadrži le tisoč dinarjev, pa še to da je preveč. Mi denarja gotovo ne bi dali nazaj in ga doma tudi ne bi pokazali, mi bi kupili valuto in potem bi bili bogati. To z denarjem nas je začudilo, ne znamo si predstavljati, od kod bi imela gospodična Valerca toliko denarja, saj ne šiva več, pa tudi stric Rabuze in gospod Olči ne josta več pri njej, prej pa sta in sta ji za kuho plačevala. Svoja bicikla sta prislonila na plot točna kot ura in šla noter. Potem se je zaslišal pogovor, smeh, včasih so se pa tudi kregali. Olči je starojugoslovanski oficir in je zelo siten, z njim se lahko takoj skregamo, če ga ne pozdravimo dovolj vljudno, pravi, da bo govoril z našimi starši, stric Rabuze je pa lani umrl. Zadela ga je kap, ko je spal. Ko je bil še živ, je vsak dan prekosaril trideset kilometrov in fotografiral vse živo. Ko so njegovi sorodniki prišli pospraviti njegove stvari, smo se nekako stisnili v njegovo stanovanje, da bi našli toplomer, s katerim je poleti vsak dan izmeril temperaturo vode in nam povedal, koliko stopinj ima. Hoteli smo prositi zanj njegovega nečaka, ampak toplomerja ni našel. Smo pa videli spodnjice njegove pokojne žene, bile so na hlačnice in do kolen, med hlačnicama pa je bila velika luknja. Lahko bi jih vzeli za maskare, ampak se nismo spomnili. Olčitu so vzeli hišo in gostilno, ki so jo imeli njegovi starši, Rabuzetu pa tisti del hiše, kjer je imel tekstilno trgovino. Ampak trgovini še zdaj rečemo pri Rabuzatu, čeprav notri prodaja gospa Kozole.

Tudi onadva sta bila sošolca gospodične Valerce. Klicala ju je z nekimi smešnimi imeni, vitez Orehovški in vitez Augušinski. Doma so nam rekli, da ju tako kliče, ker je bila mama gospodične Valerce ena velika nadloga. O tem je bilo težko izvedet kaj več. Potem pa je Marjanca videla, da na steni v kuhinji v zlatem okvirju visi cel spisec teh vitezov, vse z lepopisnimi črkami, tanko gor, debelo dol, in da so naši dedki med njimi, nad dedki pa je narisani grb. Nekako smo le izvedeli, da je gospodična Valerca nezakonska hčerka nekega bogataša, pri katerem je bila njena mama služkinja. Bogataš je poskrbel, da se je izučila za krojačico in šiviljo in ji pomagal, da si je kupila hišo, njeni mami pa se je nekako tako zmešalo, da je mislila, da je plemenita Dona Huanita. Valerčini sošolci so dobili viteška imena, Dona Huanita pa jih je imela za svoje snubce. Nam se zdi Dona Huanita super, naše babice pa je ne marajo, ker mislijo, da zaradi nje gospodične Valerce nihče ni vzel za ženo in da je bila mučenica, ki je do zadnjega skrbela za noro mater. Kdo bi jo pa vzel tako materjo, pravijo. In da bi bilo lahko vse drugače, če bi Valerca imela otroke. Nas zanima, od kod je gospodična dobila denar, ki ga je dala Marjanci. Mi smo zmeraj sumili, da je bogata, ampak če bi bilo to res, danes spodaj na cesti ne bi bilo Furlanovega renaulta. Gre se za to, da smo večkrat videli nekaj zelo sumljivega. Kadar smo šli po jabolka, smo včasih malo obrali še ribezov grmiček, ki je poleg jame, v katero gospodična meče smeti. V njej so bile večkrat na pol prerezane lupine ogromnih pomaranč, ki so bile take barve kot limona. Gospa Furlanova je povedala Marjanci, da to niso pomaranče, ampak nekaj podobnega, pa da je to zelo grenak sadež, ki nam gotovo ne bi bil všeč, imajo ga pa samo v Ljubljani. Marjanca pravi, da je to sadje grozno drago. Če je res tako revna, kako si ga pa potem lahko kupi? Je pa še ena stvar, obloženi kruhki. Tudi ti pridejo drago. Obloženi kruhki so zmeraj po Miklavžu, ko ima gospodična Valerca god. Zdaj, ko pri njej že nekaj časa ni več punc, ki bi se učile šivat, pridejo tiste, ki so že šivilje in ji pomagajo narediti polne pladnje obloženih kruhkov. Pri nas v samopostrežni nimajo tistih dolgih belih štruc, zato jih posebej naroči v mestu pri peku. Te štruce potem narežejo in vsak košček najprej namažejo z namazom iz putra in sardelne paste. Gospodična Valerca reče maslo, mi pa rečemo puter, čeprav vemo, da to pride iz nemščine. Na ta namaz dajo kuhano šunko, nanjo pa naložijo

čisto majčkene koščke kumaric, sira in jajčk. Vsak kruhek je enkrat za v usta. Potem pridejo ljubljanski obiski. Čeprav nas je strah, da bodo ljubljanski obiski vse pojedli, se to še nikoli ni zgodilo. Po ljubljanskih obiskih gredo voščiti naši. Ker jih je veliko, se morajo dobro zmeniti, kdaj bo kdo šel in kaj bo kdo nesel za darilo. Domov vedno prinesejo cel pladenj kruhkov za nas. Vsaka družina dobi enega. To nam je najboljša jed na svetu. Mi doma nikoli nimamo sardelne paste, pa bolj margarino jemo, saj je inflacija in moramo paziti na denar. Inflacija je, ko je denar vsak dan manj vreden, če takoj ne kupiš valute, valuto pa imaš potem doma, na podstrešju ali v kleti. Doma od časa do časa štejejo valuto, po navadi ob nedeljah popoldan in takrat se moramo mi ven igrati. Ta valuta je kriva, da bo danes gospod Furlan odpeljal gospodično Valerco umret. Vsi pravijo, da gre v dom samo umret, razlika je le v tem, da ene ženske trdijo, da bo zdržala dva meseca, ene, da bo živela do pomladi, vse pa so prepričane, da ne bo dočakala nove jeseni. Da gospodične Valerce brez njene hiše in vrta ni. Moški so pa tiho in ne ugibajo. Gospodična ne ve o valutah nič, ali pa zdaj že ve, samo se ne da več pomagati. Ko je imela še prijavljeno obrt, je plačevala čisto malo denarja za penzijo, ker ji je salon dobro šel, v novo Jugoslavijo pa ni zaupala. Ko je dobila tisto premajhno penzijo, je na začetku še šivala, ampak ni znala dovolj računat strankam in tako kmalu ni mogla več zdržati s tistim majhnim denarjem, ki je bil in je zmeraj manj vreden. Sploh ni vedela, kaj bi. Svojo hišo je potem prodala gospodu Dimniku iz Ljubljane po obrokih. Vsak mesec ji je gospod Dimnik plačal en obrok. Gospodična je mislila, da bo umrla približno takrat, ko bo hiša plačana, ampak hiša je bila plačana veliko prej, ker tisti tisočaki, za katere sta se zmenila, niso bili več tako veliki. Tudi temu se reče inflacija. Gospodično je bilo zelo sram pred gospodom Dimnikom, ker še ni umrla, on pa je plačal hišo, in je tako dolgo živela v njegovi hiši. Gospod Dimnik je niti ni preganjal, hudo je pa pri celi stvari to, da je gospod Dimnik tudi že zelo star. Zdaj pri nas doma pravijo, da je gospodična prepoštena in da se bo sama umaknila, ker ve, da bi gospod Dimnik rad z ženo živel v hiši, ki jo je plačal, ona pa ne umre in ne umre. Lani je poklicala gospoda Olčita in gospoda Furlana in jima rekla, naj se gresta zmeniti v dom, ker se bo preselila tja, da bo gospod Dimnik prišel na svoje. In potem je šlo zadnje leto vse čudno.

Prejšnja leta smo bili poleti ob večerih večkrat na njenem vrtu, sedeli smo ob toplem zidu na klopi in na stolih in smo čakali, da se odprejo rumene polnočne rože pod okni, ženske so se pogovarjale, mi pa smo gledali v cvetove in prav videli smo, kako se odpirajo, ko zahaja sonce. To so baje mesojede rože, ampak nismo nikoli videli, kako pojejo muho. Iz zidu so prihajali tudi šuštarji v svojih rdečih oklepkih in pred gospodično Valerco si nismo upali nobenega pohoditi. Tudi šuštarji radi živijo, bi rekla, mi pa bi pomislili na vse mravlje, ki smo jih pobili, da bi poizkusili, ali so res kisle in kdo jih poje več, ali pa kar tako, za hec. Enkrat smo tavelike črne tudi zažigali s fajercajgom. Letos poleti pa niso šle naše mame niti enkrat k njej. Samo tastara gospa Furlanova je šla, ko pa je prišla domov, ni hotela nič povedati, samo to je ponavljala, da je gospodična ena velika reva, pa Marjanca je nadrla, ko je vprašala, zakaj. Zdaj vidimo, kako jo gospod Furlan pelje ven. Nese njeno torbo. Gospodična ima lase spete v frizuro, ki je letos spet zelo moderna, reče se ji ruska kapelica in je moderna zaradi filma Doktor Živago. Tiste naše mame in tete, ki imajo dolge lase, so hotele gospodično vprašati, kako se vsako jutro počese, pa si niso upale, ker da to nima smisla. Lani bi jo najbrž še. Kadar je šla gospodična s Furlanovimi k maši, je vedno sama prišla do avta takoj, ko je gospod Furlan prav živčno pohupal, danes pa jo mora prav podpirati in vidimo, da ne ve, kam bi dala ključ. Gospod Olči stoji za njima in je pokončen kot vedno. Je bil le oficir. Nazadnje da ključ pod predpražnik, Olči pa zamahne z roko, češ, bo že ... Gospod Furlan se nam zdi čisto grbast in ji nekaj govori. Počasi pridejo do avta, gospod Furlan ji pomaga na sedež, potem pa se prime za streho avta, zajamra in se s težavo usede tudi sam. Vžge avto in odpelje. Gospod Olči gleda za njima, gre k vratom hiše in poproba, če so res zaklenjena, vzame ključ izpod predpražnika, ga da v žep, zajaha kolo in se odpelje. Nas zdaj zanima, kaj bo naredil s ključem, kaj bo gospod Dimnik z lipo, cigo in jabolki, ali so pospravili razglednice in kam, kakšen natančno je tisti spisec z našimi dedki vitezi, pa še, ali bo gospodična Valerca v domu res umrla prej kot v enem letu.

| MIRANA LIKAR BAJŽELJ

KOLORADSKI HROŠČ

(*Leptinotarsa decemlineata*)

Ena prvih lekcij babic, ki so nam kazale, kako se posadi in izkoplje krompir, je bila tudi tista o koloradskem hrošču. Koloradski hrošč je sicer majcena živalca, a pomeni veliko nevarnost za naš krompirjev pridelek. Kot njegov najhujši škodljivec lahko med drugim „zagotovi“, da krompirja sploh ne boste pridelali, če mu ne boste prekrizali računov.

Koloradski hrošč je svoje preprosto ime dobil po kraju izvora. Prvič so ga odkrili leta 1811 v ameriškem Skalnem gorovju in menijo, da izvira iz ameriške zvezne države Kolorado in Mehike.

Je majhen, komaj centimeter dolg hrošček živo oranžno-rumenega telesca, ki ima po pokrovkah značilne rjave črte (navadno jih je deset). Odrasli hrošči prezimijo v tleh. Ko temperatura tal doseže štirinajst stopinj, začnejo zapuščati tla. To se navadno zgodi v prvi polovici maja in ko zrak doseže dvajset stopinj, odrasli hrošči vzletijo. Samice koloradskega hrošča, ki so rahlo večje in bolj okrogle od samca, so neizmerno plodne. Izležejo lahko namreč tudi do 800 jajčec, ki so na pogled rumena ali oranžna. Iz njih se izvalijo rdečkaste ličinke, ki imajo na boku dve vrsti črnih pik. Kar takoj se začnejo prehranjevati z napadenimi listi, na katerih so se izvalile. Ličinke v času razvoja uničijo od osemindvajset do trideset kvadratnih centimetrov listne površine. V najpoznejše šestnajstih dneh se nažrejo in popa-

dajo na tla, kjer se zabubijo v zemljo. Nekaj tednov zatem se iz bub razvijejo mladi hrošči.

Koloradski hrošč se je sprva hranil z listi neke druge rastline iz družine razhudnikovk, potem pa, ko so na ameriška tla prinesli krompir in ga začeli vzgajati, se je odločil, da mu krompirjevi listi bolj dišijo, in popolnoma zamenjal svojo prehrano. Sicer občasno še vedno prigrizne liste razhudnikovk, predvsem jajčevca, večino časa pa se najraje zadržuje pri krompirju.

Leta 1877 je uspešno preplul Atlantik in pristal v Nemčiji, kjer pa so ga začuda zatrli. Po koncu prve svetovne vojne se je zaredil v bližini ameriških vojaških baz v Franciji in se do druge svetovne vojne uspešno razširil na po-

dročje Belgije in Nizozemske ter celo Španije. Med drugo svetovno vojno in po njej se je vztrajno selil po celi Evropi in tako se lahko danes „pohvalimo“, da nam ga pravzaprav nikjer ne manjka. Nemci so med drugo svetovno vojno celo širili propagando, da je hrošča nad Evropo z letali spustila Amerika.

V Sloveniji so ga prvič opazili leta 1946 na Krškem polju. Vse od tedaj se bolj ali manj (ne)uspešno borimo proti njemu. Eden od razlogov za to je dejstvo, da je zelo odporen na insekticide. Ima namreč sposobnost, da hitro razvije odpornost na določeno vrsto insekticidov, hkrati pa je na splošno odporen na toksine. Do danes je tako razvil odpornost na številne najbolj razširjene insekticide.



ŠMARNICA

(*Convallaria majalis*)

Maja in junija bomo v listnatih gozdovih naleteli na cvetoče šmarnice. Rastlina ima velike zelene liste in zvončaste cvetove. Pogosto jo sadimo tudi v vrtovih, saj dobro uspeva in se razmnožuje v senčnih delih vrta. Šmarnica ima podzemno koreniko, običajno dva od 10 do 25 cm dolga lista, ki sta na stebelu, dolgem od 15 do 30 cm. Listi so ovalni in na koncu ošiljeni. Cveti maja in junija. Cvetovi

so zvonasti, bele barve in v grozdih. Imajo značilen vonj. Iz cvetov se razvijejo rdeče jagode. Spada v družino lilijevk. Šmarnica uspeva po vsej Sloveniji do višine 1.900 m. Dobro uspeva na apnenčastih tleh. Ustrezajo ji topli, svetli listnati gozdovi. Najpogostejša je v bukovih in hrastovih gozdovih. Razmnožuje se s semeni. Raznašajo jih živali, ki se hranijo s plodovi. Zelo

dobro se razmnožuje vegetativno z rastjo podzemnih stebel. Tako nastanejo velike kolonije šmarnic, ki povsem prekrijejo gozdna tla. V vrtovih lahko zaradi agresivnosti povzročajo težave, saj uidejo z grede, ki jim je namenjena.

Šmarnice so zelo strupene. Vsebujejo okoli 38 različnih srčnih strupov. Pri zaužitju šmarnice pride do trebušnih bolečin, bruhanja in sprememb pri



srčnem utripu. Do zastrupitev prihaja predvsem zaradi zamenjave s čemažem, saj sta si rastlini (predvsem listi) zelo podobni. Šmarnica je strupena rastlina in jo lahko uporabljamo kot zdravilo samo, če nam jo je predpisal zdravnik. Šmarnica sicer zdravi bolno srce.

ČRNI TOPOL (*Populus nigra*)

Topol je iz rodu listopadnih, hitrorastočih dreves. Znanih je okrog 40 vrst v zmernem pasu severne poloble, v Sloveniji so avtohtone tri vrste: beli topol, črni topol in trepetlika. Črni topol je do 35 m visoko in do 3 m debelo listopadno drevo s široko, dobro razvejano krošnjo. Cvetovi so enospolni, združeni v mačice in razporejeni na ločenih drevesih; moški cvetovi imajo škrlatno rdeče prašnike, ženski cvetovi so zelenkasti. Lubje je grobo nabrazdano in temno sivo. Črni topol lahko dočaka starost od 150 do 200 let. V začetku poletja se sproščajo semena, ki so obdana z belimi volnatimi dláčicami. Te puhaste dláčice lahko dražijo sluznico, vendar ne povzročajo alergij. V Sloveniji obstajata le še dve večji rastni območji črnega topola. Eno izmed

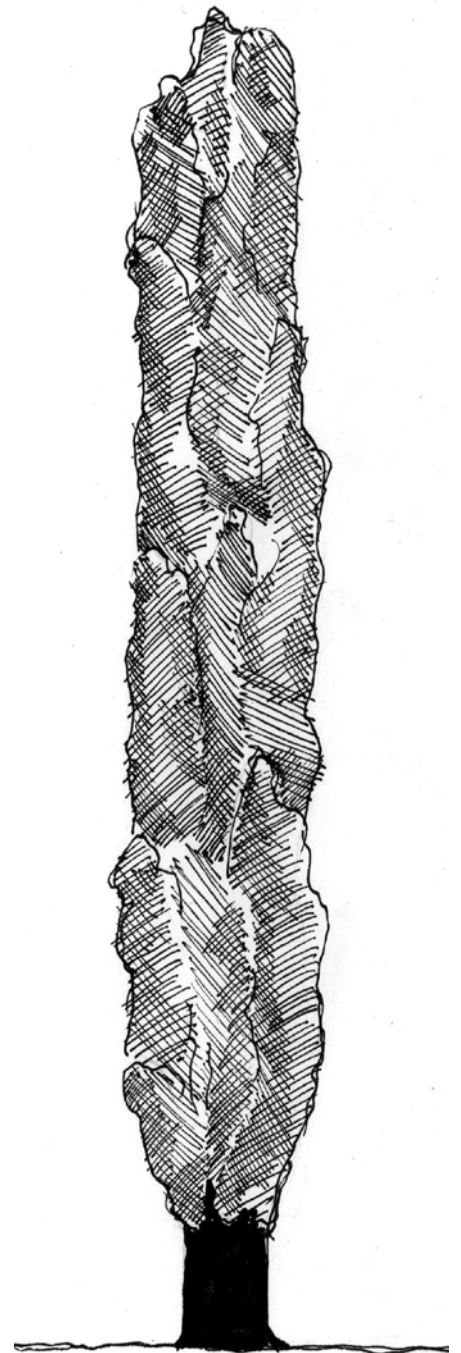
med njih je ob Muri, drugo prav pri nas, na območju spodnjega toka reke Krke. Črni topol je ena najbolj ogroženih drevesnih vrst v Evropi – uničenih je že 90 % naravnih habitatov, preostalo je v fazi degradacije.

Zanimivost:

topol je prvo drevo, katerega genom so v popolnosti razvozlali. Poročilo o uspešno razvozlanem genomu je bilo objavljeno septembra 2006 v reviji Science.

| ALJA PINCOLIČ

ILUSTRACIJE: TOMAŽ KUPLENIK



POTOVANJE PO VIETNAMU IN KAMBODŽI

Vietnam poznamo predvsem po „ameriški“ vojni, Kambodžo po krvavi vladavini rdečih Kmerov. Obe državi še danes nosita krvave brazgotine bridke preteklosti, ki pa jih na drugi strani – popotnikom – izdatno blažijo naravne lepote, slikovite posebnosti dežel, ohranjena kulturna dediščina, kot je denimo v Kambodži mistična dolina templjev Angkor Wat, topli in gostoljubni ljudje, izvrstna hrana, predvsem pa nasmehi na ulici „kar tako“.

Zaradi vsega tega sva tudi sama želela videti vse to. Zatorej sva se v začetku decembra 2012 podala na pot. Pot naju je vodila iz Benetk preko Dubaja in Bangkoka v Ha Noi, kjer se je najino popotovanje tudi začelo. Ha Noi je tisoč let staro mesto na bregovih reke Song Hong (Rdeča reka). Široki bulvarji, obdani s starimi drevesi, prepredajo mestno središče, jezera in parki dajejo mestu posebno vzdušje. Središče mesta je zgrajeno v francoskem kolonialnem slogu, ki mu živo pisane pagode in templji dajejo pečat najbolj očarljivega mesta v Aziji.

Že takoj pa sva se spopadla s kaosom vietnamskega prometa. Kar naredi Vietnam poseben, so gostota vozil, drznost voznikov in dosledno upoštevanje zakona močnejšega. To je zelo težko opisati, ker to v Sloveniji, kaj šele v Kostanjevici, sploh ni mogoče. Ha Noi je okoli sedemmilijonsko mesto, registriranih pa imajo pet milijonov motorjev. Kot drugod po polotoku je hupa nujen sestavni del vožnje, saj jo uporabljajš za opozarjanje – nekakšen smerokaz, ki ga opazi tudi tisti pred teboj.

Poleg obiska vseh mestnih znamenitosti bi izpostavila mavzolej, kjer vsem na ogled počiva mumificirani Ho Chi Minh, vodja vietnamskega odpora in oče komunizma na Indokijem.

Prvi kraki Ho Chi Minhove poti so bili zgrajeni med odporom proti francoskim kolonialistom, ko so se po drugi svetovni vojni vrnili, da bi terjali nekdanje ozemlje. Po skoraj stoletju nadvlade se jim Vietnamci niso bili več pripravljani podrediti. Z enotami Viet Minha pod vodstvom Ho Chi Minha so bili osemletno



ANGKOR | FOTO: OSEBNI ARHIV

vojno, preden so dosegli neodvisnost. Mirovna pogodba je določala začasno, trisdnevno delitev Vietnama na severni in južni del ob sedemnajstem vzporedniku, dokler ne bi imeli vsedržavnih demokratičnih volitev. Na severu so imeli oblast Ho Chi Minhovi komunisti, na jugu pa ideološki antipod, katolik Ngo Dienh Diem. Oboji so najprej poskrbeli za odstranitev elementov, ki so ogrozili oblast. Diem se je vseeno ustrašil, da ni bil dovolj temeljit, zato je kršil pogodbo in namesto volitev razpisal referendum o svojem nadaljnjem vladanju. Zmagoviti izid so prepoznale vse takratne demokratične velesile. V Saigonu je prejel za tretjino več glasov, kot je bilo registriranih volivcev – toliko o verodostojnosti.

Ko se je pet let kasneje razvnela vietnamska vojna, so ZDA stopile na Diemovo stran, ga sprva zalagale z opremo in inštruktorji, nato pa so na bojišče začele pošiljati tudi svoje enote. Vojaško močnejši nasprotnik je severne Vietnamce prisilil v gverilsko taktiko bojevanja. Spomnili so se Ho Chi Minhove poti, ki jim je tako uspešno služila proti Francozom. Vanjo so vključili sistem rogov in z leti pod

zemljo zgradili cele vasi. Podzemni predori pod džunglo južnega Vietnama so bili med vietnamsko vojno krvavo prizorišče. V njih so v nadvse tesnih in neznošno vlažnih prostorih med škorpijoni in strupenimi pajki prebivali vietnamski bojovniki v upanju, da se bodo skrili in ubranili pred sovražniki. Cu Chi tuneli, ki so na območju Saigona, so le del velikanske mreže tunelov, ki se razteza pod skoraj vso državo. Ogromni sistem, preko 250 km ročno izkopanih podzemnih rogov v treh nadstropjih (najnižji rov je 8–10 m pod zemljo), je omogočal hitre in neopazne premike gverilcev. Mreža tunelov je povezovala poveljniško bazo, bolnice, zavetja za borce, tovarno orožja ... Tuneli pa so dajali tudi zavetje vaščanom, ki so se pred vojnimi grozotami zatekli pod zemljo. Zanimivo je, da so Američani vedeli za omenjene rove, vendar jih nikdar niso uspeli popolnoma odkriti in uničiti. Z bombardiranjem so uničili le tunele tik pod zemljo. Za vhode v skrivne rove je bilo značilno, da so bili zelo ozki in so vanje lahko zlezli drobni Vietnamci, zajetni ameriški vojaki pa ne.

| popotovanje

Po ogledu vseh teh grozot naju je pot vodila med riževa polja. Za pridelavo riža je izkoriščena vsaka primerna površina. Gozd je ostal samo na strmih, stožčastih vzpetinah. Okrog riža se vrtila vsa kuhinja. Rezanci so iz riževe moke, celo pokovka je riževa. Kljub temu pa je treba poudariti, da je hrana v Vietnamu zelo dobra. Ne smeva pa pozabiti omeniti tudi obalnega, obmorskega dela Vietnama. Križarila sva po Ha Long Bayu, ki ima na 1.500 m² nekaj več kot 3.000 apnenčastih otokov, ki se dvigujejo iz kristalno čistega, smaragdne morja. Leta 1996 jih je UNESCO zaščiten kot del naravne svetovne dediščine. Poleg opisanih mest sva obiskala tudi Trang An, Hue, Hoi An ..., vendar za opis vseh znamenitosti preprosto ni dovolj prostora.

Ko sva „obdelala“ Vietnam od severa do juga, pa sva se odpravila čez mejo v Kambodžo. Korupcija je v Kambodži na široko razmahnjena, kar sva občutila že na prehodu čez mejo. Če jim v žep stisneš kakšen dolar, prideš hitro čez mejo, drugače pa čakaš nekaj ur. Po ogledu Phnom Penha sva pot nadaljevala v Siem Reap, ki je izhodišče za ogled svetovno znane starodavne prestolnice Kmerov – Angkorja. Tu se na 310 km² razprostira več tisoč templjev, posvečenih bogovom budizma in hinduizma. Ko je leta 1430 tajski kralj zasedel Angkor, so se kmerski vladarji preselili v Phnom Penh, čudovite angkorske zgradbe pa je prerasla gosta džungla. Danes je ta biser svetovne kulturne dediščine pod zaščito UNESCA. Najslavnejši tempelj, Angkor Wat, so gradili v prvi

polovici 12. stoletja in je posvečen hindujskemu bogu Višnuju. Zunanje zidove v dolžini skoraj celega kilometra krasijo ploski reliefi, ki ponazarjajo budistične legende in zgodovinske dogodke.

To je le nekaj kratkih utrinkov z najine poti po Vietnamu in Kambodži. O vtisih in doživetjih na poti bi lahko povedala še marsikaj, vendar za vse to ni prostora.

Na koncu pa še misel: „Potovanja so neokrnjena doživetja, polna preprostih lepot, skromnosti in spoznavanja bistva – ljudi in njihove kulture ter tistega, kar je najpomembnejše – sreče v duši!“

| RENATA IN SIMON



GNEČA V SAIGONU | FOTO: OSEBNI ARHIV



HA LONG BAY | FOTO: OSEBNI ARHIV



MAVZOLEJ HO CHI MINH | FOTO: OSEBNI ARHIV



RIŽEVA POLJA | FOTO: OSEBNI ARHIV

PISAVA NE LAŽE

Na vprašanje, zakaj tako grdo piše, je deček dejal: „Mami jaz tako pišem, tako se dobro počutim.“

Kaj skrivajo naše globine, razodeva naša pisava. Veda, ki se s preučevanjem pisave ukvarja, pa je grafologija.

Začetnik grafološke vede pri nas, dr. Anton Trstenjak, je med drugim zapisal: „[...] Kdor bi poznal do dna te zakonitosti, ta bi mogel iz ene same kretnje, s katero človek zamahne po zraku, ko hoče kaj povedati, spoznati njegov celotni značaj. [...] Med take, za človeka silno značilne kretnje pa spadajo tudi pisalne kretnje. Pri pisanju sta namreč telesna in duhovna kretnja združeni – kakor malokje – v en sam ritem, v eno samo povelje in dejanje. Roka se pokorava utripu srca in duše hkrati; razpoloženje telesa in duše se tako rekoč skupno zlivata v besede na papir.“

Ste se kdaj vprašali, kako to, da ima vsak človek drugačno pisavo, pisavo, ki je edinstvena (kot prstni odtis)? Še bolj zanimivo je, da se vsi učimo in naučimo pisati enako šolsko (pisano) pisavo v starosti od 7 do 8 let. Kako je torej mogoče, da se pisava, ki smo se je naučili v šoli, v zelo kratkem času spremeni in postane edinstvena? Razlog je v tem, da naša osebnost vpliva na to, kako se bo naša pisava spremenila. Torej lahko rečemo, da ima pisava simbolni pomen.

Kaj je grafologija?

Ko pišemo, se naš um ukvarja z vsebino in ne načinom, kako pišemo. Zato je grafologija, znanost o psihofizičnih pisalnih kretnjah oziroma znanstvena študija osebnosti, zasnovana na pisavi kot psihofizični kretnji.

Grafologija oziroma njena nadgradnja, psihologija pisave (njen „oče“ je psihiater Marco Marchesan), s svojim sistemom grafičnih znakov in sistemom psihičnih stanj omogoča razkrivanje tega, kakšna osebnost se skriva za pisavo pisca. Z metodo grafometrije je treba premeriti vse dele pisave, grafometrične podatke nato statistično obdelati in „prevesti“ iz sistema grafičnih znakov v sistem psihičnih stanj.

Poleg tega gre pri psihologiji pisave tudi za povezavo pisave z živčnim sistemom. Gre za povezavo med vidom, možgani

in mišicami na rokah in prstih. Vse to pa poteka samodejno, na nezavedni ravni. Prav to pa je tudi prednost pred preostalimi psihodiagnostičnimi testi, saj se z rezultati ne da manipulirati. Z njo se odkrijejo lastnosti na različnih osebnostnih ravneh:

- na kognitivnem, ki razodeva način doživljanja okolja, hitrost mišljenja, stopnjo koncentracije, logičnega razmišljanja, sposobnost analitičnega in sintetičnega mišljenja, kreativnost ...
 - na čustvenem, ki kaže stabilnost čustev, kvaliteto, intenzivnost in trajanje čustev, stopnjo frustracijske tolerance ...
 - na socialni ravni, ki ovrednoti odnos do sebe: stopnjo samopodobe, samozavesti, optimizem ... in odnos do drugih: sposobnost in način komuniciranja, empatijo, splošno naravnost k iskrenosti, agresivnost, zamerljivost ...
 - na vedenjski ravni, ki kaže stopnjo motivacije, notranje dinamike, naravnost k doseganju ciljev, ambicioznost, vztrajnost ...
 - in posebne sposobnosti/talente za organizacijo, nadarjenost za oblikovanje, glasbo, literarna nagnjenja ...
- S psihologijo pisave lahko torej natančno, strokovno ter objektivno analiziramo pisavo vsakega posameznika in določimo osebnostne lastnosti ter sposobnosti posameznika.

In kje jo lahko uporabljamo?

V kadrovanju. Z zanesljivimi rezultati analize pisave se da preveriti kandidate temeljne sposobnosti, najmočnejše izražene osebnostne lastnosti in največje prednosti, najverjetnejše pomanjkljivosti, motivacijsko strukturo in moč poklicnih interesov, naprimernejši tip kariere glede na ambicije in lastnosti, ter prevladujočo timsko vlogo (koordinator, iskalec virov, strokovnjak, analitik, izvajalec, dovrševalec, snovalec idej).

V otroškem in mladostniškem svetovanju. Pri odkrivanju otrokovih in mladostnikovih potencialov in talentov, za lažjo izbiro nadaljnega izobraževanja, lažjo izbiro poklica, pri ugotavljanju osebnostnih in čustvenih motenj, tudi s pomočjo analize risbe.

V osebnem razvoju, kot pomoč za boljše

poznavanje samega sebe, pri iskanju poklicne usmeritve, pri odkrivanju svojih skritih odlik, ki so skrite v nezavednem. V odkrivanju istovetnosti pisave in podpisov.

Sposobnosti grafologa in potrebna znanja

Psihologija pisave kot znanstvena metoda zahteva od grafologa potrebna znanja s področja psihologije osebnosti, osnov razvojne in klinične psihologije, grafološke simbolike, grafometrije, praktičnih postopkov analize, osnov psihodiagnostike ter poznavanje zahtevanih osebnostnih lastnosti za določene poklice in delovna mesta.

Zakaj izbrati prav analiziranje pisave po grafometrični metodi?

Metoda analiziranja rokopisov omogoča preverljivost, ponovljivost in dokazljivost rezultatov. Grafologi so objektivni ravno zaradi grafometrične metode, s katero statistično obdelajo podatke, ki jih kasneje povezujejo v sistemu grafičnih znakov. Pisava je podzavestna psihofizična kretnja, ki nastane v možganih, mišice na rokah samo izvajajo ukaze možganov. Ker poteka pisanje na nezavedni ravni, se pisec ne zave svojih prednosti, pomanjkljivosti ali slabosti in ne more vplivati na rezultate analize. A tudi grafološka analiza ima svoje meje. Njena meja je tako imenovana fasadna pisava, ki je lahko tiskana, lahko pretirano okrašena, vsekakor pa pripada osebi, za katero velja, da noče razkriti svoje osebnosti.

Za grafološko analizo niso primerni uradni dopisi, prošnje za delovno mesto, zapiski, pisave, ki so nastale v času čustvenih obremenitev. Taki rokopisi so primerni le kot primerjalni rokopisi k vzorcu pisave, ki je vzeta na ustrezen način: na podlagi navodil za pravičen odvzem vzorca pisave v soglasju s piscem in v skladu z etičnim kodeksom.

Kako do več informacij?

Preprosto. Na spletni strani ZAVOD MANUSKRIPT, Zavod za grafološko raziskovanje in proučevanje pisav, Flandrova ulica 19, 1000 Ljubljana, www.manuskript.si, na telefonu 041 538 797 ali na tatjanapetric@siol.net.

| TATJANA PETRIČ

MODROST SRCA

Naravi lahko vedno brezpogojno zaupamo.

Če si spoštljiv do vseh živih bitij, boš sam od tega največ imel.
Sepp Holzer

Indijanci so čutili drevesa in drevesa so jim povedala. Mama čuti otroka in ve, kaj otrok govori. Mož čuti ženo in ve, kdaj ne spi. Zeliščar čuti rože in ve, katere nabirati in katere ti dati.

Toda ... v vsaki zgodbi pride nekje do zapleta, ko se tako imenovane „zle sile“ vmešajo in preizkušajo čistost srca. Enako se je zgodilo naši civilizaciji, le da smo na preizkusu pogrnlili, kolikor smo bili dolgi in široki. Nekje na poti tako imenovanega civilizacijskega razvoja smo izgnali raj z Zemlje s tem, ko smo se postavili nad preostalo naravo. Um je postal več vreden od srca, razmišljanje od čutenja in duša se je ločila od telesa. Prepričali so nas, da vse, kar je resnično, zazna le razum. Živimo v neke vrste avtoritarnem sistemu, kjer sta se razum in logično-linearni vidik poteka življenja okronala za edinega vodjo tega sveta in v imenu tega morajo domišljija, telesni občutki, čustva in intuicija postati „čistilke“ ali pa se jih utiša s tabletami, z alkoholom ali drugimi oblikami uspavanja naše resnične narave. Sicer prebivamo še vedno v prelepem rajskem vrtu s palačo, ampak mislimo, da je realno samo zgornje nadstropje palače in da vse preostalo obstaja samo v naši „domišljiji“. Okvire tega, kaj je v naravi realno, je določila znanost. Sočasno pa znanost predstavlja „glas narave“. Narave ne poslušamo (čutimo) neposredno, ampak nam o njej razlagajo strokovnjaki. To pa je „narava“, ki ne govori, ampak deluje kot stroj, je izmerljiva, logična in klasificirana glede na hierarhično lestvico „razvitosti“. Toda kakšna je definicija razvitosti in kam nas je pripeljala? Uporaba samo razumskega dela sebe nas je izločila od narave, zato trajnostni razvoj, ki temelji na zahodni znanosti, ne more predstavljati programa za nadaljnji razvoj človeka. Znanost nam je razumevanje narave odtujila. Klasificiranje rastlin nam pri pridelavi kakovostnega in zdravega pridelke na vrtu čisto nič ne pomaga. O trajno-

stnem razvoju, ekološkem življenju lahko govorimo šele, ko se imamo za enakovredne naravi in jo začutimo. Vprašajte „prave“ zeliščarje ali srčne kmetice.

Narava je torej na poti „razvoja“ izgubila svoj glas, mislimo, da ne govori, saj jo doživljamo skozi razum. Odrinili smo jo na rob družbe, kjer za nas igra različne vloge, glede na to, kaj potrebujemo. Lahko je to narava, ki jo ljubimo vsi; neokrnjena narava, svež zrak, lep razgled. To je ta lepa narava za oddih, za čez vikend. Od ponedeljka do petka pa je „treba od nečesa živet“. Narava takrat postane neskončna zaloga snovi, ki jih lahko uporabljamo za doseg svojih ciljev. Toda v eni in drugi vlogi je narava nekaj ločenega od človeka, nekaj, kar je pripravljeno za vizualno ter užitkarsko ali kapitalistično uporabo. Kdo bi si želel biti samo uporabljen?

Človeški napredek je od 19. stoletja postal izmerljiv s tem, koliko si je uspel podrediti naravo. Napredek znanosti se je začel enačiti z napredkom civilizacije. Trditev, da lahko le znanost prikaže resnico, je hkrati z modrostjo narave na rob družbe izrinilo tudi večino modrosti tako imenovanih „nezahodnih“ znanosti (ki temeljijo na tem, da z naravo komunicirajo), žensk, moških nižjega družbenega razreda, prav tako kot vpogledov v družbo, kot jih zaznavajo intuicija, telo (notranji občutki) in umetnost. V imenu tako imenovanega civilizacijskega napredka so se uničile kulture, ki so znale preživeti v skladu z naravo, ne da bi poznale izraze, kot sta eko in trajnostni razvoj. Takšne krutosti je lahko omogočil samo pogled na svet skozi razum. Kajti razum ne čuti. Razum se lahko distancira, nadzira in ustvarja nerealne blodnje, ki z življenjem nimajo več povezave. Razum omogoča shizofreno družbo, ki vse deli na levo in desno. Začne se pri naših možganih, vmes so ta rdeči pa ta beli, na koncu pa pridemo na delitev med revne in bogate. Če bi želeli vpeti v življenje skozi srce, ali bi bil takšen družbeni red mogoč?

Skozi srce lahko začutimo, da smo telo in narava. Vendar enako kot narave tudi svojega telesa ne čutimo, am-

pak ga razumsko „upravljamo“ skozi družbene norme. Razumsko vodstvo je v praksi videti nekako tako. V reviji preberemo, kaj moramo jesti, da bomo shujšali do poletja, zato se bašemo s hrano, ki nam sploh ne ustreza, ne po okusu ne po učinku, ki ga ima na naše počutje. Ker se silimo v nekaj, namesto da bi telesu prisluhnili (ga začutili), se telo slej kot prej upre, postanemo frustrirani in življenje se nam zdi „bedno“. Telesu ne moremo postavljati razumskih zakonov; rasti tako in tako, tvoje mere so 90-60-90. Enako delamo z naravo. Kaj bodo pa rekli sosedje/sodelavci/kolegi? Med travo ne sme vmes rasti regrat in biti mora enako velika, ves čas 3,5 cm. Rože morajo ves čas cveteti in mi moramo biti vedno nasmejani. To so vsiljeni zakoni, ki z naravo in z življenjem, torej tudi z našim telesom, nimajo nobene povezave. S tem veliko energije in časa usmerjamo v nerealne, neživljenjske zakone, kar nam ne omogoča, da bi živeli polno in zadovoljujoče življenje. Prej nasprotno. Običajno so ravno vzroki nezadovoljstva, nesproščenosti, težav, med drugim celo boleznih. Da bi zadovoljili družbene norme o tem, kako naj bodo videti (čeprav je vid samo en izmed naših čutov) naše telo, naš vrt, naše rože, se zastrupljamo s kemičnimi spojinami za lepo pričesko in odganjanje mrčesa. Morda je pa to vzrok toliko glavobolov, alergij, neploдности in izgube volje do življenja? Naše telo ni stroj, ki ga peljemo na servis, ravno tako kot njiva ni preproga, ki potrebuje kemično čiščenje. Ne moremo več zastrupljati zemlje, sočasno pa pričakovati, da bomo zdravi in zadovoljni. Logični um lahko misli, da to lahko naredi, udeležba v življenje skozi srce pa ve, da ne. Resne probleme, s katerimi se trenutno soočamo, smo povzročili iz razuma, ki pa vidi omejeno in je samo en del resnice. Delamo po pravilih razuma, ki pa so popolnoma proti zakonom Zemlje. In „ko delujemo proti naravi, s tem delujemo proti sebi ...“ In če še nadalje citiramo iz intervjuja z Nebojšo Lončarjem iz svoje diplomske naloge o geomantiji ali celostni ekologiji: „Razum je dajal vedno več pomena sebi, dokler se ni odcepil – naša civilizacija je sama sebi

namen, ne sodelujemo več s preostalimi civilizacijami in sistemi, to pomeni, da je nastalo rakavo tkivo. Zemlja je živo bitje – ključ je odnos do Zemlje /.../ Ker pa je telo del Zemlje, delamo proti sebi in zato prihaja do degradacij... Gre za posledice našega neupoštevanja Zemlje. “ In „kako bi po tvojem mnenju moral delovati človek, da bi deloval v skladu z Zemljo?“ „Tako, da ozaveš in občuti, da je vse povezano. Vse, kar dela, dela tudi drugim. Vse, kar dela drugim, dela tudi sebi.“ Problemi izhajajo iz napačnega osebnega in družbenega življenja, zato moramo najti nove načine delovanja. Kot je rekel Einstein, problemov ne moremo reševati z enakim načinom razmišljanja, s katerim smo probleme povzročili. Čas je, da preidemo na srčno raven zavedanja, začnemo razvijati tudi tiste dele nas, ki smo jih zanemarili kot „nerealne“ ali „nepomembne“. Enakovredno upoštevanje čutečega in intuitivnega dela sebe omogoča, da začnemo uporabljati vse svoje sposobnosti in s tem zaživimo celovito. Pri odločanju in razmišljanju bi moralo imeti intuitivno pretehtavanje dovolj veliko vlogo, saj skozi to izrazimo svoje bistvo, srčiko naše notranje identitete, ki smo jo skrili v želji, da bi bili sprejeti skozi družbene norme. Srce je radar z mnogo antenami, ki sežejo veliko dlje in globlje, kot zmora naš razum. Tem antenam ne posvečamo pozornosti, s tem pa smo izgubili notranji kompas. Živimo v enoinpol-dimenzionalnem svetu z razumom in delnim zavedanjem svojih čustev, medtem ko nam srce omogoča prestop v pisan, večplasten svet tukaj in zdaj. Gre za premik zavedanja sebe in sveta,

ki so ga poznale vse kulture, ki so srce prepoznavale kot središče človeka. Iz zgornjega nadstropja se preselijo v celo palačo z rajskim vrtem. Ko sem Zemljo začutila skozi srce, sem spoznala, kako je to čudovito ljubeče bitje s svojo modrostjo delovanja, da je cela zelo živa in da nas povezanost z njo zdravi in vrača nazaj vase. Srce omogoča neposreden odnos z vsem, kar nas obdaja, in seveda najprej – s sabo. Dober primer so tiste gospe, ki, kljub temu da niso izobražene, natančno vedo, katere rožice ti nabrati za vse, kar te teži. Mnoga „nerazvita“ plemena so na tak način prišla do vedenja o delovanju rastlin. Celotna farmacija se je začela razvijati tako, da so prevzeli recepte od indijanskih ljudstev brez znanosti in laboratorijev.

Povezava z življenjem skozi srce omogoča, da prisluhnemo vsemu, kar nas obdaja. To pomeni, da hrast začutimo kot osebo, kot živ pojav s svojim načinom delovanja. Lahko ga vprašamo, kako se počuti. Če še ne gre, se lahko z njim poistovetimo. Lahko si predstavljamo kako je, če imaš takšne korenine in takšne veje. Kako je biti na snegu, v neurju in poplavih. Kako je stati ves čas ob cesti, ne da bi se kdo ustavil in te objel. Lahko ga iskreno objamemo in čakamo, da dobimo objem nazaj. Zemlja, rastline in živali so lahko kot osebe, individualna bitja s svojim značajem. Ko spoznaš življenje skozi srce, spoznaš, da živa in mrtva narava v praksi ne obstajata. Ali imamo v Kostanjeviški jami občutek, da je vse naokoli vas mrtvo, razen nekaj vrst živali? Ali pa imamo občutek, da jama diha in vas polni z življenjem? Zadnje čase ne srečam človeka, ki ne

bi „jamral“, da tako ne gre več naprej. Vendar naprej sploh ne gremo več. Že dolgo ne. To, čemur pravimo razvoj, je zgolj razvoj tehnologije. To, čemur pravimo čas, je linearen razvoj, ki za Zemljo kot živo bitje ne obstaja. Naša civilizacija že dolgo razpada. Nastaja nov svet. Da bi se lahko vpeli vanj in ga soustvarjali, je treba enakovredno razvijati intuitivnost, občutljivost, vključje, čutenje. Obuditi svojo vednost ali modrost srca; notranji kompas, za katerega ne potrebujemo nič drugega kot obuditi pri sebi središče, ki smo ga pokopali pod razumom. Šele na ta način bomo lahko začeli spoznavati, kaj so to trajnostni razvoj, „eko šik“ in podobne oznake, ki krasijo že vsako vrečko zelene barve. Ko bomo spustili glavo nižje od srca, bomo lahko spremenili svoj odnos ter gospodstvo in lastništvo nad življenjem zamenjali z občudujočim poslušanjem...

Ljudje me po masažah in resonancah sprašujejo: „Kako natanko veš, kaj sem potrebovala? Kako veš, kaj moraš narediti? Kako veš, kaj je vzrok problema?“ In vse, kar jim lahko povem, je, da čutim. „Slišim“, kaj govori in potrebuje telo. Znanje anatomije mi ne pomaga dosti, ker je vsako telo svoja življenjska zgodba in išče svoje načine do celovitega izražanja sebe. Čutiti s srcem pomeni, da svet doživljamo neposredno, takšnega, kot je, v vseh njegovih dimenzijah, pa naj bo to kako čutimo svoje telo, rastline na vrtu, sestavine za kuhanje ali prijatelje.

| MATEJA PLUT

MADEJA - CENTER ZA SRČNO ŽIVLJENJE

GOZDNA PRAPRAVLJICA

Narava je živa in nam pomaga najti stik s seboj. Naša družba se je od nje oddaljila, toda s tem smo se oddaljili tudi od sebe. Je ljubezen Zemlje, ki želi, da jo spoznamo in začutimo. Srce je človekovo središče, kjer se lahko pogovorimo z dušo gozda, drevesa ali prijatelja. Na delavnici bomo tako spoznavali sebe, bitje gozda in dreves skozi izvorno srčno povezavo, kot so jo poznala ljudstva, ki so znala z naravo komunicirati.

Domačinka Alja nas bo vodila skozi zaklade svojega znanja o življenju v Krakovskem gozdu, Mateja pa nas bo z geomantskimi izkušnjami vodila na raznolika mesta, da bi skozi kreativne vaje širjenja zavedanja prišli v neposreden stik z naravo v sebi in zunaj sebe.

Ko se v življenje ugnezdimo skozi srce, spoznamo, da je vse povezano in da smo del narave. Stopimo na pot osebne

preobrazbe v celovito bitje.

Vabljeni na klepet v tišini z neokrnjeno naravo Krakovskega pragozda in okoli 350 let starega Cvelbarjevega hrasta 25. 5. 2013 ob 8.00 uri se zberemo pri Gostilni ŽOLNIR.

Priporočamo nepremočljivo obutev, udobna oblačila (več plasti oblačil), kaj za pod zob ter vodo. V primeru močnega dežja delavnica odpade.

Število mest je zaradi narave programa omejeno, zato pohitite s prijavi.

Cena delavnice je 30 evrov. Zaključili bomo predvidoma ob 12.00.

| MATEJA PLUT

KLOPNI MENINGOENCEFALITIS

Klopni meningoencefalitis je resna bolezen osrednjega živčevja, ki jo povzroči vbod okuženega klopa. Slovenija sodi med evropske države z najvišjo stopnjo obolevnosti za to boleznijo, saj pri nas zboli od 270 do 350 oseb na leto. Najbolj ogroženi sta Koroška in Gorenjska, v zadnjem času opažamo okužbe tudi na območjih, ki v preteklosti niso veljala kot posebno okužena.

Pri večini poteka bolezen v dveh stadijih. Običajno se začne teden do dva po vbodu okuženega klopa z nekajdnevno slabim počutjem, s povišano temperaturo, z bolečinami v mišicah in sklepkih ter glavobolom. Težave po približno tednu dni minejo, sledi nekajdnevno obdobje brez težav. Za drugi stadij boleznijo so značilni znaki prizadetosti osrednjega živčevja z visoko vročino, s hudim glavobolom, z bruhanjem in otrplim vratom. Učinkovitega zdravila ni. Približno

odstotek bolnikov umre, od 10 do 20 % pa jih ima trajne posledice, kot so slabši spomin, motnje ravnotežja in govora, glavobol, slabši sluh, trajne ohromitve. Najhuje je takrat, ko bolezen ohromi dihalne mišice.

S klopnim meningoencefalitisom se najpogosteje okužijo tisti, ki veliko časa preživijo v naravi. Okuženi klopi so v gozdovih, lahko pa tudi na travnikih in domačih vrtovih. Zato je velikega pomena preventiva z uporabo primerne obleke in repelentov proti mrčesu ter redno pregledovanje in takojšnje pravilno odstranjevanje klopov, ki so prenašalci virusa.

Cepljenje je najučinkovitejši ukrep za zaščito pred klopnim meningoencefalitisom. Cepivo je varno in učinkovito, vendar se ga pri nas kljub visoki verjetnosti okužbe še vedno poslužuje premalo ljudi. Opažamo, da se ljudje za cepljenje pogosto odločajo

šele takrat, ko zboli nekdo izmed bližnjih. V Sloveniji je cepljenje obvezno za tiste, ki so okužbi izpostavljeni pri delu. Priporočamo pa ga vsem osebam od enega leta starosti naprej, ki se v obdobju dejavnosti klopov zadržujejo v naravi. Bazično cepljenje se praviloma opravi s tremi odmerki cepiva, kasneje so potrebni poživljeni odmerki, praviloma prvi čez tri leta, kasneje pa na pet let. Cepljenje poteka v vseh območnih zavodih za zdravstveno varstvo in tudi pri izbranih zdravnikih.

| MARTA KOŠIR, DR. MED., SPEC. JAVNEGA ZDRAVJA, ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO NOVO MESTO

KOSTANJEVIŠKA GLOSA

Turisti prihajajo ...

Kostanjevica se zadnje čase otepa različnih nadlog, od poplav do visokih voda. Trajna nadloga pa so turisti. Ti znajo biti res nadležni. Vztrajno postavljajo tudi vprašanja, na katera ni odgovorov. Recimo, kje bodo lahko prespali, kje bi lahko postavili šotore ali po novem avtodome, kje lahko dobijo informacije in podobno. S tem ljudi prav utrujajo. Imam občutek, da se s to nadlogo naša občina spopada uspešno in načrtno. V času njenega obstoja – na polovici drugega mandata – smo pridobili samo 5 turističnih postelj našega svetnika. Sedaj tudi razumem, zakaj občina vztraja z dovoljenjem za obratovanje klavnice. Sam sem bil priča odhodu nekaj gostov iz obeh gostiln blizu klavnice, ker, razvajeni, kot turisti so, niso hoteli poslušati glasbene točke v obliki prašičjega kruljenja in ropota. Enkrat je en tak glasbenik celo ušel. Lov je bil prava atrakcija, a to je za turiste premalo. Druga oblika odganjanja turistov je

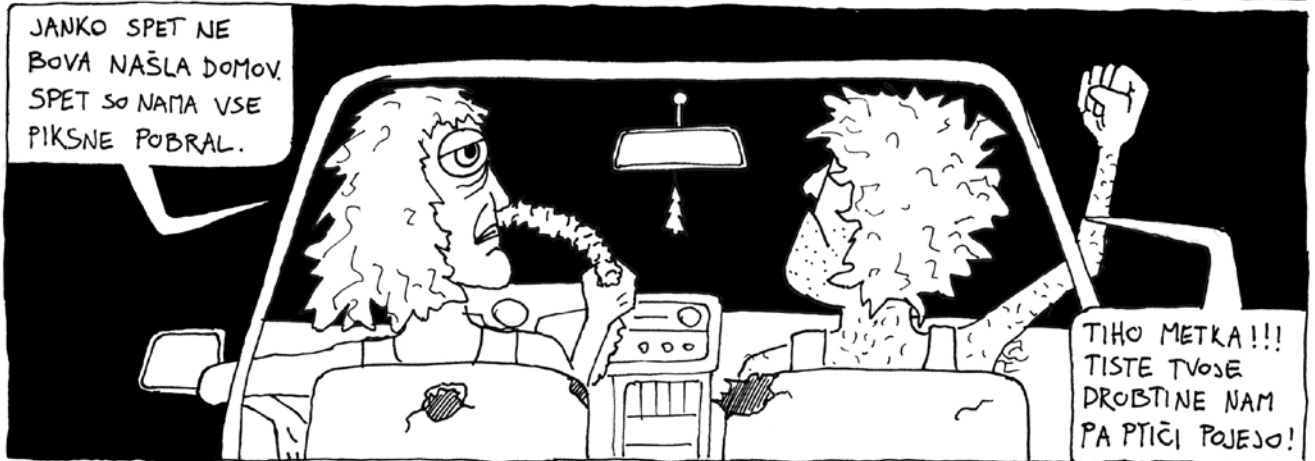
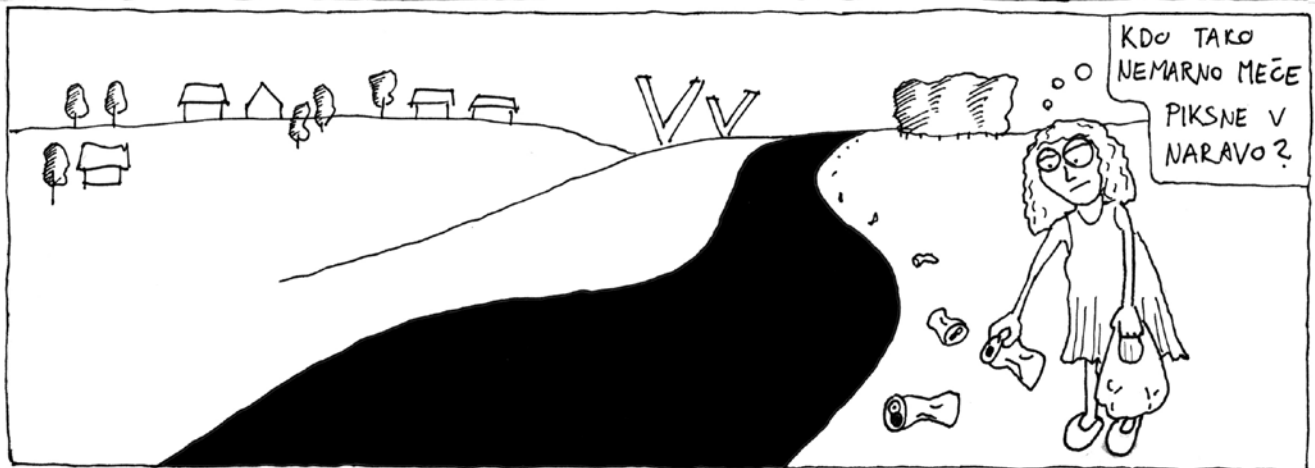
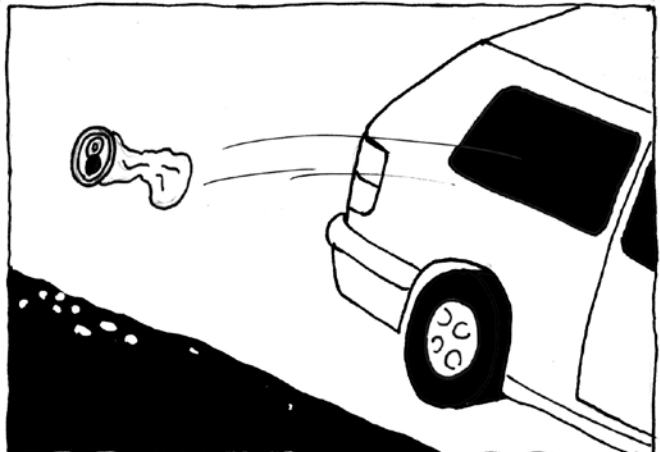
dogajanje okoli kulturnega doma. Ko so naši vrli občinarji začutili, da število turistov, ki so spremljali dogajanja v kulturnem domu, raste, so takoj sklenili 5-letno pogodbo z novim lastnikom, da mora v tem obdobju začeti gradnjo, sicer bo dom pripadel občini. Lastnik se je pogodbe držal in začel tako, da je dom podrl. Pa so hoteli pogodbo podaljšati še za 5 let.

Menim, da je 10 let odganjanja doba, ki učinkovito pomaga k zmanjšanju števila turistov.

Ravno tako je pravi ukrep minimalna podpora prizadevanjem različnih društev, ki organizirajo turistično zanimive prireditve. Z upanjem, da se bodo ljudje naveličali in nehali s tem početjem.

Ker kljub vsem naporom tečni turisti še vedno prihajajo, pozivam sokrajane, da tudi oni prispevajo kako zamisel, kako se jih za večno znebiti. Da bomo sami uživali lepote kraja in to v miru, brez nadležnih vprašanj.

| ZDRAVKO PETRIČ



Program prireditev - maj 2013

29. 5. ob 17.00	Dediščina trapistov: Samostanska tiskarna – izdelajmo knjigo, izvajata Janja in Jurij Baznik	Mestni muzej Krško
29. 5. ob 19.00	Predavanje društva Mule: Lokalna skupnost in samooskrba – Vrtovi Todmordna	Gostilna Kmečki hram
31. 5. ob 19.00	Gorjupov literarni večer	
31. 5. ob 19.00	Damijan Kracina - V letu kačjega pastirja, razstava	Galerija Božidar Jakac - lapidarij

Program prireditev - junij 2013

1. 6. ob 20.00	Zijah Sokolović: Međugre 0-24	Gostilna Kmečki hram
2. 6. ob 9.00	Tradicionalno srečanje s krajani pri Bivaku LD Kostanjevica na Krki	Bivak Lovske družine Kostanjevica na Krki na Ravnah
7. 6. ob 17.00	Otvoritev razstave v sodelovanju s češkim veleposlaništvom	Osnovna šola Jožeta Gorjupa
8. 6.	Očistimo Krko 2013	
15. 6.	Poletna muzejska noč 2013 Ustvarjalnica ob 18.00 Otvoritev prenovljene zbirke Toneta Kralja ob 20.00 Bojan Gorišek – klavirski koncert ob 22.00	Galerija Božidar Jakac
21. 6. ob 20.00	Večer z zgodbami o vilah Čestitkah in predstavitev Turističnega zemljevida občine Kostanjevica na Krk, Zavod Otok	Osnovna šola Jožeta Gorjupa
23. 6. ob 15.00	Pohod po Poti vil Čestitk, Zavod Otok	Galerija Božidar Jakac - parkirišče
25. 6.	Dan državnosti in Promenadni koncert Pihalnega orkestra Kostanjevica na Krki	Dvorišče Lamutovega likovnega salona

Program prireditev - julij 2013

4. 7.	Matija Dedić, jazz koncert	Galerija Božidar Jakac
5. 7.	Ekološka regata okoli kostanjeviškega otoka	
6. 7.	Dubravko Lapaine, didgeridoo	
12. 7.	Domovi znanih Slovencev, razstava	Galerija Božidar Jakac – Lamutov likovni salon
14. 7.	Jure Tori trio	
19. 7.	Etno trio Vagntas	
20. 7.	Kostanjeviška noč	
26. 7. ob 20.00	Zbor Mihail Ivanovič Glinka iz St. Peterburga Krka d.d. in Festival Ljubljana	Galerija Božidar Jakac – nekdanja samostanska cerkev
27. 7.	Janez Lenassi, razstava	Galerija Božidar Jakac – lapidarij